

„Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich: Europa inwestująca w obszary wiejskie”
Instytucja Zarządzająca Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014 – 2020 - Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
Materiał opracowany przez Fundację Socjometr Laboratorium Rozwiązań Społecznych, współfinansowany jest ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju

Kraków 2021

Raport opracowany w ramach projektu „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” realizowanego przez Federację LGD Małopolska.

Odwiedź portal KSOW – www.ksow.pl

Zostań Partnerem Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich

1. Streszczenie najważniejszych wyników badania

1. Obszar LGD zamieszkuje 103 374 mieszkańców. Najliczniej zaludnioną gminą LGD jest Zabierzów – 27 065 mieszkańców, najmniej ludności zamieszkuje w Świątnikach Górnych. Liczba mieszkańców we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD z roku na rok się zwiększa, tym samym na przestrzeni lat zwiększyła się liczba mieszkańców obszaru LGD.
2. Połowa gmin wchodzących w skład LGD osiągnęła wartość wskaźnika poniżej średniej krajowej – Świątniki Górne, Liszki i Czernichów. Pozostałe gminy osiągnęły wynik powyżej średniej dla kraju, ale żadna z gmin nie przekroczyła progu 150% wartości wskaźnika Gg, co oznacza, że wszystkie otrzymują subwencje z budżetu państwa.
3. Gminami z najwyższymi wydatkami na mieszkańca w 2019 r. były Mogilany i Zabierzów, a najniższymi były Liszki. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost wydatków gmina na mieszkańca na przestrzeni lat (z niewielkimi wyjątkami). Pomiędzy 2015 a 2019 rokiem wzrost ten wyniósł ponad 2 tys. zł w każdej gminie oraz ponad 3 tys. zł w Mogilanach, która odnotowała najwyższy wzrost wydatków w tym okresie.
4. Rynek pracy obszaru LGD w 2019 r. obejmował 23 134 osoby pracujące z czego prawie połowa to pracujący w Zabierzowie (11 705), który ma tym samym największy rynek pracy spośród gmin zrzeszonych w LGD. Liczba pracujących kobiet jest mniejsza niż pracujących mężczyzn we wszystkich gminach LGD za wyjątkiem Czernichowa. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby pracujących we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD w ciągu ostatnich 5 lat.
5. Najlepsza sytuacja pod względem odsetka bezrobotnych jest w Zabierzowie, Czernichowie i Liczkach, najmniej korzystna sytuacja jest w Skawinie. Podobnie, jak w przypadku liczby osób pracujących, sytuacja kobiet jest mniej korzystna od sytuacji mężczyzn – odsetek bezrobotnych kobiet jest wyższy niż mężczyzn. Pozytywnym zjawiskiem jest spadek odsetka osób bezrobotnych na obszarze wszystkich gmin zrzeszonych w LGD.
6. Pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON najkorzystniej wypada Zabierzów, a najmniej korzystnie – Skawina. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost zarejestrowanych podmiotów na przestrzeni lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD.
7. Podobnie wygląda sytuacja pod względem liczby osób prowadzących działalność gospodarczą najkorzystniej wypadają Mogilany, a najmniej korzystnie Skawina. Pozytywnym

trendem jest wzrost liczby osób prowadzących działalność na przestrzeni lat we wszystkich gminach z obszaru LGD.

8. Liczba osób w wieku produkcyjnym wzrosła w 2020 r. w porównaniu do 2015 roku w Czernichowie, Mogilanach, Świątnikach Górnych i Zabierzowie. Spadek odnotowano w Liszkach i Skawinie. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym obserwujemy we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD za wyjątkiem Czernichowa.
9. Gminy wchodzące w skład LGD są w doskonałej sytuacji demograficznej ze względu na migracje ludności - od 2016 r. wszystkie gminy odnotowują dodatnie saldo migracji. Wyjątek stanowiła jedynie gmina Skawina i to tylko w jednym roku (2016).
10. Sytuacja gmin zrzeszonych w LGD jest korzystniejsza pod względem liczby osób korzystających z pomocy społecznej niż średnio w województwie. Najmniej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje gminy Czernichów i Zabierzów, najmniej korzystanie wypadają pod tym względem Mogilany.
11. Zważywszy na bogactwo obszaru zaskakujące są bardzo małe zasoby noclegowe. W 2020 roku tylko w Zabierzowie były zlokalizowane turystyczne obiekty noclegowe.
12. Zmiany w Strategii RLKS obejmowały w szczególności aktualizację strategii zgodnie z wymaganiami Urzędu Marszałkowskiego, aktualizacje budżetu, wskaźników i planu działania, zmiany w procedurach oceny i wyboru operacji, w tym w kryteriach wyboru operacji, rozszerzenie katalogu możliwości realizacji niektórych przedsięwzięć (konkursy, granty, operacje własne).
13. W latach 2017 – 2021 LGD „Blisko Krakowa” zrealizowało 35 naborów na poszczególne przedsięwzięcia, w tym najwięcej, bo aż 16 naborów zrealizowano w 2020 r. W latach 2017 – 2019 realizowano po 5 naborów rocznie, a do końca maja 2021 r. zrealizowano 4 nabory. W ramach zrealizowanych naborów złożonych zostało 277 wniosków, z których 211 wybrano do dofinansowania, co zaowocowało podpisaniem 80 umów. W prowadzonych postępowaniach złożono 25 protestów, z czego 10 zostało uwzględnionych.
14. Najwięcej naborów zrealizowano na przedsięwzięcia dotyczące rozwijania istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych oraz kształtowania oferty lub promocji dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. Najmniej naborów zrealizowano na tworzenie centrów przetwórstwa lokalnego, inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa i realizację inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa.
15. Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych, zakładanie nowych działalności gospodarczych

oraz kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. Najmniejszym zainteresowaniem cieszył się nabór na realizację inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa. Nabór, który zakończył się niepowodzeniem dotyczył tworzenia centrów przetwórstwa lokalnego, w ramach którego nie złożono żadnego wniosku, a LGD zrezygnowała z realizacji tego przedsięwzięcia w 2019 r.

16. Zainteresowanie naborami ze strony społeczności lokalnej jest duże. Pandemia wpłynęła na jego zwiększenie w okresie po lockdownie, z wyjątkiem naborów na projekty tzw. „miękkie”.
17. Najczęściej wnioskodawcy dowiadywali się o prowadzonych naborach za pomocą źródeł internetowych, a najrzadziej z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów oraz poprzez odwiedziny stoiska LGD na imprezach lokalnych.
18. Dobór kanałów komunikacyjnych przez LGD należy ocenić pozytywnie, co potwierdzają wnioskodawcy uczestniczący w badaniu – 18 spośród 25 uczestników badania uznało, że LGD w wystarczającym stopniu informuje o możliwości pozyskania środków.
19. Najwięcej wnioskodawców uczestniczących w badaniu złożyło wnioski do LGD ponieważ chciało skorzystać z pojawiającej się okazji lub było to jedyne dostępne źródło finansowania ich projektu.
20. Najwięcej wnioskodawców kierowało realizowane projekty do ogółu mieszkańców gminy/obszaru LGD, najmniej do organizacji, którą reprezentuje wnioskodawca.
21. Na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu u większości uczestników badania nie pojawiły się problemy.
22. Postęp rzeczowy Strategii RLKS jest średniozaawansowany – rozpoczęto realizację większości wskaźników, przy czym w ramach realizacji 1 spośród 23 wskaźników nie zostały dotychczas podpisane umowy, a dla 6 wskaźników nie została dotychczas wypłacona pomoc. Wartość docelową osiągnięto dla 5 wskaźników w zakresie podpisania umów, w tym 3 wskaźniki ponad zakładaną wartość, przy czym w zakresie wypłaty środków zrealizowano 3 z nich.
23. Pandemia COVID wpłynęła znacząco na realizację wskaźników – wydłużyły się procedury oceny operacji, w tym składania uzupełnień przez wnioskodawców, którzy nieprzygotowani do ich złożenia niejednokrotnie rezygnowali realizacji projektu.
24. Postęp rzeczowy w zakresie podpisanych umów jest bardziej zaawansowany niż postęp w zakresie wypłaconych środków. Budżet jest realizowany w ramach 8 spośród 11 przedsięwzięć, a został zrealizowany w ramach jednego przedsięwzięcia - 1.3 Rozwój

infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych. Wykonanie poniżej 10% budżetu odnotowano dla 2 przedsięwzięć, a w ramach kolejnych 3 przedsięwzięć nie rozpoczęto jeszcze wypłacania środków.

25. Pandemia wpłynęła na postęp finansowy, który jest uzależniony od realizacji postępu rzeczowego – opóźnienia w postępie rzeczowym są przyczyną opóźnień w realizacji budżetu. Opóźnienia wynikały z wydłużenia procedur oceny operacji, w tym składania uzupełnień przez wnioskodawców, problemów z uzyskaniem odpowiednich opinii, bądź dokumentów urzędowych, pozwoleń, w przypadku inwestycji, czy też trudności w zakupie bądź sprowadzeniu odpowiednich maszyn z zagranicy. Wnioskodawcy obawiali się również zatrudniać pracowników ze względu na obowiązujący wówczas okres trwałości zatrudnienia.
26. W ramach Strategii RLKS zaplanowano realizację 2 projektów współpracy: pierwszy projekt pn. „Wyskocz za Kraków” oraz projekt międzynarodowy pn. „Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem”, którego nazwa została zmieniona w czerwcu na „Małopolski Spichlerz”.
27. Poza Strategią RLKS LGD realizowała następujące działania: projekt w ramach RPO WM dotyczący OZE, 5 edycji zabawy „Odkrywaj Skarby Blisko Krakowa” w ramach dofinansowania z otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych Powiatu Krakowskiego oraz projekt dofinansowany z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego pn. „Rekreacyjny Rajd Rowerowy Blisko Krakowa”.
28. W latach 2016 – 2020 zrealizowano 10 szkoleń dla pracowników LGD oraz 6 szkoleń dla członków organów LGD. Tematyka szkoleń skupiała się w szczególności na rozwiązaniach programowych dotyczących LSR, zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oceny i wyboru projektów, zasad przyznawania pomocy, sposobów i warunków przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów, monitoringu, kontroli i sprawozdawczości z realizacji projektów przez beneficjentów oraz inne szkolenia służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności zespołu LGD.
29. Działania komunikacyjne zrealizowane przez zespół LGD wykorzystywały różnorodne metody i kanały dotarcia do odbiorców: mailing, strony internetowe LGD i gmin wchodzących w skład LGD, biuletyn LGD, prasa, spotkania informacyjno – edukacyjne, materiały informacyjne, doradztwo w biurze LGD i gminach oraz szkolenia dla wnioskodawców – beneficjentów wsparcia LGD. Działania komunikacyjne kierowane były do szerokiego grona odbiorców istotnych z punktu widzenia realizacji Strategii: przedsiębiorców, samorządów gminnych, przedstawicieli grup defaworyzowanych,

lokalnych podmiotach gospodarczych i lokalnych wytwórców oraz mieszkańców obszaru LGD.

30. Działania komunikacyjne podejmowane przez LGD są skuteczne – 84 spośród 102 mieszkańców uczestniczących w badaniu słyszała o LGD „Blisko Krakowa”. Stosunkowo najczęściej korzystali ze źródeł internetowych, najmniej uczestników badania dowiedziało się o działaniach podejmowanych przez LGD od znajomych i/lub rodziny oraz ze spotkań informacyjno – konsultacyjnych organizowanych przez LGD.
31. W latach 2016 – 2021 LGD udzieliła doradztwa 375 podmiotom, przy czym najwięcej z nich korzystało z porad w 2016 i 2017 roku – odpowiednio 146 i 120 podmiotów. Ponadto, LGD realizowała również doradztwo w gminach, świadczone przez lokalnych koordynatorów. W latach 2016 – 2021 skorzystało z niego 239 podmiotów, przy czym najwięcej z nich w 2017 r. – 125 podmiotów.
32. Beneficjenci chętnie korzystali ze wsparcia LGD na etapie składania wniosku. Najczęściej korzystali ze wsparcia polegającego na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla danego projektu oraz zapoznaniu z zasadami uzyskania dofinansowania.
33. Doradztwo realizowane przez LGD oceniane jest stosunkowo dobrze przez wnioskodawców, chociaż występują różnice w zależności od etapu prowadzenia operacji. Najlepiej oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu było wsparcie udzielane na etapie składania wniosku, nieznacznie mniej osób pozytywnie oceniało doradztwo na etapie realizacji operacji, a stosunkowo najmniej zadowoleni byli wnioskodawcy ze wsparcia LGD realizowanego na etapie rozliczania projektu. Pomimo tych różnic 21 spośród 25 wnioskodawców uczestniczących w badaniu ponownie skorzystałoby z doradztwa w przyszłości, jeśli byłoby to możliwe.
34. W obszarze aktywizacji mieszkańców, stosunkowo niewielu uczestników badania dostrzega zmiany – nieco więcej niż jedna trzecia wskazała na dostrzegalny większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego dla ludzi młodych, a nieco mniej niż jedna trzecia wskazała na poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami. Najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzega zmianę w zakresie podejmowania inicjatyw, których celem jest wsparcie osób starszych – 59 osób.
35. W obszarze przedsiębiorczości najbardziej dostrzegalną przez uczestników badania zmianą było powstanie nowych firm.
36. W obszarze turystyki, kultury i rekreacji, najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło poprawę infrastruktury sortowo osoby oraz pojawienie się nowych form

spędzania czasu wolnego. Stosunkowo najmniej mieszkańców uczestniczących badaniu dostrzega poprawę stanu zabytków.

37. Najwięcej uczestników badania, wskazało na korzystanie z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD, najmniej korzystała ze szkoleń organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD.

2. Spis treści

1. STRESZCZENIE NAJWAŻNIEJSZYCH WYNIKÓW BADANIA	3
2. SPIS TREŚCI	9
3. OPIS PRZEDMIOTU BADANIA UWZGLĘDNIAJĄCY CELE I ZAKRES EWALUACJI	10
4. OPIS METODOLOGII WRAZ Z OPISEM SPOSOBU REALIZACJI BADANIA	13
5. OPIS WYNIKÓW BADANIA WRAZ Z ICH INTERPRETACJĄ	15
5.1. OBSZAR OBJĘTY STRATEGIĄ ROZWOJU LOKALNEGO KIEROWANEGO PRZEZ SPOŁECZNOŚĆ ORAZ JEJ PODSTAWOWE ZAŁOŻENIA	15
5.2. RZECZOWY I FINANSOWY POSTĘP W REALIZACJI LSR	31
5.3. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	50
5.4. DZIAŁANIA POZA RLKS	51
5.5. DZIAŁALNOŚĆ BIURA LGD	52
5.6. ZMIANY NA OBSZARZE OBJĘTYM RLKS W OCENIE CZŁONKÓW LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI	64
6. ODPOWIEDZI NA PYTANIA BADAWCZE	69
6.1. OCENA WPŁYWU NA GŁÓWNY CEL LSR	69
6.2. OCENA WPŁYWU NA KAPITAŁ SPOŁECZNY	71
6.3. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ	72
6.4. TURYSTYKA I DZIEDZICTWO KULTUROWE	73
6.5. GRUPY DEFAWORYZOWANE	75
6.6. INNOWACYJNOŚĆ	76
6.7. PROJEKTY WSPÓŁPRACY	76
6.8. OCENA FUNKCJONOWANIA LGD	77
6.9. OCENA PROCESU WDRAŻANIA	79
6.10. WARTOŚĆ DODANA PODEJŚCIA LEADER	80
7. WNIOSKI I REKOMENDACJE	81
8. SPIS TABEL I WYKRESÓW	84
8.1. SPIS TABEL	84
8.2. SPIS WYKRESÓW	84
9. ANEKSY TWORZONE W TOKU REALIZACJI BADANIA.	85
ANKIETA DLA MIESZKAŃCÓW OBSZARU LGD BLISKO KRAKOWA	85
ANKIETA DLA BENEFICJENTÓW LGD BLISKO KRAKOWA	89

3. Opis przedmiotu badania uwzględniający cele i zakres ewaluacji

Raport jest efektem badania ewaluacyjnego przeprowadzonego przez Fundację Socjometr. Przedmiotem badania była ewaluacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność prowadzonego przez Lokalną Grupę Działania „Blisko Krakowa” w okresie programowania Unii Europejskiej 2014-2020.

Fundacja Socjometr jest niezależnym podmiotem specjalizującym się w badaniach społecznych, który spełnia wymogi stawiane ewaluatorom zewnętrznym określone w Wytycznych Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 5/3/2017 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

Warto podkreślić, że przeprowadzenie badań w opisywanej poniżej formie było możliwe dzięki współpracy wszystkich małopolskich Lokalnych Grup Działania. Badania były współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Schematu II Pomocy Technicznej „Krajowa Sieć Obszarów Wiejskich” Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Dofinansowanie zostało pozyskane przez Federację LGD Małopolska, która przygotowała projekt „Ewaluacja zewnętrzna małopolskich lokalnych strategii rozwoju” oraz, w efekcie przeprowadzonej procedury wyboru wykonawcy, zleciła prace badawcze Fundacji Socjometr.

Szczegółowe cele badania zostały sformułowane na podstawie wspomnianych powyżej Wytycznych wydanych w 2017 roku przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Skupiały się one w kilku obszarach tematycznych, w ramach których postawiono pytania badawcze. Zestaw tych pytań był wspólny dla wszystkich Lokalnych Grup Działania w województwie małopolskim.

Obszary badań oraz przypisane do nich pytania badawcze:

1. Ocena wpływu na główny cel LSR
 - a. Jaki jest stopień osiągnięcia celu głównego i przypisanych do niego wskaźników LSR?
2. Ocena wpływu na kapitał społeczny
 - a. Jaki jest wpływ LSR na kapitał społeczny, w tym w szczególności na aktywność społeczną, zaangażowanie w sprawy lokalne?
 - b. W jaki sposób należałoby wspierać rozwój kapitału społecznego w przyszłości?
3. Przedsiębiorczość
 - a. W jakim stopniu realizacja LSR przyczyniła się do rozwoju przedsiębiorczości?
 - b. Czy i w jaki sposób wspieranie przedsiębiorczości w ramach kolejnych edycji LSR jest wskazane?

4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe
 - a. W jakim stopniu LSR przyczyniła się do budowania lokalnego potencjału w zakresie turystyki i dziedzictwa kulturowego?
 - b. W jakich kierunkach należy wspierać rozwój lokalnego potencjału turystycznego?
5. Grupy defaworyzowane
 - a. Czy w LSR właściwie zdefiniowano grupy defaworyzowane oraz czy realizowane w ramach LSR działania odpowiadały na potrzeby tych grup?
 - b. Jaki był wpływ LSR na poziom ubóstwa i wykluczenia społecznego?
 - c. Jakie działania należy podejmować w skali lokalnej na rzecz ograniczania ubóstwa i wykluczenia społecznego?
6. Innowacyjność
 - a. W jakim stopniu projekty realizowane w ramach LSR były innowacyjne?
 - b. Jak można wyróżnić typy innowacji powstałych w ramach LSR?
7. Projekty współpracy
 - a. Jaka była skuteczność i efekty działania wdrażania projektów współpracy?
 - b. Jaką formę i zakres powinny przyjmować projekty współpracy w przyszłości?
8. Ocena funkcjonowania LGD
 - a. Czy sposób działania partnerów w ramach LGD pozwalał na efektywną i skuteczną realizację LSR?
 - b. Jaka jest skuteczność i efektywność działań biura LGD (animacyjnych, informacyjno-promocyjnych, doradczych)?
 - c. Jakie zmiany należy wprowadzić w działaniach LGD by skuteczniej realizowała LSR?
9. Ocena procesu wdrażania
 - a. Czy realizacja finansowa i rzeczowa LSR odbywała się zgodnie z planem?
 - b. Czy procedury naboru, wyboru i realizacji projektów były wystarczająco przejrzyste i przyjazne dla beneficjentów?
 - c. Czy kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów (spójnych z celami LSR)?
 - d. Czy przyjęty system wskaźników pozwalał na zebranie wystarczających informacji o procesie realizacji LSR i jej rezultatach?
10. Wartość dodana podejścia LEADER
 - a. Czy działalność LGD wpływa na poprawę komunikacji pomiędzy różnymi aktorami, budowanie powiązań między nimi i sieciowanie?
 - b. Czy stworzony dzięki wsparciu w ramach LSR potencjał rozwojowy jest w dostateczny sposób wykorzystywany i promowany?

- c. Czy projekty realizowane w ramach LSR są spójne ze zidentyfikowanym potencjałem rozwojowym obszaru objętego LSR i czy te projekty przyczyniają się do jego wzmocnienia?
- d. Czy przeprowadzone w ramach LSR inwestycje są komplementarne względem siebie lub względem wiodącego projektu/tematu określonego w LSR?

Szczegółowe obszary działań małopolskich LGD, które były poddawane ocenie:

1. Działalność biura LGD, w tym w szczególności jakość i efektywność świadczonego doradztwa dla wnioskodawców (rzeczywistych i potencjalnych) oraz beneficjentów,
2. Realizacja planu komunikacji, rozpoznawalność LGD, wymiana informacji z mieszkańcami obszaru oraz jakość podejmowanych działań komunikacyjnych,
3. Realizacja rzeczowo-finansowa Lokalnej Strategii Rozwoju,
4. Funkcjonowanie organów LGD,
5. Działania na rzecz aktywizacji społeczności lokalnej oraz włączenia społecznego (w szczególności wsparcie udzielone przedstawicielom grupy defaworyzowanej),
6. Działania LGD w zakresie rozwoju przedsiębiorczości oraz turystyki i dziedzictwa kulturowego,
7. Promowanie innowacyjności na obszarze objętym LSR,
8. Realizacja projektów współpracy.

4. Opis metodologii wraz z opisem sposobu realizacji badania

Projekt badawczy zrealizowany na zlecenie Federacji LGD Małopolska jest unikatowym w skali Polski przykładem współpracy Lokalnych Grup Działania. Wspólne zlecenie badań dla wszystkich organizacji wdrażających Strategie Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność pozwoliło nie tylko na sfinansowanie dużej części prac ze środków zewnętrznych, ale umożliwiło również obniżenie kosztów ewaluacji. Ujęcie prac badawczych w ramy wspólnego projektu pozwoliło na ich sprawną i szybką realizację w okresie od czerwca do października 2021 roku.

Realizacja wspólnych badań ewaluacyjnych dla wszystkich małopolskich LGD przyniosła także korzyści o charakterze merytorycznym. Możliwe było zastosowanie jednolitego zestawu metod i technik badawczych. Powoduje to, że dane zebrane w odniesieniu do obszaru poszczególnych Lokalnych Grup Działania są agregowalne. Innymi słowy, 32 raporty z ewaluacji zewnętrznych przygotowane dla poszczególnych LGD mogą być rozpatrywane wspólnie i tym samym informować o efektach realizacji działania LEADER w całym województwie małopolskim.

W ramach badania ewaluacyjnego poddano analizie dwie grupy danych:

1. Dane zastane, w tym:
 - a. Dane ze statystyk publicznych,
 - b. Dane gromadzone przez Lokalne Grupy Działania w ramach monitoringu,
2. Dane wywołane, w tym:
 - a. Dane zebrane za pomocą technik jakościowych,
 - b. Dane zebrane za pomocą technik ilościowych.

Dane pochodzące ze statystyk publicznych dostarczyły wysoce obiektywnych informacji na temat zmian na obszarze poszczególnych LGD, które dokonały się w okresie realizacji ocenianych Strategii RLKS. Dane te dotyczyły między innymi zjawisk demograficznych, rynku pracy, lokalnej gospodarki oraz sytuacji społecznej. Wszystkie te dane zostały zaprezentowane w tabelach lub na wykresach. Szczegółowy wykaz ilustracji zawartych w raporcie, który umieszczony jest na jego końcu pozwala na szybkie zapoznanie się z zakresem poddanych analizie danych, które pochodziły z Głównego Urzędu Statystycznego.

Lokalne Grupy Działania gromadzą istotne dane na temat procesu wdrażania Strategii RLKS, które musiały być poddane analizie. Wśród tych danych należy wskazać w szczególności informacje o prowadzonych naborach, dane o postępie rzeczowo-finansowym, wskaźniki realizacji planu komunikacji oraz dane dotyczące doradztwa. Fundacja Socjometr opracowała jednolity zestaw formularzy, na których poszczególne LGD udostępniały te istotne informacje. Analiza tej kategorii

danych zastanych pozwoliła na ocenę skuteczności działań prowadzonych przez LGD oraz wskazała, w których obszarach działalność LGD pokrywała się ze zmianami na obszarze objętym LSR sugerowanymi przez wyniki analizy danych pochodzących z GUS.

Reprezentanci Fundacji Socjometr przeprowadzili badania jakościowe we wszystkich małopolskich LGD. Obejmowały one wywiady z pracownikami stowarzyszeń oraz wywiady z przedstawicielami ich organów – Zarządów i organów decyzyjnych (Rad). Wywiady były prowadzone w siedzibach LGD lub online. Rozmowy te odegrały istotną rolę w procesie powstawania raportów. Pozwoliły one na pogłębienie wiedzy na temat przebiegu procesu wdrażania LSR, rozpoznanie problemów pojawiających się w jego trakcie oraz sposobu reagowania na nie przez przedstawicieli Stowarzyszeń. Uzupełnieniem wywiadów był elektroniczny kwestionariusz zawierający pytania otwarte kierowane do prezesów Zarządów LGD oraz przewodniczących Rad Programowych. Zebrane za jego pomocą informacje zostały wykorzystane w czasie formułowania rekomendacji.

W ramach ewaluacji zewnętrznej zbierano także dane ilościowe. Dla każdego LGD przygotowano dwa kwestionariusze ankiety. Pierwsza z nich kierowana była do mieszkańców obszaru objętego Strategią RLKS, a druga do beneficjentów wsparcia osób i przedstawicieli organizacji, które realizowały operacje w ramach jej wdrażania. Zastosowano technikę CAWI (*computer-assisted web interview*), co oznacza, że ankieta przeprowadzona została za pomocą platformy internetowej. Za dystrybucję linka do ankiety odpowiedzialni byli pracownicy poszczególnych Lokalnych Grup Działania. Celem było zgromadzenie co najmniej 100 poprawnie wypełnionych ankiet dla mieszkańców oraz co najmniej 20 ankiet wypełnionych przez beneficjentów. We wszystkich LGD udało się zgromadzić wymaganą dla każdej z ankiet ilość odpowiedzi.

5. Opis wyników badania wraz z ich interpretacją

5.1. Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność oraz jej podstawowe założenia

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania „Blisko Krakowa” powstało 7 listopada 2008 roku (data rejestracji) z inicjatywy Burmistrza Miasta i Gminy Skawina. W skład stowarzyszenia wchodzi 6 gmin powiatu krakowskiego: Czernichów, Liszki, Mogilany, Skawina (bez obszaru miasta), Świątyniki Górne i Zabierzów. Gminy pozostają ze sobą w bezpośrednim lub dalszym sąsiedztwie, tworząc tym samym zwarty geograficznie obszar.

Rysunek 1 Obszar objęty Strategią Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania "Blisko Krakowa".

Źródło: Strategia Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność Lokalnej Grupy Działania "Blisko Krakowa".

Stowarzyszenie działa w oparciu o następujące dokumenty:

- Statut stowarzyszenia Blisko Krakowa,
- Regulamin funkcjonowania Rady LGD Blisko Krakowa,
- Regulamin funkcjonowania Zarządu stowarzyszenia Blisko Krakowa,
- Regulamin pracy Komisji Rewizyjnej stowarzyszenia Blisko Krakowa,
- Regulamin Biura stowarzyszenia Blisko Krakowa,
- Procedura dokonywania ewaluacji i monitoringu w Lokalnej Grupie Działania Blisko Krakowa,
- Zasady rekrutacji i zatrudniania pracowników oraz zasady zlecania zadań Lokalnej Grupy Działania Blisko Krakowa,

- Polityka bezpieczeństwa danych osobowych stowarzyszenia Blisko Krakowa,
- Karty opisu stanowisk pracy.

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.

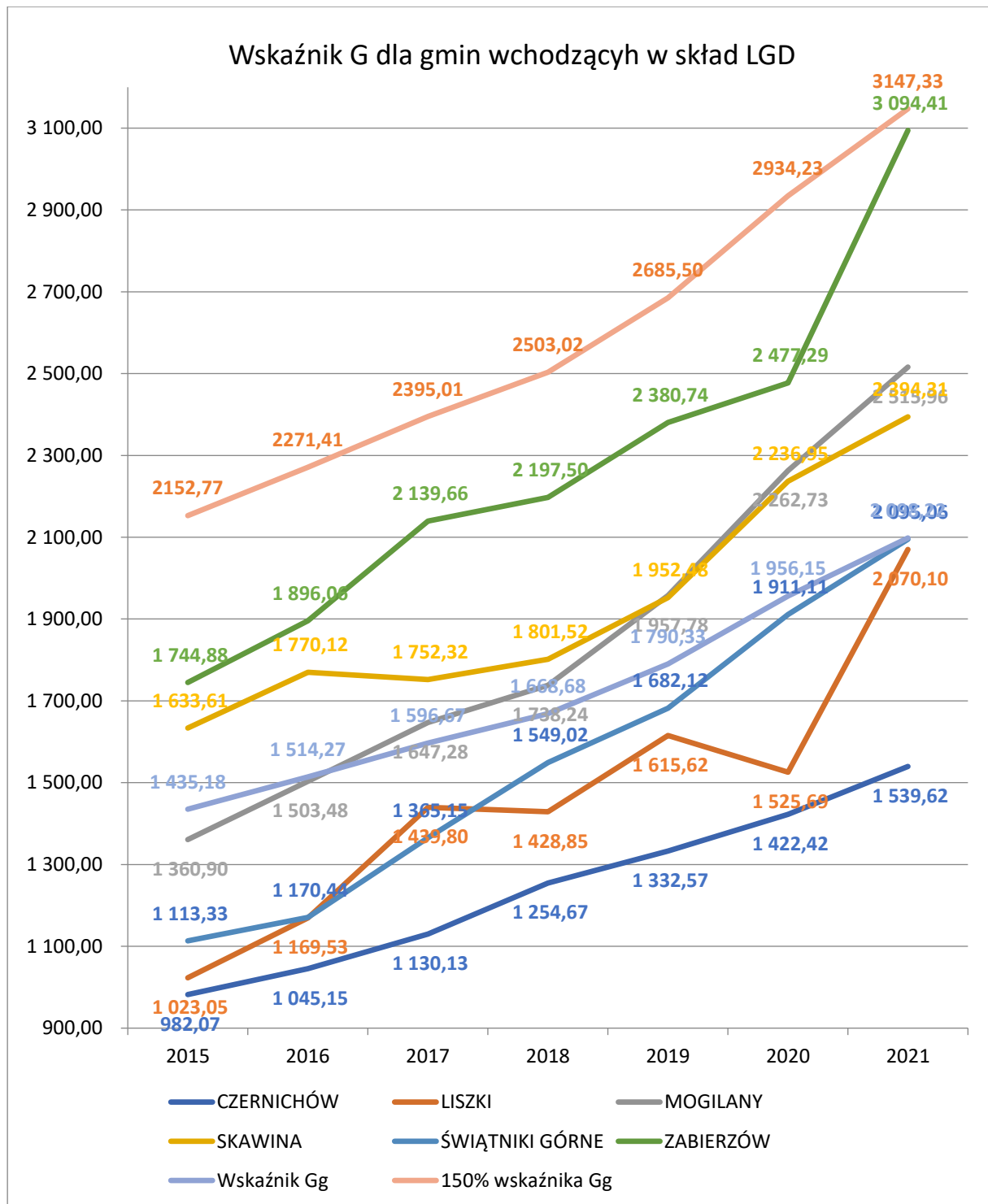
Ludność w gminach wchodzących w skład LGD						
Nazwa gminy/rok	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Czernichów	14 316	14 474	14 535	14 587	14 712	14 704
Liszki	16 815	16 994	17 110	17 292	17 447	17 495
Mogilany	13 532	13 655	13 819	14 052	14 233	14 423
Skawina - obszar wiejski	18 990	19 029	19 044	19 134	19 276	19 385
Świątniki Górne	9 774	9 839	9 957	10 083	10 195	10 302
Zabierzów	25 565	25 815	26 206	26 504	26 708	27 065
RAZEM	98 992	99 806	100 671	101 652	102 571	103 374

Źródło: GUS, Ludność w gminach bez miast na prawach powiatu i w miastach na prawach powiatu.

Obszar LGD zamieszkuje 103 374 mieszkańców. Najliczniej zaludnioną gminą LGD jest Zabierzów – 27 065 mieszkańców, najmniej ludności zamieszkuje w Świątnikach Górnych. Liczba mieszkańców we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD z roku na rok się zwiększa, tym samym na przestrzeni lat zwiększyła się liczba mieszkańców obszaru LGD.

Kondycja finansowa gmin niewątpliwie wpływa na jakość życia mieszkańców. Sprawne zarządzanie finansami jest warunkiem prawidłowej realizacji zadań i celów przez jednostki samorządu terytorialnego. W ocenie sytuacji finansowej gminy można posłużyć się wskaźnikiem G. Jest on wskaźnikiem dochodów podatkowych na jednego mieszkańca dla poszczególnych gmin, stanowiącym podstawę do wyliczenia rocznych kwot części wyrównawczej subwencji ogólnej i wpłat samorządów do budżetu państwa. Ustawa o dochodach jednostek samorządu terytorialnego określa, że wskaźnik G oblicza się dzieląc kwotę dochodów podatkowych za rok poprzedzający rok bazowy przez liczbę mieszkańców gminy. Subwencja lub ewentualna wpłata do budżetu państwa jest wynikiem różnicy wpływów podatkowych na jednego mieszkańca gminy oraz średniej dla gmin w Polsce (wskaźnik G). Jeżeli w gminie wskaźnik G jest wyższy niż 150% wskaźnika G, gmina ta nie otrzymuje kwoty uzupełniającej.

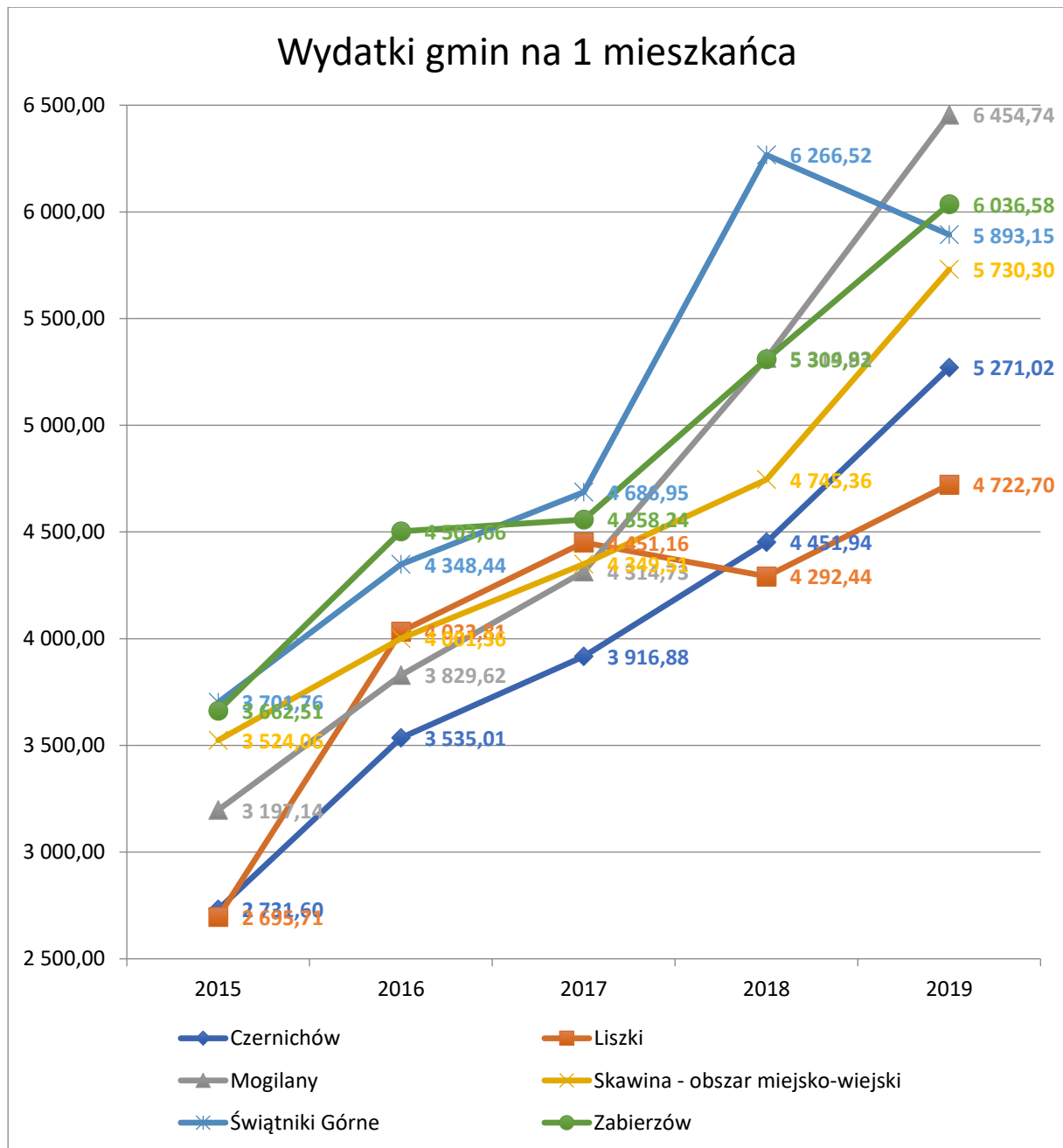
Wykres 1. Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.

Źródło: www.gov.pl, Wskaźniki dochodów podatkowych poszczególnych gmin na 2015 r., 2016 r., 2017 r., 2018 r., 2019 r., 2020 r., 2021 r.

Jak wynika z powyższego wykresu połowa gmin wchodzących w skład LGD osiągnęła wartość wskaźnika poniżej średniej krajowej – Świątniki Górne, Liszki i Czernichów. Pozostałe gminy osiągnęły wynik powyżej średniej dla kraju, ale żadna z gmin nie przekroczyła progu 150% wartości wskaźnika Gg, co oznacza, że wszystkie otrzymują subwencje z budżetu państwa.

Wykres 2. Wydatki gmin na 1 mieszkańca.

Źródło: GUS, Wydatki na 1 mieszkańca.

Gminą z najwyższymi wydatkami na mieszkańca w 2019 r. były Mogilany – 6 454,74 zł. Na drugiej lokacie uplasował się Zabierzów, którego wydatki na 1 mieszkańca w 2019 r. wyniosły 6 036,58 zł. Trzecią gminą LGD pod względem wydatków na 1 mieszkańca są Świątniki Górne, które wydatkowały 5 893,15 zł na mieszkańca w 2019 r. i odnotowały spadek wydatków w stosunku do roku poprzedniego o ponad 370 zł na mieszkańca. Skawina (obszar miejsko – wiejski) w 2019 roku wydatkowała 5 730,30 zł, a Czernichów - 5 271,02 zł na mieszkańca. Gminą z obszaru LGD, ponoszącą najniższe wydatki na mieszkańca były w 2019 r. Liszki. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost wydatków gmina na mieszkańca na przestrzeni lat (z niewielkimi wyjątkami). Pomiędzy 2015

a 2019 rokiem wzrost ten wyniósł ponad 2 tys. zł w każdej gminie oraz ponad 3 tys. zł w Mogilanach, która odnotowała najwyższy wzrost wydatków w tym okresie.

Tabela 2. Gminy wchodzące w skład LGD na tle wszystkich małopolskich gmin.

Gmina	Lokaty gmin w województwie w poszczególnych kategoriach w roku 2019			
	Dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca	Środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca	Wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca	Podmioty gospodarki w rejestrze REGON na 10 tys. ludności
Czernichów	53	140	74	38
Liszki	26	152	137	28
Mogilany	10	78	13	5
Skawina – obszar miejsko-wiejski	12	70	40	26
Świątniki Górne	20	28	31	15
Zabierzów	7	154	26	9

Źródło: Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019, Skawina (obszar miejsko-wiejski).

Sytuację gmin wchodzących w skład LGD na tle wszystkich małopolskich gmin pozwala porównać Statystyczne Vademecum Samorządowca publikowane przez GUS. Spośród 182 małopolskich gmin w pierwszej 10 znalazły się:

- Mogilany – w dwóch kategoriach: 5 lokata w województwie w kategorii „podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców” oraz 10 lokata w kategorii „dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca”,
- Zabierzów – w dwóch kategoriach: „dochody własne budżetu gminy na 1 mieszkańca” (7 lokata w Małopolsce) oraz „podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. mieszkańców” (9 lokata w województwie).

Mogilany osiągnęły również najlepszy wynik wśród gmin LGD w kategorii „wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca”, plasując się na 13 lokacie w Małopolsce. Natomiast w kategorii „środki w dochodach budżetu gminy na finansowanie projektów UE na 1 mieszkańca” najwyższą lokatę osiągnęły Świątniki Górne, które we wszystkich analizowanych kategoriach znalazły się wśród 20% najlepiej ocenionych gmin w województwie.

Istotna w ocenie sytuacji gmin jest sytuacja na rynku pracy. Jednym z trzech obszarów wymagających interwencji wskazanych w Strategii RLKS były kwestie związane z rynkiem pracy i rozwojem gospodarczym obszaru jako kluczowe elementy związane z zapewnieniem prawidłowego

funkcjonowania rodzin i jednostek. W tym obszarze zostały zdefiniowane następujące problemy i wyzwania:

- stosunkowo wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, bezrobocia osób młodych do 30 roku życia oraz osób 55+,
- wysoki odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa i niepełnosprawności – jako osoby zagrożone wykluczeniem społecznym,
- duża liczba zatrudnionych osób na obszarze LGD pochodzących spoza tego terenu,
- konieczność wspierania rozwoju lokalnych przedsiębiorstw i ich konkurencyjności, jako inwestycje w miejsca pracy,
- słabe wykorzystanie potencjału dziedzictwa lokalnego, w tym marki „Skarby Blisko Krakowa” na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na obszarze LGD,
- zbyt mała liczba zarejestrowanych produktów lokalnych i słabe ich wykorzystanie oraz niska ich dostępność dla mieszkańców, w tym niska kooperacja producentów lokalnych na rzecz zmiany tej sytuacji,
- konieczność wykorzystania produkcji prowadzonej na obszarze LGD na rzecz rozwoju przedsiębiorczości,
- konieczność wykorzystania istniejącego potencjału działających na terenie LGD przedsiębiorstw, dla zwiększenia ich innowacyjności i konkurencyjności oraz nowych miejsc pracy dla mieszkańców.

Tabela 3. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.

Gmina	Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD					
	Ogółem		Mężczyźni		Kobiety	
	2015	2019	2015	2019	2015	2019
Czernichów	1 191	1 590	577	766	614	824
Liszki	3 263	4 337	1 798	2 542	1 465	1 795
Mogilany	1 623	1 971	917	1 083	706	888
Skawina - obszar wiejski	1 558	1 911	795	998	763	913
Świątniki Górne	1 309	1 620	782	981	527	639
Zabierzów	13 778	11 705	7 113	6 439	6 665	5 266
RAZEM	22 722	23 134	11 982	12 809	10 740	10 325

Źródło: GUS, Pracujący według innego podziału niż PKD.

Rynek pracy obszaru LGD w 2019 r. obejmował 23 134 osoby pracujące z czego prawie połowa to pracujący w Zabierzowie (11 705), który ma tym samym największy rynek pracy spośród gmin zrzeszonych w LGD. Drugi największy rynek pracy znajduje się w Liskach i liczy 4 337 pracowników. W pozostałych gminach LGD odnotowano poniżej 2 tys. pracujących osób w każdej. Liczba pracujących kobiet jest mniejsza niż pracujących mężczyzn we wszystkich gminach LGD za wyjątkiem Czernichowa. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby pracujących we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD w ciągu ostatnich 5 lat.

Kolejną kwestią istotną w obszarze rynku pracy jest skala bezrobocia. W tym obszarze Strategia RLKS wskazała kilka istotnych problemów:

- rosnący problem bezrobocia wśród osób niemobilnych powyżej 55 roku życia,
- duży udział osób długotrwale pozostających bez zatrudnienia w ogólnej liczbie bezrobotnych zarejestrowanych,
- obserwowalny jest wysoki poziom bezrobocia wśród osób młodych w wieku 18-34 lata.

Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.

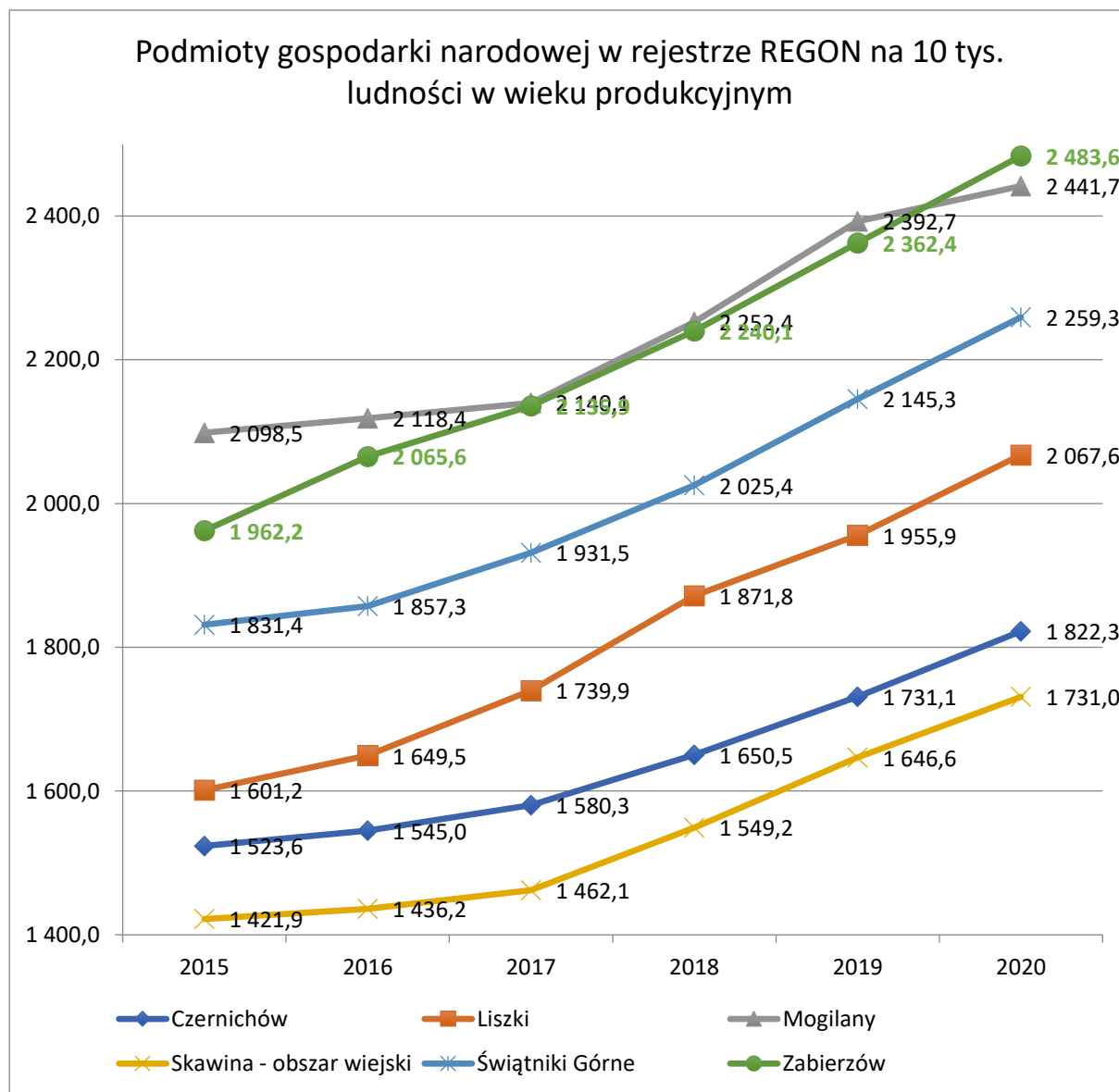
Gmina	Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci					
	płci					
	Ogółem (%)		Mężczyźni (%)		Kobiety (%)	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Czernichów	3,9	3,2	3,5	3,1	4,4	3,2
Liszki	3,5	3,3	2,8	3,0	4,2	3,8
Mogilany	4,5	3,7	4,2	3,3	4,9	4,0
Skawina – obszar miejsko-wiejski	4,4	4,3	4,2	3,8	4,8	4,8
Skawina - obszar wiejski	0,0	3,9	0,0	3,4	0,0	4,4
Świątniki Górne	3,8	3,8	4,0	3,4	3,5	4,1
Zabierzów	4,0	3,1	3,8	2,9	4,2	3,4

Źródło: GUS, Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wg płci

Najlepsza sytuacja pod względem odsetka bezrobotnych jest w Zabierzowie, Czernichowie i Liskach – odpowiednio 3,1, 3,2 i 3,3. Najmniej korzystna sytuacja jest w Skawinie – 4,3% bezrobotnych. Podobnie, jak w przypadku liczby osób pracujących, sytuacja kobiet jest mniej korzystna od sytuacji mężczyzn – odsetek bezrobotnych kobiet jest wyższy niż mężczyzn. Pozytywnym zjawiskiem jest spadek odsetka osób bezrobotnych na obszarze wszystkich gmin

zrzeszonych w LGD. Ponadto, we wszystkich gminach LGD, za wyjątkiem Skawiny, odsetek bezrobotnych jest niższy niż średnia dla Małopolski (4,0 w 2020 r.) oraz we wszystkich gminach jest niższy niż średnio w kraju (4,6 w 2020 r.).

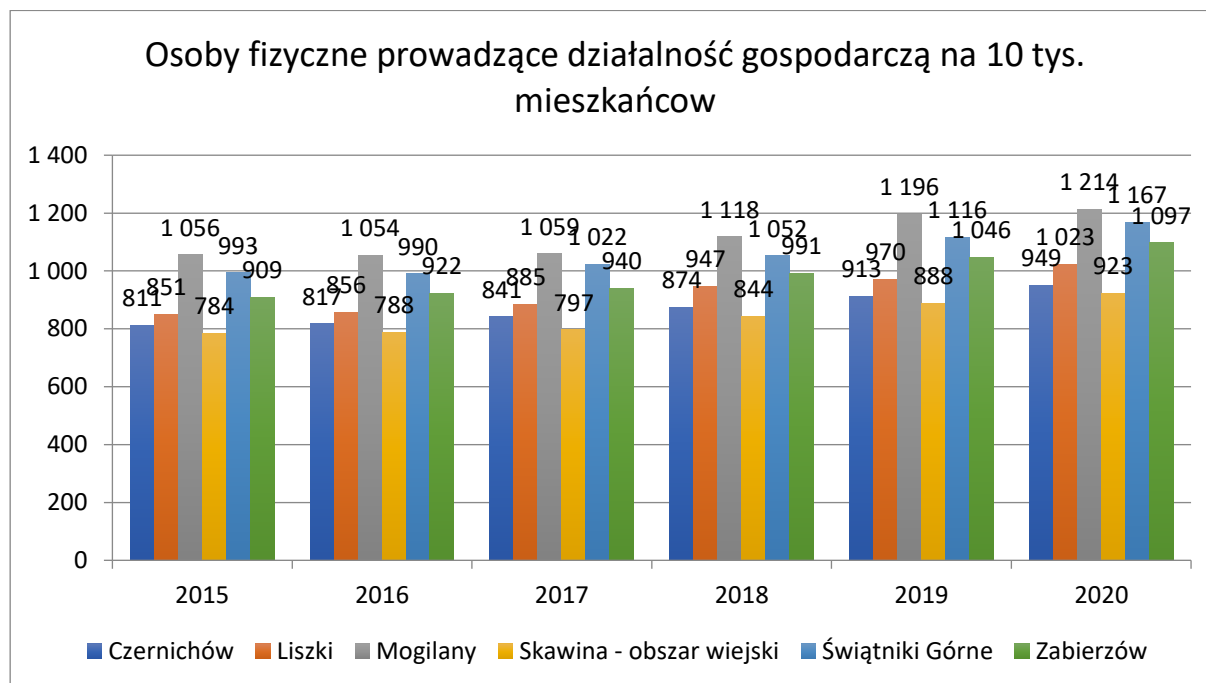
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.

Źródło: GUS, Podmioty wg klas wielkości na 10 tys. mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Pod względem liczby podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON najkorzystniej wypada Zabierzów z wynikiem 2 483,6 podmiotów oraz Mogilany – 2 441,7 podmiotów. Najmniej zarejestrowanych podmiotów jest w Skawinie – 1 731 podmiotów na 10 tys. mieszkańców. Pozytywnym trendem jest systematyczny wzrost zarejestrowanych podmiotów na przestrzeni lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD.

Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.

Źródło: GUS, Podmioty – wskaźniki

W obszarze przedsiębiorczości, poza liczbą zarejestrowanych podmiotów, istotna jest liczba osób prowadzących działalność gospodarczą. Pod tym względem najkorzystniej wypadają Mogilany, które w 2020 r. odnotowały 1 214 osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców. Drugą lokatę zajęły Świętniki Górne – 1 167 osób prowadzących działalność na 10 tys. mieszkańców, a trzecią – Zabierzów – 1 097 osób. Najmniej korzystnie wypadła Skawina osiągając wynik 923 osób prowadzących działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców. Pozytywnym trendem jest wzrost liczby osób prowadzących działalność na przestrzeni lat we wszystkich gminach z obszaru LGD.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na organizacje pozarządowe, które są podmiotami powołanymi do celów społecznych, ale mogącymi prowadzić działalność gospodarczą. Ich kondycja jeszcze szczególnie istotna z perspektywy rozwoju zaangażowania społeczności lokalnej, ale pośrednio może wpływać również na rynek pracy. Niestety, diagnoza przeprowadzona na potrzeby opracowania Strategii RLKS wskazała na niski poziom profesjonalizacji prowadzonej przez NGO działalności, jak również na niskie kompetencje organizacyjno-prawne, zarządcze i komunikacyjne wśród członków organizacji. Uznano ponadto, że problemem wielu organizacji są niewystarczające zasoby, w tym przede wszystkim lokalowe. W tym kontekście należałoby położyć nacisk na stymulowanie współpracy sektora publicznego z pozarządowym, gdyż – w szczególności w obszarze zasobów lokalowych – to gminy są głównym dysponentem tych zasobów.

Ponadto, jak wskazano w Strategii RLKS (s.26) o jakości życia mieszkańców stanowią nie tylko kwestie pracy oraz stwarzania warunków do aktywnego oraz twórczego życia, ale również kwestie przynależności i tożsamości lokalnej. Zintegrowanie mieszkańców, ich aktywność i zaangażowanie we wspólne sprawy, istotnie łączy się z odpowiedzialnością za swoją przestrzeń życia, środowisko przyrodnicze i posiadane dziedzictwo. W ich kształtowaniu istotną rolę mogą odegrać właśnie organizacje pozarządowe.

Tabela 5. Ludność gmin w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.

Gmina	Ludność gmin w wieku:					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
	2015	2020	2015	2020	2015	2020
Czernichów	2 924	2 907	9 123	9 164	2 269	2 633
Liszki	3 515	3 786	10 742	10 563	2 558	3 146
Mogilany	2 947	3 158	8 549	8 871	2 036	2 394
Skawina - obszar wiejski	3 922	3 892	12 125	12 016	2 943	3 477
Świątniki Górne	2 006	2 131	6 345	6 418	1 423	1 753
Zabierzów	4 820	5 280	15 936	16 186	4 809	5 599
RAZEM	20 134	21 154	62 820	63 218	16 038	19 002

Źródło: GUS, Ludność w wieku przedprodukcyjnym (17 lat i mniej), produkcyjnym i poprodukcyjnym w podziale na miasto i wieś.

Analiza liczebności ekonomicznych grup wiekowych w gminach zrzeszonych w LGD wskazuje, że liczba osób w wieku produkcyjnym wzrosła w 2020 r. w porównaniu do 2015 r. w Czernichowie, Mogilanach, Świątnikach Górnych i Zabierzowie. Spadek odnotowano w Liszkach i Skawinie. Jeśli chodzi o liczbę osób w wieku przedprodukcyjnym, to wzrost w 2020 r. w stosunku do 2015 roku odnotowano w Liszkach, Mogilanach, Świątnikach Górnych i Zabierzowie. Największy wzrost obserwowany jest w grupie osób w wieku poprodukcyjnym, co powiela ogólnokrajowy trend związany ze starzeniem się społeczeństwa i wzrostem wskaźnika obciążenia demograficznego. Wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym obserwujemy we wszystkich gminach zrzeszonych w LGD.

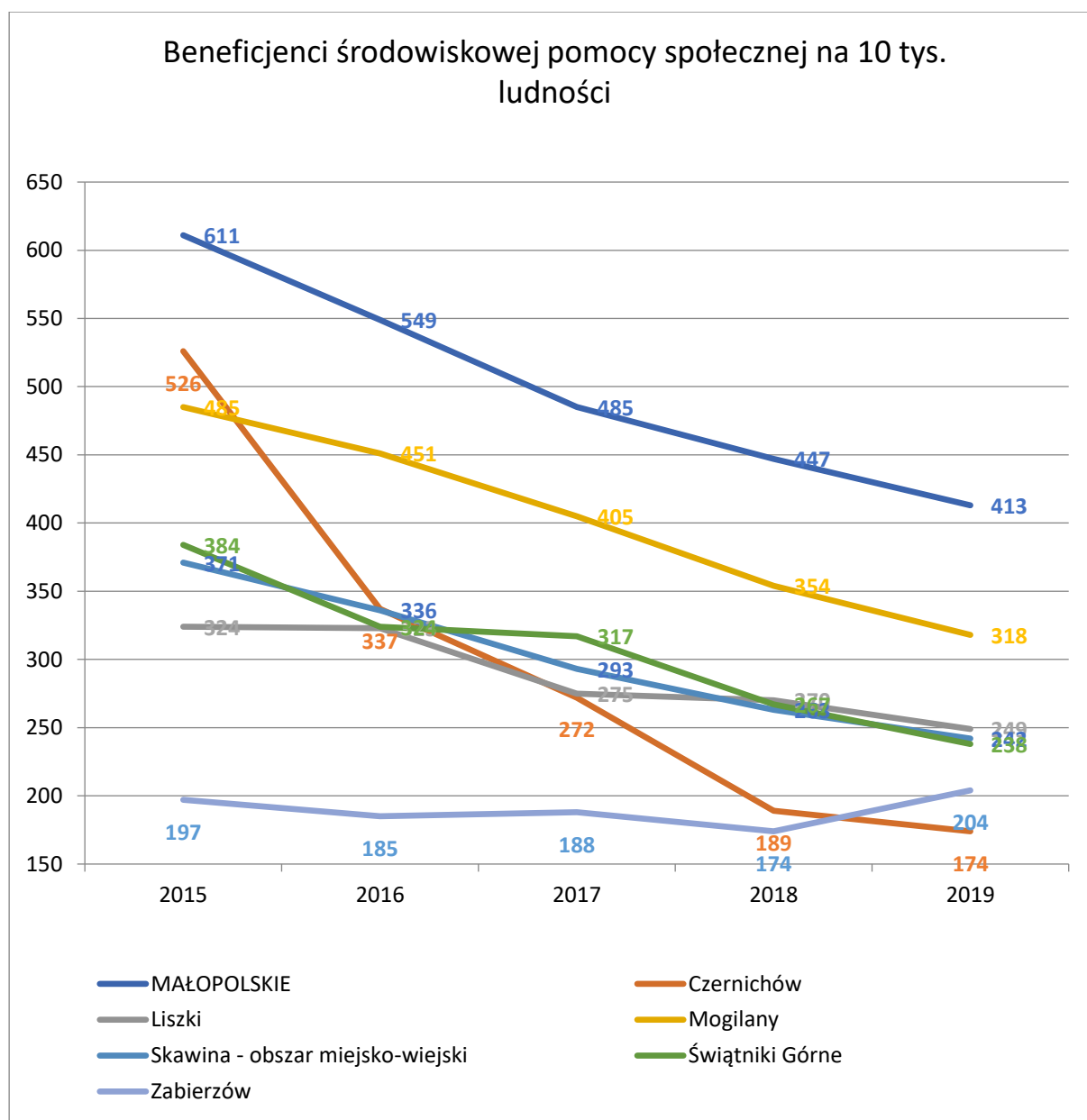
Tabela 6. Saldo migracji w gminach wchodzących w skład LGD.

Saldo migracji ogółem w gminach wchodzących w skład LGD				
Nazwa gminy/rok	2016	2017	2018	2019
Czernichów	117	104	54	86
Liszki	111	78	98	104
Mogilany	146	165	155	133
Skawina - obszar wiejski	-9	36	46	92
Świątyniki Górne	57	57	86	93
Zabierzów	267	284	240	280

Źródło: GUS, Migracje na pobyt stały gminne.

Gminy wchodzące w skład LGD są w doskonałej sytuacji demograficznej ze względu na migracje ludności - od 2016 r. wszystkie gminy odnotowują dodatnie saldo migracji. Wyjątek stanowiła jedynie gmina Skawina i to tylko w jednym roku (2016). Najlepiej pod tym względem wypada Zabierzów, który od lat odnotowuje napływ ponad 200 osób rocznie i Mogilany, odnotowujące napływ ponad 100 osób rocznie. Tak dobra sytuacja jest najpewniej spowodowana bliskością Krakowa i przenoszeniem się ludności miejskiej do okalających metropolię gmin.

Wykres 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.

Źródło: GUS, Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej – wskaźniki.

Sytuacja gmin zrzeszonych w LGD jest korzystniejsza pod względem liczby osób korzystających z pomocy społecznej niż średnio w województwie. Najmniej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkuje gminy Czernichów i Zabierzów – odpowiednio 174 i 204 beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców. Najmniej korzystanie wypadają pod tym względem Mogilany, które w 2019 r. odnotowały 318 beneficjentów pomocy społecznej na 10 tys. mieszkańców. Bardzo podobne noty uzyskały Liszki, Skawina (obszar miejsko-wiejski) i Świątniki Górne – odpowiednio 249, 242 i 238 beneficjentów pomocy społecznej w 2019 r.

W strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność szczególne miejsce zazwyczaj zajmuje rozwój turystyki. Obszar LGD „Blisko Krakowa” może pochwalić się wieloma materialnymi i niematerialnymi zasobami istotnymi z perspektywy rozwoju turystyki i rekreacji, na które zwrócono uwagę w Strategii:

- wysoka atrakcyjność krajobrazowa (różne typy krajobrazu: jurajski, nadrzeczny, pagórkowaty) oraz rekreacyjno-turystyczna (duży potencjał do rozwoju turystyki aktywnej, np. wodnej czy rowerowej, poznawczej itd.),
- cenne przyrodniczo obszary leśne, rezerваты oraz pomniki przyrody, jak np. Kajasówka, Kozie Kąty, Skała Kmity, Bielańsko-Tyniecki Park Krajobrazowy czy Rudniański Park Krajobrazowy,
- zabytki kultury materialnej świeckiej i religijnej, a także obiekty rękodzieła rzemieślniczego,
- kultywowanie tradycji, folklor, twórczość ludowa, rzemiosło,
- imprezy cykliczne, przyciągające coraz większą ilość odwiedzających, np. Międzynarodowy Bieg Skawiński, Górski Bieg Niepodległości Skawina – Mogilany,
- wspólna marka „Skarby Blisko Krakowa” - ogół atrakcji turystyczno- rekreacyjnych czterech podkrakowskich gmin: Czernichów, Mogilany, Skawina i Świątyniki Górne (Liszki i Zabierzów dołączają) - muzea, kościoły architektury drewnianej, izby regionalne, smaki lokalne, zespoły regionalne, dworki, przyroda i rekreacja, których zwiedzanie zaproponowano w kluczu 12 szlaków tematycznych oraz 30 rowerowych, pieszych i konnych.

Wśród największych atrakcji obszaru należy wymienić m.in. Izbę Pamięci Rodu Hallerów i Hallerczyków w Jurczycach, Muzeum Ślusarstwa im. Marcina Mikuły w Świątynikach Górnych, kościoły, izby regionalne w Woli Radziszowskiej, w Krzęcinie, w Kamieniu, liczne dwory i dworki: Hallera w Jurczycach, Dzieduszyckich w Radziszowie, Zespół Dworski Konopków w Mogilanach, dwór neoklasycystyczny w Aleksandrowicach, klasycystyczny w Bolechowicach, późnobarokowy w Karniowicach, zespół podworski w Więckowicach, drewnianą willę w Kochanowie, willę murowaną w Zabierzowie, pałac klasycystyczny w Niegoszowicach, pałac z XV wieku w Balicach, łamus w Pisarach, dwór w Radwanowicach, ścieżkę ornitologiczną w Kamieniu, prehistoryczną osadę w Woli Radziszowskiej, Pałac w Piekarach. Zważywszy na bogactwo obszaru zaskakujące są bardzo małe zasoby noclegowe. W 2020 r. tylko w Zabierzowie były zlokalizowane turystyczne obiekty noclegowe, co prezentuje poniższa tabela.

Tabela 7. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach.

Turystyczne obiekty noclegowe w gminach – stan w dniu 31 lipca poszczególnych lat			
Nazwa gminy/rok	2016	2018	2020
Liszki	1	0	0
Zabierzów	4	6	6

Źródło: GUS, Turystyczne obiekty noclegowe w lipcu, stan na 31 VII

Diagnoza przeprowadzona na potrzeby opracowania Strategii RLKS pozwoliła na zdefiniowanie najistotniejszych problemów i wyzwań w zakresie poprawy jakości życia mieszkańców, które pogrupowane w trzy powiązane ze sobą obszary:

I. Niewystarczające wykorzystanie lokalnego dziedzictwa i zasobów społeczno-gospodarczych dla rozwoju integracji społeczności lokalnej:

- niewystarczająca oferta dla atrakcyjnego i twórczego spędzania czasu wolnego,
- niewystarczająca liczba miejsc pozwalających na spędzanie czasu wolnego i rozwój zainteresowań, w tym dzieci i młodzieży, a także integrację mieszkańców (w tym niski poziom wykorzystania istniejącej infrastruktury społecznej),
- zły stan techniczny oraz niewystarczające wyposażenie wielu obiektów związanych z realizacją oferty czasu wolnego dla mieszkańców i nieadekwatne ich wykorzystanie,
- niewykorzystany potencjał atrakcyjności krajobrazowej i istniejącego dziedzictwa lokalnego na rzecz kształtowania oferty czasu wolnego, a w konsekwencji rozwoju przemysłu czasu wolnego dla obszaru LGD,
- niewystarczający poziom świadomości ekologicznej mieszkańców, zanieczyszczenie środowiska przyrodniczego,
- niewykorzystane możliwości obszaru LGD w kontekście oferty czasu wolnego dla mieszkańców Krakowa, jako bezpośrednio sąsiedniej metropolii,
- objęcie marką „Skarby Blisko Krakowa” oferty tylko 4 z gmin, które tworzą LGD oraz niewystarczający poziom jej rozpoznawalność,
- niewystarczająco rozwinięta sieć dróg i ich słaba jakość;

II. Rynek pracy i rozwój gospodarczy obszaru LGD jako kluczowe elementy związane z zapewnieniem prawidłowego funkcjonowania rodzin i jednostek:

- stosunkowo wysoki poziom bezrobocia długotrwałego, bezrobocia osób młodych do 30 roku życia oraz osób w wieku 55+,
- duży odsetek osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa i niepełnosprawności,

- duża liczba zatrudnionych osób na obszarze LGD pochodzących spoza tego terenu,
- słabe wykorzystanie potencjału dziedzictwa lokalnego, w tym marki „Skarby Blisko Krakowa”, na rzecz rozwoju przedsiębiorczości na obszarze Blisko Krakowa,
- niewystarczająca liczba zarejestrowanych produktów lokalnych i słabe ich wykorzystanie oraz niska ich dostępność dla mieszkańców,
- konieczność wykorzystania produkcji prowadzonej na obszarze LGD na rzecz rozwoju przedsiębiorczości,
- konieczność wykorzystania istniejącego potencjału działających na terenie LGD przedsiębiorstw dla zwiększenia ich innowacyjności i konkurencyjności oraz nowych miejsc pracy dla mieszkańców.

III. Przynależność i tożsamość lokalna, społeczna integracja i spójność mieszkańców:

- niskie przekonanie o spójności społecznej oraz historycznej obszaru LGD oraz stosunkowo niski poziom integracji społecznej – zbyt mała liczba działań sprzyjających integracji mieszkańców,
- niski poziom świadomości wielu mieszkańców, w tym bardzo istotnie osób „napływowych”, na temat zamieszkiwanej okolicy, jej dziedzictwa, potencjału, a w konsekwencji niski poziom tożsamości lokalnej,
- niedostatecznie chronione dziedzictwo materialne i niematerialne obszaru – zły stan techniczny ważnych lokalnie obiektów, niski poziom utrwalenia w świadomości społecznej zwyczajów, tradycji, historii, rękodzieła czy potraw lokalnych,
- słabe wykorzystanie potencjału i dziedzictwa lokalnego do integracji mieszkańców, w tym międzypokoleniowej, uwzględniającej potrzeby poszczególnych grup wiekowych,
- niedostateczny poziom uczestnictwa w wydarzeniach i sprawach obszaru LGD osób z grup defaworyzowanych,
- zwiększenie spójności obszaru sąsiadujących ze sobą gmin jako potrzeba większej integracji i współpracy lokalnej, w tym napływowych i rdzennych mieszkańców obszaru LGD,
- zbyt mała dbałość poszczególnych mieszkańców o sprawy środowiska i zrównoważonego rozwoju oraz niska świadomość korzyści indywidualnych i społecznych, dotyczących efektywnego gospodarowania zasobami, w tym efektywność energetyczna.

Zidentyfikowane problemy i wyzwania stanowiły podstawę do opracowania celu głównego i celów szczegółowych ocenianej Strategii RLKS. Zdefiniowano je w sposób następujący:

Cel główny: Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju obszaru Blisko Krakowa;

Cele szczegółowe:

1. Poprawa jakości życia na obszarze Blisko Krakowa w oparciu o lokalne dziedzictwo i zasoby społeczno-gospodarcze,
2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej i wzrost zatrudnienia na obszarze Blisko Krakowa,
3. Kształtowanie tożsamości lokalnej w szczególności przez zachowanie i/lub ochronę dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru Blisko Krakowa a także dbałość o ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.
4. Rozwój kompetencji, wiedzy i aktywności społeczności Blisko Krakowa na rzecz podniesienia jakości życia i zwiększenia jej udziału w realizacji LSR, poprzez działania realizowane przez Stowarzyszenie Blisko Krakowa.

W Strategii zdefiniowane zostały **grupy defaworyzowane**, czyli grupy osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, do których należy przede wszystkim skierować działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej. Do grup tych zaliczono:

- Osoby bezrobotne w wieku 55+,
- Osoby bezrobotne do 30 roku życia,
- Osoby długotrwale bezrobotne,
- Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa,
- Osoby z niepełnosprawnościami,
- Kobiety powracające na rynek pracy.

Ponadto, odbiorcami działań realizowanych w ramach Strategii są następujące grupy docelowe:

- przedstawiciele trzeciego sektora: organizacje pozarządowe, OSP, grupy nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły regionalne i ludowe,
- samorządy gminne: mieszkańcy oraz władze publiczne i instytucje publiczne,
- przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy.

Należy podkreślić, że Strategia została opracowana przy użyciu metody partycypacyjno-eksperskiej łączącej 3 poziomy pracy nazwane w Strategii trójkątem współpracy, na który składają się:

- **metoda ekspercka** - zaangażowanie ekspertów z różnych obszarów, w szczególności moderatorów czy analityków (badania i analizy statystyczne),
- **metoda urzędnicza** – wykorzystanie wiedzy, umiejętności i kwalifikacji pracowników instytucji samorządowych i publicznych,
- **metoda partycypacyjna** – kluczowa część całej metodologii, polega na zaangażowaniu

mieszkańców, wykorzystaniu wiedzy, umiejętności i kwalifikacji przedstawicieli społeczności lokalnej obszaru: radnych, lokalnych liderów, przedstawicieli lokalnych organizacji społecznych i inicjatyw obywatelskich, przedsiębiorców, mieszkańców.

Na etapie diagnozy i opracowania Strategii wykorzystano szerokie spectrum metod służących zaangażowaniu społeczności lokalnej: ankiety, warsztaty dialogu społecznego, otwarte spotkania warsztatowe, punkt konsultacyjny, trójkąt współpracy – grupa robocza, otwarty nabór kart projektowych, konsultacje e-mailowe z pracownikami i władzami LGD.

Istotne jest również, że w momencie opracowania Strategia RLKS była spójna z kluczowymi dokumentami planistycznymi i strategicznymi o charakterze lokalnym, regionalnym i krajowym:

- Strategią Rozwoju Województwa Małopolskiego na lata 2011-2020,
- Regionalnym Programem Operacyjnym Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020;
- Programem Strategicznym Dziedzictwo i Przemysł Czasu Wolnego,
- Programem Strategicznym Obszary Wiejskie,
- Strategią Rozwoju Powiatu Krakowskiego na lata 2013-2020,
- Strategią Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych dla Krakowskiego Obszaru Funkcjonalnego,
- Zintegrowaną Strategią Rozwoju Obszaru Funkcjonalnego „Blisko Krakowa”;
- Zintegrowaną Strategią Rozwoju Oferty Czasu Wolnego na terenie Obszaru Funkcjonalnego;
- Zintegrowaną Strategią Rozwoju Edukacji i Rynku Pracy;
- Zintegrowanym Programem Aktywizacji i Partycypacji Społecznej.

5.2. Rzeczowy i finansowy postęp w realizacji LSR

Chcąc ocenić sprawność realizacji strategii RLKS należy przeanalizować postęp rzeczowy i finansowy. Pozwoli to zorientować się w aktualnej sytuacji związanej z realizacją strategii, sprawdzić realizację wskaźników i budżetu, zdiagnozować wystąpienie ewentualnych odstępstw od przyjętego planu oraz przeanalizować ewentualne trudności we wdrażaniu i sposób reagowania na nie. Tego typu analiza pozwoli też ocenić skuteczność LGD w procesie zarządzania realizowanymi przedsięwzięciami. W kontekście oceny postępu w zakresie wdrażania RLKS istotne są zmiany wprowadzane do strategii w trakcie jej realizacji. Zmiany w ewaluowanej Strategii RLKS obejmowały w szczególności aktualizację strategii zgodnie z wymaganiami Urzędu Marszałkowskiego, aktualizacje budżetu, wskaźników i planu działania, zmiany w procedurach oceny i wyboru operacji, w tym w kryteriach wyboru operacji, rozszerzenie katalogu możliwości realizacji niektórych przedsięwzięć (konkursy, granty, operacje własne).

Tabela 8. Historia naborów.

Data naboru od... do...	Przedsięwzięcie (w nawiasie wpisać K – konkurs, O – operacja własna, G – projekt grantowy)	Liczba złożonych wniosków	Liczba wybranych wniosków (dotyczy wszystkich wniosków, również wykraczających poza limit)	Liczba podpisanych umów (w przypadku grantów, proszę podać liczbę umów z grantobiorcami)	Protesty złożone (w przypadku grantów odwołania)	Protesty / odwołania uwzględnione
30.01.2017 - 13.02.2017	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. (K)	17	7	3	1	1
30.01.2017 - 13.02.2017	Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych. (K)	3	3	3	0	0
30.01.2017 - 13.02.2017	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych. (K)	48	26	5	13	4
04.12.2017 - 18.12.2017	Zakładanie nowych działalności gospodarczych. (K)	34	31	8	5	2
04.12.2017 - 18.12.2017	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych. (K)	21	21	6	0	0
04.04.2018 - 18.04.2018	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. (K)	17	17	10	0	0
04.04.2018 - 18.04.2018	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. (K)	6	6	4	0	0

04.04.2018 - 18.04.2018	Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych. (K)	2	2	1	0	0
05.07.2018 - 06.08.2018	Działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru. (O)	1	1	1	0	0
17.07.2018 - 16.08.2018	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. (O)	1	1	1	0	0
04.03.2019 - 18.03.2019	Zakładanie nowych działalności gospodarczych. (K)	18	14	4	4	2
04.03.2019 - 18.03.2019	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych. (K)	10	3	1	2	1
06.11.2019 - 19.11.2019	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych. (K)	7	0	3	0	0
04.12.2019 - 18.12.2019	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.(K)	16	15	12	0	0
04.12.2019 - 18.12.2019	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. (K)	1	1	1	0	0
07.01.2020 - 20.01.2020	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. (K)	1	0	0	0	0

07.01.2020 - 20.01.2020	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. (K)	4	4	2	0	0
07.01.2020 - 20.01.2020	Tworzenie centrów przetwórstwa lokalnego. (K)	0	0	0	0	0
05.03.2020 - 02.04.2020	Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa. (K)	2	2	2	0	0
05.03.2020 - 02.04.2020	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych. (K)	11	10	3	0	0
01.06.2020 - 16.06.2020	Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa. (K)	3	2	2	0	0
01.06.2020 - 16.06.2020	Realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa. (K)	Nabór anulowany				
01.06.2020 - 16.06.2020	Działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru. (K)	2	0	0	0	0
01.06.2020 - 16.06.2020	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. (K)	4	2	1	0	0
17.08.2020 - 31.08.2020	Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych. (K)	0	0	0	0	0
08.09.2020 - 22.09.2020	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. (K)	3	3	3	0	0
08.09.2020 - 22.09.2020	Realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa. (K)	2	2	2	0	0

21.10.2020 - 04.11.2020	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych. (K)	8	6	1	0	0
21.10.2020 - 04.11.2020	Działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru.	1	1	1	0	0
07.12.2020 - 04.01.2021	Zakładanie nowych działalności gospodarczych	14	12	W trakcie oceny	0	0
07.12.2020 - 04.01.2021	Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych	10	9	W trakcie oceny	0	0
30.04.2021 - 14.05.2021	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”.	2	2	W trakcie oceny	0	0
30.04.2021 - 14.05.2021	Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”.	3	3	W trakcie oceny	0	0
30.04.2021 - 14.05.2021	Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej.	3	3	W trakcie oceny	0	0
30.04.2021 - 14.05.2021	Działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru.	2	2	W trakcie oceny	0	0

W latach 2017 – 2021 LGD „Blisko Krakowa” zrealizowało 34 nabory na poszczególne przedsięwzięcia, w tym najwięcej, bo aż 15 naborów zrealizowano w 2020 r. W latach 2017 – 2019 realizowano po 5 naborów rocznie, a do końca maja 2021 r. zrealizowano 4 nabory. W ramach zrealizowanych naborów złożonych zostało 277 wniosków, z których 211 wybrano do dofinansowania, co zaowocowało podpisaniem 80 umów. W prowadzonych postępowaniach złożono 25 protestów, z czego 10 zostało uwzględnionych.

Najwięcej, po 7 naborów zrealizowano na przedsięwzięcia dotyczące rozwijania istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych oraz kształtowania oferty lub promocji dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”. O jeden nabór mniej zrealizowano na kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej. Na przedsięwzięcia dotyczące wzmocnienia kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspierania inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru zrealizowano 4 nabory, a po 3 nabory zorganizowano na przedsięwzięcia w zakresie rozwoju infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych oraz w zakresie zakładania nowych działalności gospodarczych. Najmniej naborów zrealizowano na inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa – 2 nabory oraz po 1 naborze na realizację inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa i na tworzenie centrów przetwórstwa lokalnego.

Największym zainteresowaniem cieszyły się nabory na rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych, w ramach których złożono 115 wniosków. 75 z nich zostało wybranych do dofinansowania i podpisano 19 umów. W ramach tego naboru złożono najwięcej, bo aż 15 spośród wszystkich 25 protestów, z których 5 zostało uwzględnionych. Kolejnymi działaniami, które zaowocowały złożeniem największej liczby wniosków są:

- zakładanie nowych działalności gospodarczych – 66 złożonych wniosków, 57 wybranych do dofinansowania i 12 podpisanych umów, 9 złożonych protestów, 4 uwzględnione,
- kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej – 60 złożonych wniosków, 49 wybranych do dofinansowania, 30 podpisanych umów, 1 złożony protest, który został uwzględniony.

Jeśli chodzi o pozostałe przedsięwzięcia, to zainteresowanie było zdecydowanie mniejsze niż operacjami wskazanymi powyżej:

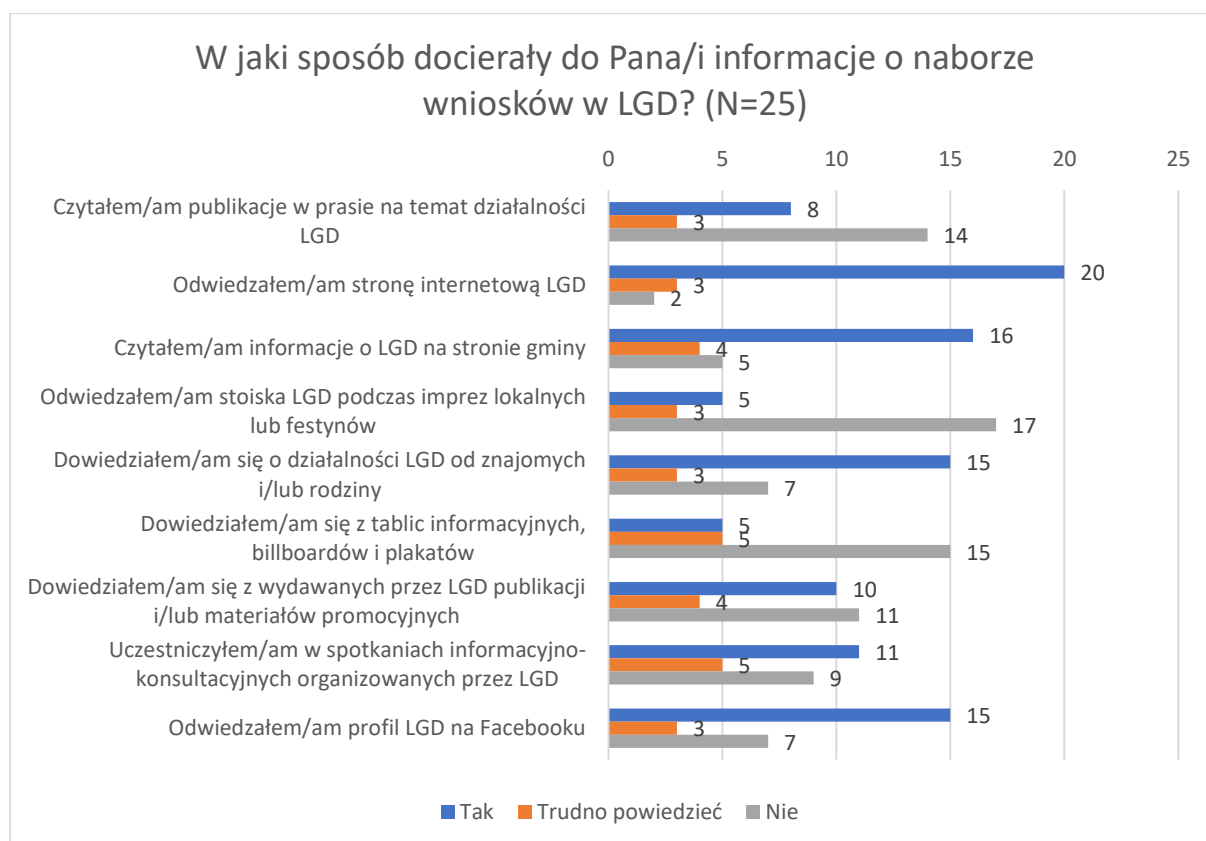
- kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa” – 18 złożonych wniosków, 15 wybranych do dofinansowania i 7 podpisanych umów,
- działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru – 6 złożonych wniosków, 4 wybrane do dofinansowania, 2 podpisane umowy,
- rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych – 5 złożonych wniosków, wszystkie wybrane do dofinansowania, 4 podpisane umowy,
- inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa – 5 złożonych wniosków, 4 wybrane do dofinansowania, 4 podpisane umowy,
- realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa – 2 złożone wnioski, które wybrano do dofinansowania i podpisano umowy.

Zwraca uwagę nabór na tworzenie centrów przetwórstwa lokalnego, który został zrealizowany tylko raz w analizowanym okresie. W ramach naboru nie złożono żadnego wniosku, a LGD zrezygnowała z realizacji tego przedsięwzięcia w 2019 r.

Nabory realizowane były zgodnie z harmonogramem, który nie był często zmieniany. Większa liczba naborów w 2020 r. wynikała z chęci nadrobienia naborów, których w poprzednich latach ogłaszano mniej, co przełożyło się na stosunkowo niższy niż oczekiwano postęp finansowy.

Zainteresowanie naborami ze strony społeczności lokalnej jest duże. Pandemia wpłynęła na jego zwiększenie w okresie po lockdownie, z wyjątkiem naborów na projekty tzw. „miękkie”, co wynika z obaw wnioskodawców o brak możliwości realizacji projektów spowodowanych aktualną sytuacją pandemiczną.

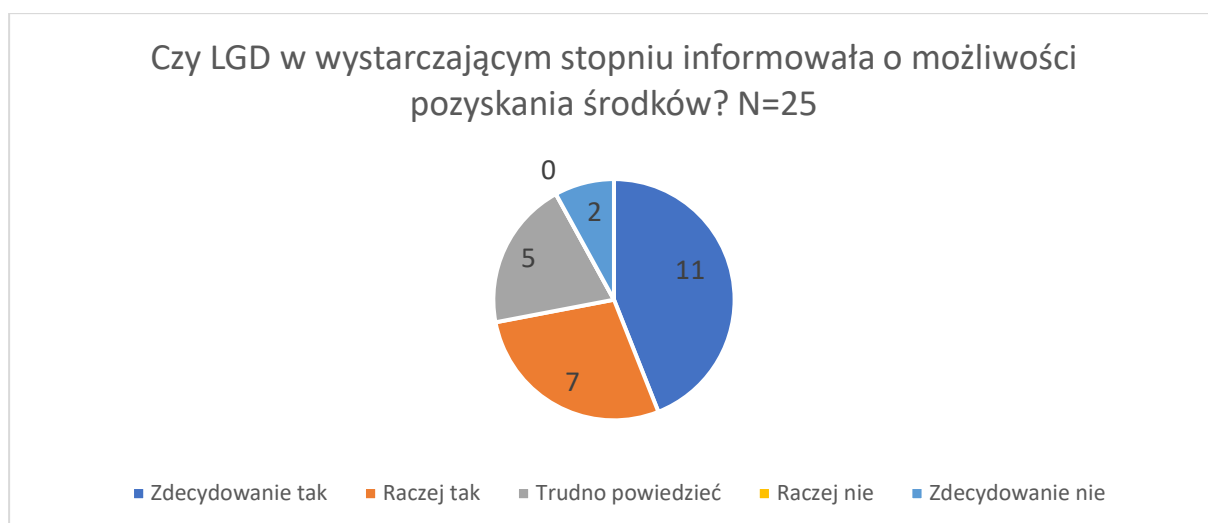
Wykres 6 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD?

Źródło: Badania własne

Analiza kanałów komunikacyjnych, za pomocą których docierały do wnioskodawców informacje o naborach wniosków wskazuje, że najczęściej wnioskodawcy dowiadywali się o prowadzonych naborach za pomocą źródeł internetowych: 20 osób odwiedzało stronę internetową LGD, 16 osób – stronę internetową gminy, a 15 osób – portal społecznościowy. O działalności LGD od rodziny lub znajomych dowiedziało się 15 uczestników badania, poprzez udział w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD informacje uzyskało 11 osób, a za pośrednictwem publikacji lub materiałów informacyjnych wydawanych przez LGD – 10 osób. Najmniej osób czerpało informacje o działalności LGD za pośrednictwem tablic informacyjnych, billboardów i plakatów oraz poprzez odwiedzinę stoiska LGD na imprezach lokalnych – po 5 wskazań, bądź za pośrednictwem publikacji w prasie na temat LGD – 8 wskazań.

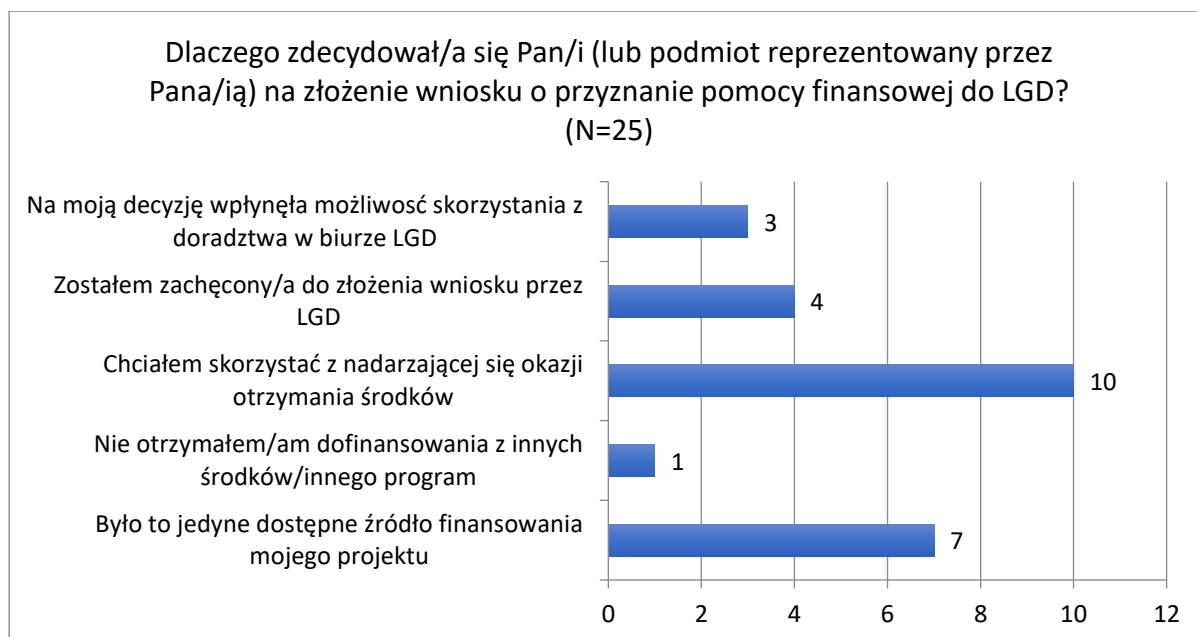
Wykres 7 Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków?

Źródło: Badania własne

Dobór kanałów komunikacyjnych przez LGD należy ocenić pozytywnie, co potwierdzają wnioskodawcy uczestniczący w badaniu – 18 spośród 25 uczestników badania uznało, że LGD w wystarczającym stopniu informuje o możliwości pozyskania środków. Kolejnym 5 osobom trudno było wypowiedzieć się w tej kwestii, a jedynie 2 osoby uznały, że sposób informowania jest niewystarczający.

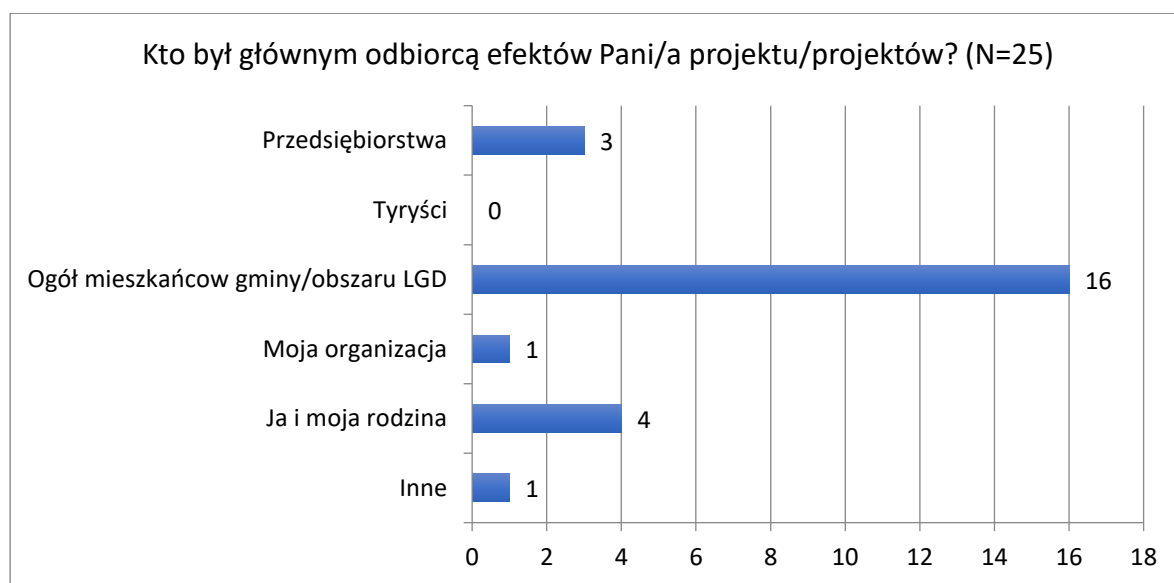
Wykres 8 Dlaczego zdecydował/a się Pan/i na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD?

Źródło: Badania własne

Z perspektywy prowadzonych naborów istotna jest motywacja wnioskodawców do złożenia wniosku o dofinansowanie operacji. Najwięcej wnioskodawców uczestniczących w badaniu złożyło wnioski do LGD ponieważ chcieli skorzystać z pojawiającej się okazji – 10 osób, a dla 7 wnioskodawców było to jedyne dostępne źródło finansowania ich projektu. Zachęczone do złożenia wniosku przez LGD zostały 4 osoby, na decyzję 3 osób wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa, a 1 osoba nie otrzymała dofinansowania z innych źródeł.

Wykres 9 Kto był głównym odbiorcą efektów Pana/i projektu?

Źródło: Badania własne

Jeśli chodzi o odbiorców projektów realizowanych przez wnioskodawców, to najczęściej osób kierowało je do ogółu mieszkańców gminy/obszaru LGD – 16 osób. Projekty ukierunkowane na rodzinę realizowało 4 uczestników badania, projekty dla przedsiębiorstw – 3 osoby oraz projekty realizujące działania na rzecz organizacji, którą reprezentuje wnioskodawca – 1 uczestnik badania.

Warto zwrócić uwagę, że na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczenia projektu u większości uczestników badania nie pojawiły się problemy – 18 osób wskazało na ich brak. Pozostałych 7 wnioskodawców zetknęło się problemami dotyczącymi terminowej realizacji działań 6 osób, problemami formalno-prawnymi – 5 osób, problemami finansowymi, personalnymi bądź wynikającymi z wprowadzenia w Polsce lockdownu – po 4 wnioskodawców uczestniczących w badaniu oraz problemami bezpośrednio związanymi z przedmiotem projektu lub dostępem do informacji o składaniu, realizacji bądź rozliczeniu projektu – po 3 osoby.

Nabory organizowane przez LGD służą realizacji przedsięwzięć zaplanowanych w Strategii RLKS. Pierwszym krokiem służącym ocenie sprawności jej wdrażania jest analiza i ocena postępu rzeczowego i finansowego.

Tabela 9. Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Przedsięwzięcie	Wskaźnik produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%) 2017		Realizacja (%) 2018		Realizacja (%) 2019		Realizacja (%) 2020		Realizacja (%) 31.05.2021	
						U	P	U	P	U	P	U	P	U*	P
ZWIĘKSZENIE UDZIAŁU SPOŁECZNOŚCI LOKALNEJ W REALIZACJI POLITYKI ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU OBSZARU BLISKO KRAKOWA	Poprawa jako ci ycia na obszarze Blisko Krakowa w oparciu o lokalne dziedzictwo i zasoby społeczno-gospodarcze	1.1.Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	1.1.1. Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury turystycznej i/lub rekreacyjnej	sztuka	30	20%	0	13%	3,3%	43%	13,3%	77%	40,0%	76,66%	43,33%
			1.1.2 Liczba nowych, zmodernizowanych i/lub doposażonych obiektów lub miejsc infrastruktury kulturalnej	Sztuka	8	13%	0	38%	12,5%	63%	12,5%	75%	50,0%	75%	62,50%
		1.2. Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki „Skarby Blisko Krakowa”	Wp.1.2.1. Liczba przedsięwzięć polegających na stworzeniu oferty bazującej na dziedzictwie obszaru z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa"	sztuka	10	0	0	0	0	10%	0%	0%	0%	20,00%	0,00%
			Wp.1.2.2. Liczba przedsięwzięć służących promocji dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa"	sztuka	13 2017 - 2020 - 12	0	0	0	0	0%	0%	42%	0%	53,85%	0,00%

	1.3. Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej-budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych	Wp.1.3.1 Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego	obiekt	4 2017 - 2019 - 5	60,0%	0	100,0%	20,0%	80,0%	60,0%	100,0%	100,0%	100%	100%
Rozwój lokalnej przedsi biorczo ci, w tym.innowacyjnej, i wzrost zatrudnienia na obszarze Blisko Krakowa	2.1. Zakładanie nowych działalności gospodarczych	Wp.2.1.1.Liczba operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	Operacja	20	0	0	45,0%	0	65,0%	0	60,0%	55,0%	60,00%	60,00%
	2.2. Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych	Wp.2.2.1. Liczba operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	Podmiot gospodarczy	33	0	0	12,1%	3,0%	27,3%	3,0%	39,4%	9,1%	39,39%	21,21%
		Wp.2.2.1.Liczba operacji ukierunkowanych na innowacje	operacja	12	0	0	33,3%	0	41,7%	8,3%	41,7%	25,0%	41,66%	41,66%
Kształtowanie to samo ci lokalnej w szczególno ci przez zachowanie i/lub ochron dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru Blisko Krakowa a tak e dbalo o ochron rodowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym	3.1. Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa	3.1.1 Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury	operacja	5	0	0	0	0	0	0	40,0%	0	80,00%	0,00%
		3.1.2 Liczba obiektów dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa objętych wsparciem	obiekt	5	0	0	0	0	0	0	0	0	0,00%	0,00%
	3.2. Realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa	3.2.1 Liczba przedsięwzięć w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR	podmiot	8	0	0	0	0	0	0	0	0	25,00%	0,00%

		3.3. Działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności obszaru.	3.3.1 Liczba przedsięwzięć służących wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspierających inicjatywy służące przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru	przedsięwzięcie	5	0	0	0	0	20,0%	0,0%	20,0%	0,0%	20,00%	0,00%
Rozwój kompetencji, wiedzy i aktywno ci społeczno ci Blisko Krakowa na rzecz podniesienia jako ci życia i zwi kszenia jej udziału w realizacji LSR, poprzez działania realizowane przez Stowarzyszenie Blisko Krakowa	4.1 Działania służące aktywizacji społeczności lokalnej	4.1.1 Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami	spotkanie	14	5	0	121,4%	0	142,9%	0	178,6%	0	192,86%	142,86%	
		4.1.2 Liczba podmiotów, którym udzielono doradztwa	podmiot	700	237	0	76,7%	0	94,1%	0	113,6%	0	87,71%	97,00%	
		4.1.3 Liczba miejsc pracy	etat	4	3,81	0	3,81	0	3,82	0	3,78	0	3,8	3,82	
		4.1.4 Liczba funkcjonujących biur LGD	Biuro	1	1	0	1	0	1	0	1	0	1	100%	
		4.1.5 Liczba osobodni przeprowadzonych szkoleń	osobodzień	350	45	0	28,3%	0	44,9%	0	54,3%	0	60,86	55,14%	
		4.1.6 Liczba przedsięwzięć i materiałów informacyjnych	sztuka	123 500 2017 - 2019 170781, od 2020 - 123500	5882	0	19,6%	0	20,9%	0	120,5%	0	120,93%	73,91%	

	4.2. Działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR	4.2.1. Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD	Osobodzień	40	18	0	127,5%	0	275,0%	0	322,5%	0	352%	
		4.2.2. Liczba osobodni dla organów LGD	osobodzień	108	28	0	25,0%	0	39,8%	0	46,3%	0	57,41%	
	4.3 Działania w zakresie współpracy służącej rozwojowi obszaru	4.3.1. Liczba zrealizowanych projektów współpracy w tym projektów współpracy międzynarodowych	projekt	2	0	0	0	0	50,0%	0	50,0%	50,0%	50%	50%
		4.3.2. Liczba przygotowanych projektów współpracy	projekt	2	0	0	50,0%	0	100,0%	0	50,0%	50,0%	0	0
		4.3.3. Liczba LGD uczestniczących w projektach współpracy	LGD	12	0	0	16,7%	0	16,7%	0	16,7%	16,7%	16,70%	16,70%

Postęp rzeczowy Strategii RLKS jest średniozaawansowany – rozpoczęto realizację większości wskaźników, przy czym w ramach realizacji 1 spośród 23 wskaźników nie zostały dotychczas podpisane umowy (3.1.2. Liczba obiektów dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa objętych wsparciem), a dla 6 wskaźników nie została dotychczas wypłacona pomoc:

- 1.2.1. Liczba przedsięwzięć polegających na stworzeniu oferty bazującej na dziedzictwie obszaru z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa",
- 1.2.2. Liczba przedsięwzięć służących promocji dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa",
- 3.1.1 Liczba operacji obejmujących wyposażenie podmiotów działających w sferze kultury,
- 3.1.2 Liczba obiektów dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa objętych wsparciem,
- 3.2.1 Liczba przedsięwzięć w sferze kultury, które otrzymały wsparcie w ramach realizacji LSR,
- 3.3.1 Liczba przedsięwzięć służących wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspierających inicjatywy służące przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru.

Wartość docelową osiągnięto dla 5 wskaźników w zakresie podpisania umów, w tym 3 wskaźniki ponad zakładaną wartość, przy czym w zakresie wypłaty środków zrealizowano 3 z nich:

- 4.1.1 Liczba spotkań informacyjno-konsultacyjnych LGD z mieszkańcami – 192,66% w zakresie podpisanych umów, 142,85% w zakresie wypłaconych środków,
- 1.3.1 Liczba operacji w zakresie infrastruktury drogowej w zakresie włączenia społecznego – 100% w zakresie zawartych umów i 100% w zakresie wypłaconych środków,
- 4.1.4 Liczba funkcjonujących biur LGD - 100% w zakresie zawartych umów i 100% w zakresie wypłaconych środków,
- 4.1.6 Liczba przedsięwzięć i materiałów informacyjnych – 120,93% w zakresie zawartych umów i 73,91% w zakresie wypłaconych środków,
- 4.2.1. Liczba osobodni szkoleń dla pracowników LGD- 352% w zakresie zawartych umów.

Jeśli chodzi o postęp w zakresie realizacji pozostałych wskaźniki, to przedstawia się on następująco:

- osiągnięta wartość wskaźnika w przedziale 75-99,99% - 5 wskaźników w zakresie podpisanych umów i 1 w zakresie wypłaconego wsparcia,
- osiągnięta wartość wskaźnika w przedziale 50-74,99% - 6 wskaźników w zakresie podpisanych umów i 5 w zakresie wypłaconego wsparcia,
- osiągnięta wartość wskaźnika w przedziale 0,1--49,99% - 6 wskaźników w zakresie podpisanych umów i 6 w zakresie wypłaconego wsparcia.

W trakcie realizacji pojawiły się problemy z realizacją wskaźników z zakresu przedsiębiorczości innowacyjnej, co było spowodowane brakiem dodatkowych wymagań w tym zakresie stawianych wnioskodawcom. Ponadto ociążenie tego wskaźnika wiązało się z koniecznością przesuwania środków z innych przedsięwzięć, albowiem pierwsze nabory w zakresie przedsiębiorczości wyłoniły wnioskodawców nie spełniających kryterium innowacyjności.

Ponadto, pandemia COVID wpłynęła znacząco na realizację wskaźników – wydłużyły się procedury oceny operacji, w tym składania uzupełnień przez wnioskodawców, którzy nieprzygotowani do ich złożenia niejednokrotnie rezygnowali realizacji projektu.

Warto zwrócić uwagę na najciekawsze, zdaniem zespołu LGD, operacje dofinansowane w ramach Strategii:

- Ścieżki Maryjne w Gaju,
- Kulturalna Strażnica, realizowana przez OSP Swoszowice,
- publikacja „Przedsiębiorczość w pigułce”,
- Muzeum Ślusarstwa,
- gra planszowa podtrzymująca tradycje i promująca dziedzictwo kulturowe obszaru,
- prowadzenie indywidualnych terapii prowadzenia rozwoju personalnego dla osób z niepełnosprawnościami,
- unowocześnienie parku maszynowego,
- wyposażenie orkiestry dętej OSP w Dąbrowie Szlacheckiej w niezbędne instrumenty, sprzęt do ćwiczeń i koncertowania,
- Centrum Kultury w Świątnikach,
- Gmina Skawina chwyta wodę – warsztaty tworzenia ogrodów deszczowych i publikacja,
- Ekochatka Blisko Krakowa.

Tabela 10. Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).

Przedsięwzięcia		2017			2018		2019		2020		31.05.2021	
Nazwa	Pomoc przyznana	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	Pomoc przyznana	Pomoc wypłacona	
	Budżet w LSR (PLN)	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu (PLN)	Realizacja budżetu (PLN)	
1.1 Kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej	2650000	390 014,00	0,00	259 680,00	97 536,00	1 140 047,39	287 502,56	1 838 027,03	989 254,92	730 212,11	1 107 495,20	
1.2 Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa"	600 000,00	42 789,00	0,00	110 789,00	42 789,00	50 000,00		146 566,08	0,00	246 071,03	0	
1.3 Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych	640000 2017-2019 - 900000	501 032,70	0,00	890 995,66	85 495,00	695 992,44	287 046,41	639 114,25	639 114,25	0	639 114,25	
2.1 Zakładanie nowych działalności gospodarczych	1000000 2017-2019 - 900000	0,00	0,00	450 000,00	80 000,00	650 000,00	400 000,00	600 000,00	550 000,00	0	600 000,00	

2.2 Rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych działań ci gospodarczych	4410000 2017-2019 4050000	-	0,00	0,00	1 244 060,00	268 983,00	1 244 060,00	268 983,00	1 026 165,00	954 483,99	421 882,00	1 500 875,99
3.1 Inwestycje słu ce zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa	250 000,00		0,00	0,00	- zł	0,00	- zł	0,00	49 272,00	0,00	99 272,00	0
3.2 Realizacja inicjatyw zwi zanych z piel gnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa	200 000,00		0,00	0,00	- zł	0,00	- zł	0,00	- zł	0,00	49 504,95	0
3.3 Działania słu ce wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony rodowiska i/lub wspieranie inicjatyw słu cych przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a tak e zwi kszeniu wewn trznej spójno ci społecznej obszaru	150 000,00		0,00	0,00	- zł	0,00	50 000,00	0,00	50 000,00	0,00	50 000,00	0
4.1 Działania słu ce aktywizacji społeczno ci lokalnej	2 160 600,00		0,00	0,00	- zł	0,00	1 023 099,00	0,00	1 337 160,52	1 020 403,78		1 412 023,19
4.2 Działania słu ce podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiej tno ci osób zaangażowanych we wdra aniu LSR	44 400,00		0,00	0,00	- zł	0,00	- zł	0,00	1 017,50	677,50		677,5
4.3 Działania w zakresie współpracy słu cej rozwojowi obszaru	198 000,00		0,00	0,00	- zł	0,00	84 588,00	0,00	84 588,00	82 736,81		82 736,81

Postęp w zakresie realizacji budżetu Strategii RLKS jest pochodną postępu rzeczowego. Skuteczność w osiągnięciu wartości docelowych wskaźników przekłada się na postęp w wydatkowaniu środków. Postęp rzeczowy w zakresie podpisanych umów jest bardziej zaawansowany niż postęp w zakresie wypłaconych środków. Jak wynika z powyższej tabeli budżet jest realizowany w ramach 8 spośród 11 przedsięwzięć. Dotychczas budżet został zrealizowany w ramach jednego przedsięwzięcia - 1.3 Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych – zrealizowano 99,86% założonego planu. Kolejne najwyższe wykonania budżetu odnotowano na przedsięwzięciach dotyczących aktywizacji społeczności lokalnej (4.1) – zrealizowane 65,35% planu oraz zakładania nowych działalności gospodarczych (2.1) – zrealizowano 60% założonego planu. W ramach przedsięwzięć dotyczących kreowania atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej (1.1.) oraz działań w zakresie współpracy służącej rozwojowi obszaru (4.3) zrealizowano po 41,79% założonego planu, a w ramach rozwijania istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych (2.2) zrealizowano 34,03% planu. Najlepsze wykonanie odnotowano na następujących przedsięwzięciach:

- 1.2 Kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa" – zrealizowano 7,13% założonego planu,
- 4.2 Działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażaniu LSR – zrealizowane 1,52%.

Należy wskazać, że w ramach 3 przedsięwzięć nie rozpoczęto jeszcze wypłacania środków:

- 3.1 Inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa – 250 tys.,
- 3.2 Realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa – 200 tys.,
- 3.3 Działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru – 150 tys.

Budżet Strategii RLKS do końca maja 2021 r. nie był zmieniany, za wyjątkiem przesunięć pomiędzy przedsięwzięciami, ale wysokość budżetu pozostała bez zmian. LGD nie otrzymała bonusów, ale zawnioskowała o dodatkowe środki i uzyskała warunkową akceptację Urzędu Marszałkowskiego. Zostaną one przeznaczone na podejmowanie działalności gospodarczej w obligatoryjnej wysokości minimum 35% oraz na infrastrukturę niekomercyjną: turystyczną, rekreacyjną i kulturalną.

Podobnie, jak w przypadku postępu rzeczowego, pandemia wpłynęła na postęp finansowy, który jest uzależniony od realizacji tego pierwszego – opóźnienia w postępie rzeczowym są przyczyną opóźnień w realizacji budżetu. Wystąpiły podobne problemy, jak już omówione w postępie rzeczowym. Ponadto, opóźnienia wynikały również z problemów z uzyskaniem odpowiednich opinii, bądź dokumentów urzędowych, pozwoleń, w przypadku inwestycji, czy też trudności w zakupie bądź sprowadzeniu odpowiednich maszyn z zagranicy. Wnioskodawcy obawiali się również zatrudniać pracowników ze względu na obowiązujący wówczas okres trwałości zatrudnienia.

Budżet został optymalnie zaprojektowany. W ocenie zespołu LGD wysokość środków na poszczególne przedsięwzięcia była adekwatna do potrzeb zdiagnozowanych i zaprojektowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć.

Zapytany o operacje, które należy kontynuować w kolejnych latach zespół wskazał na projekty infrastrukturalne oraz otwieranie i rozwój działalności gospodarczej.

5.3. Projekty współpracy

W ramach Strategii RLKS zaplanowano realizację 2 projektów współpracy. Pierwszy projekt pn. „Wyskocz za Kraków” realizowany był w okresie od 24.02.2018 r. do 31.01.2020 r. przez LGD Blisko Krakowa – partnera wiodącego oraz LGD Powiatu Wielickiego. Celem projektu był rozwój oferty turystycznej poprzez wypracowanie Oferty Zintegrowanych Programów Turystycznych. W ramach projektu opracowano bazę danych o obiektach, zabytkach, szlakach, infrastrukturze oraz warunkach przyrodniczych na obszarze działania partnerów, utworzono nowy produkt turystyczny będący odpowiedzią na rosnącą popularność aktywnych form wypoczynku poza miastem, wzmocniono wzajemną współpracę pomiędzy LGD-ami zaangażowanymi w realizacji projektu oraz opracowano wspólny system marketingowy. Efektem projektu był nowy produkt turystyczny obejmujący 5 tras turystycznych na obszarze gmin będących członkami obu stowarzyszeń, zebranych w aplikacji mobilnej oraz w formie mapy w wersji papierowej.

W ramach projektu wykorzystano następujące zasoby obszaru:

- przyrodnicze: Las Bronaczowa, Skałki Piekarskie, Dolina Mnikowska, Rezerwat „Zimny Dół”,
- historyczne - Zespół Dworski Konopków w Mogilanach, Dwór Dzieduszyckich w Radziszowie, zabytkowy Kościół w Woli Radziszowskiej i Krzęcinie, Dwór Korabniki, Kościół w Czernichowie, Zespół Szkół Rolniczych w Czernichowie, Pałac Radziwiłłów, Park im. Pileckiego w Nielepicach,
- Kulturowe - Muzeum Ślusarstwa im. M.Mikuły w Świątnikach Górnych,

- Turystyczne - Park Miejski w Skawinie, Izba Regionalna w Woli Radziszowskiej, Stadnina Koni Huculskich w Rzeszotarach, Prom-Piekary, Stacja Muzeum Czernichów Główny, Ośrodek „Nad zalewem”, Stadnina koni huculskich-Nielepice,
- Produkty lokalne - Restauracja Skansen Smaków, Karczma Rohatyna.

Należy podkreślić, że działania realizowane w ramach projektu angażowały również osoby bezrobotne.

Drugim projektem współpracy zaplanowanym w Strategii jest projekt międzynarodowy pn. „Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem”, którego nazwa została zmieniona w czerwcu na „Małopolski Spichlerz”. Jego celem jest rozwój branży/ryнку produktów lokalnych, regionalnych, tradycyjnych pochodzących z terenu województwa Małopolskiego poprzez zbudowanie wspólnego wizerunku oraz stworzenie sieci dystrybucji produktów. W ramach projektu planowana jest realizacja następujących działań:

- szkolenia/wizyty studyjne/warsztaty dotyczące wypracowania sposobu promocji, dystrybucji oraz logistyki produktów w oparciu o doświadczenia partnerów,
- opracowanie wspólnej strategii marketingu, dystrybucji i logistyki dla produktu,
- nawiązanie współpracy i zawarcie umów na dystrybucje z producentami produktów i punktami dystrybucji,
- opracowanie logistyki dystrybucji produktów lokalnych.

5.4. Działania poza RLKS

LGD Blisko Krakowa poza działaniami zaplanowanymi w Strategii RLKS realizuje również zadania finansowane z innych źródeł, co wskazuje na skuteczność w pozyskiwaniu środków zewnętrznych.

Od 2017 r. LGD realizuje projekt dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w ramach Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego dotyczący odnawialnych źródeł energii (OZE). Budżet projektu wynosi 27 793 533,15 zł, a środki te przeznaczone są na zakup i montaż jednostek wytwarzających energię elektryczną i ciepłą w oparciu o OZE, związanych z budynkami prywatnymi oraz budynkami użyteczności publicznej w Gminach: Czernichów, Liszki, Skawina, Świątniki Górne, Zabierzów. W ramach projektu planowana jest wybudowanie 433 sztuk jednostek wytwarzania energii cieplnej z OZE oraz 880 sztuk Jednostek wytwarzania energii elektrycznej z OZE. Do 28.05.2021 r. wybudowano 132 jednostki wytwarzania energii cieplnej oraz 434 jednostki wytwarzania energii elektrycznej z OZE.

Ponadto, od 2017 zrealizowano 5 edycji zabawy „Odkrywaj Skarby Blisko Krakowa” w ramach dofinansowania z otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych Powiatu Krakowskiego

w zakresie kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego. Zadanie polega na merytorycznym i technicznym przygotowaniu oraz na realizacji warsztatów w 6 obszarach tematycznych (po jednym obszarze tematycznym na każdą z gmin członkowskich Stowarzyszenia Blisko Krakowa), stanowiących propozycję spędzenia czasu wolnego dla rodzin z dziećmi. Organizowane w ramach Zabawy wydarzenia podejmować będą tematykę związaną z promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i wybranych form rekreacji. Budżet w każdym roku realizacji wynosi około 14-15 tys. zł (2021 i 2020 - 15 040 zł, 2019 i 2018 – 14 202,96 zł, 2017 – 14137,22 zł)

W 2017 r. LGD realizowało również projekt dofinansowany z budżetu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego pn. „3. Rekreacyjny Rajd Rowerowy Blisko Krakowa”. Głównym celem projektu było stworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego w ramach rozwoju turystyki na terenach podmiejskich oraz podniesienie poziomu wiedzy uczestników wydarzenia w zakresie krajoznawstwa. Wydarzenie było kierowane do mieszkańców województwa Małopolskiego oraz osób przyjezdnych. Rajd rowerowy został połączony z grą terenową. Organizacja wydarzenia wpisała się w trwającą wówczas kampanię społeczno-promocyjną „Małopolska na rowery”.

5.5. Działalność biura LGD

Zespół Biura LGD początkowo złożony był z 5 osób, w tym 4 finansowane z PROIW, a od kwietnia 2019 r. jest 4 pracowników, w tym 3 finansowane z PROW: kierownik Biura, pracownik ds. administracji i projektu, pracownik ds. aktywizacji i promocji oraz koordynator współpracy i rozwoju. Fluktuacja kadry była duża – w okresie ostatnich 3-4 lat w Biurze zatrudnionych było 12 pracowników. Od około roku sytuacja w tym zakresie się unormowała i zespół tworzą 4 osoby, w tym 2 osoby pracują od 2019 r., 1 osoba od 2020 r. i 1 od 2021 r.

Podział obowiązków wśród pracowników jest przejrzysty i stały, za wyjątkiem okresów trwania naborów, kiedy wszyscy pracownicy są zaangażowani w działania służące sprawnemu przeprowadzeniu naboru, ocenie wniosków i przekazaniu odpowiedniej dokumentacji do Urzędu Marszałkowskiego celem jego finalizacji.

Współpraca z Zarządem LGD i Radą LGD układa się bardzo dobrze. Pracownicy wskazują na brak problemów we współpracy, brak konfliktów i ewentualnych niedomówień. Spotkania Zarządu odbywają się raz w miesiącu, w których zawsze uczestniczy Kierownik Biura, a w zależności od potrzeb również jego pracownicy.

Jeśli chodzi o czasochłonności poszczególnych zadań, to najwięcej czasu pracy zespół konsumuje na ocenę złożonych w naborach wniosków, doradztwo, zwłaszcza w sytuacji podania

naboru do publicznej wiadomości (wówczas jest dużo telefonów), spotkania z wnioskodawcami, opracowanie niezbędnej dokumentacji oraz realizacja planu komunikacji. Niestety, pracownikom brakuje czasu na regularne, bieżące prowadzenie monitoringu, co również związane jest z redukcją z 5 na 4 etaty w 2019 r., która dotyczyła pracownika zajmującego się monitoringiem i ewaluacją.

Pandemia COVID nie wpłynęła znacząco na pracę Biura LGD. Na początku pandemii zespół pracował zdalnie (przez około tydzień) oraz w sytuacji zdiagnozowania koronawirusa u któregoś z pracowników Biura zespół również przechodził na pracę zdalną.

Tabela 11 Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych pracowników LGD
21.10.2016	Szkolenie z zakresu rozwiązań programowych dotyczących realizacji LSR	Biuro LGD Blisko Krakowa: Wojciech Odzimek Bartosz Kożuch	3
25.10.2016	Szkolenie z zakresu zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów	Kinga Paciorek – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
25.10.2016	Szkolenie z zakresu Informowania na temat zasad przyznania pomocy oraz sposobów i warunków przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów w ramach wdrażania LSR.	Kinga Paciorek – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
16.05.2018	Szkolenie z zakresu informowania na temat zasad przyznania pomocy oraz sposobów i warunków przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów w ramach wdrażania LSR.	Bartosz Kożuch – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
05.06.2018	Szkolenie z zakresu monitoringu, kontroli, sprawozdawczości z realizacji projektów przez beneficjentów	Bartosz Kożuch – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
08.11.2019	Szkolenie z zakresu zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów.	Renata Gardoń – Kubacka – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
18.11.2019	Szkolenie z zakresu zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów.	Renata Gardoń – Kubacka – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
19.12.2019	Szkolenie z zakresu monitoringu, kontroli, sprawozdawczości z realizacji projektów przez beneficjentów	Renata Gardoń – Kubacka – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3
10.09.2020	Szkolenie z zakresu rozwiązań programowych dotyczących realizacji LSR	Grzegorz Knapik – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	3

28.09.2020	Inne szkolenia służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie LSR i/lub niezbędne do prawidłowego funkcjonowania biura i realizacji LSR: „Kwestie finansowe w NGO – wiedza ekspercka”	Związek Centralnego Dzieła Kolpinga w Polsce	1
------------	--	--	---

Istotnym elementem funkcjonowania biura LGD jest realizacja i udział w szkoleniach. W latach 2016 – 2020 zrealizowano 10 szkoleń dla pracowników LGD. Tematyka szkoleń skupiała się w szczególności na rozwiązaniach programowych dotyczących LSR, zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oceny i wyboru projektów, zasad przyznawania pomocy, sposobów i warunków przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczania projektów, monitoringu, kontroli i sprawozdawczości z realizacji projektów przez beneficjentów oraz inne szkolenia służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności zespołu LGD.

Zapytani o najbardziej przydatne szkolenia pracownicy wskazali szkolenia dotyczące zmian stanu prawnego pociągające za sobą zmiany w rozporządzeniach, procedurach i wytycznych regulujących zasady wdrażania strategii i funkcjonowania LGD.

Tabela 12 Szkolenia dla członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 r do 31.05.2021 r.

Data szkolenia	Temat szkolenia	Wykonawca szkolenia	Liczba przeszkolonych członków zarządu	Liczba przeszkolonych członków rady
21.10.2016	Szkolenie z zakresu rozwiązań programowych dotyczących realizacji LSR	Biuro LGD Blisko Krakowa: Wojciech Odzimek Bartosz Kożuch	2	13
25.10.2016	Szkolenie z zakresu zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów	Biuro LGD Blisko Krakowa	2	13
14.06.2017	Szkolenie z zakresu rozwiązań programowych dotyczących realizacji LSR oraz zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów	Bartosz Kożuch – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	2	10
08.11.2019	Szkolenie z zakresu monitoringu, ewaluacji, realizacji LSR oraz zasad	Renata Gardoń – Kubacka – kierownik biura LGD Blisko	7	8

	realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów.	Krakowa		
18.11.2019	Szkolenie z zakresu zasad realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów. Szkolenie z zakresu monitoringu, ewaluacji i stanu wdrażania LSR	Renata Gardoń – Kubacka – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	-	8
10.09.2020	Szkolenie z zakresu rozwiązań programowych dotyczących realizacji LSR	Grzegorz Knapik – kierownik biura LGD Blisko Krakowa	-	7

Z kolei dla przedstawicieli organów LGD zrealizowano 6 szkoleń, w tym członkowie zarządu LGD uczestniczyli w 4 szkoleniach, a członkowie rady we wszystkich 6 szkoleniach. Szkolenia obejmowały rozwiązania programowe dotyczące realizacji LSR, zasady realizacji procedur, w tym kryteriów oraz metodologii oceny i wyboru projektów oraz monitoringu i ewaluacji LSR. W opinii pracowników Biura LGD szkoleniami najbardziej przydatnymi dla członków Zarządu byłyby szkolenia dotyczące stanu prawnego, a dla członków Rady szkolenia dotyczące procedur oceny i wyboru operacji oraz procedur ich wyłaniania.

Kluczowe dla powodzenia procesu wdrażania Strategii LSR są działania komunikacyjne zaprojektowane w planie komunikacyjnym i realizowane przez Biuro LGD. Działania komunikacyjne zrealizowane przez zespół LGD wykorzystywały różnorodne metody i kanały dotarcia do odbiorców: mailing, strony internetowe LGD i gmin wchodzących w skład LGD, biuletyn LGD, prasa, spotkania informacyjno – edukacyjne, materiały informacyjne, doradztwo w biurze LGD i gminach oraz szkolenia dla wnioskodawców – beneficjentów wsparcia LGD. Działania komunikacyjne kierowane były do szerokiego grona odbiorców istotnych z punktu widzenia realizacji Strategii: przedsiębiorców, samorządów gminnych, przedstawicieli grup defaworyzowanych, lokalnych podmiotach gospodarczych i lokalnych wytwórców oraz mieszkańców obszaru LGD.

Tabela 13 Realizacja planu komunikacji

Działanie komunikacyjne	Nazwa wskaźnika	Wartość wskaźnika osiągnięta w każdym roku realizacji						
		31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021	RAZEM
Kampania informacyjna nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022, zasad pozyskiwania dotacji oraz zasad oceny i wyboru operacji przez LGD (w tym informacja na temat możliwości samozatrudnienia, skierowana w szczególności do osób należących do grup defaworyzowanych określonych w LSR)	1) rozsyłanie informacji pocztą elektroniczną	1329	2358	595	2337	4941	1983	13543
	2) zamieszczenie informacji na oficjalnej stronie LGD Blisko Krakowa	11	25	28	26	57	19	166
	3) zamieszczenie informacji na oficjalnych stronach internetowych gmin obszaru LGD (6 gmin)	24	61	18	79	142	5	329
	4) ogłoszenia na portalu społecznościowym (Facebook)	12	9	6	15	36	14	92
	5) ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych	24	60	24	60	102	10	280
	6) wydanie biuletynu LGD lub zamieszczenie artykułu w prasie lokalnej	20700	7000	22100	21900	17200	0	88900
	7) przygotowanie i dystrybucja materiałów promocyjnych	7130	6867	4082	1300	1601	573	21553
	8) organizacja spotkań informacyjno-konsultacyjnych, również w formie videokonferencji	6	4	6	4	5	2	27
	9) bezpośredni kontakt przez pracowników OPS i PUP	-----	-----	-----	16	117	-----	133
Prezentacja projektów realizowanych i zrealizowanych w ramach PROW 2014-2020	1) publikacja dobrych praktyk projektowych	-----	-----	-----	-----	12000	1	12001
	2) promocja skutecznych działań na oficjalnej stronie internetowej LGD Blisko Krakowa	-----	-----	-----	149	177	1	327

	3) promocja skutecznych działań na stronach gmin tworzących obszar LGD	-----	-----	-----	149	177	1	327
	4) ogłoszenia na portalu społecznościowym (Facebook)	-----	-----	-----	1223	344	1	1568
	5) wydanie biuletynu LGD lub zamieszczenie artykułu w prasie lokalnej	20700	6867	4082	18700	17200	1	67550
	6) prezentacja działalności LGD podczas wydarzeń i imprez okolicznościowych na terenie objętym LSR	-----	-----	-----	2	4	2	8
	7) przygotowanie i dystrybucja materiałów promocyjnych	-----	-----	-----	1000	689	-----	1689
Wspieranie beneficjentów w realizacji projektów oraz badanie opinii i satysfakcji beneficjentów z prowadzonego doradztwa	1) organizacja spotkań informacyjnych/szkoleń, również w formie videokonferencji	1	3	0	4	2	2	12
	2) doradztwo indywidualne w Biurze LGD	155	131	34	65	48	29	462
	3) doradztwo prowadzone przez Koordynatorów w gminach wchodzących w skład LGD	68	108	67	57	62	18	380

Jak wynika z powyższej tabeli działania komunikacyjne realizowane są przez LGD na bieżąco i z dużą systematycznością. Zespół prowadzi również monitoring podejmowanych działań, który pozwala na określenie postępu w realizacji planu komunikacji. Należy podkreślić, że dobór działań komunikacyjnych uzależniony był od etapu realizacji Strategii i celu, którym miały służyć. Działania komunikacyjne rozpoczęto od kampanii informacyjnej nt. głównych założeń LSR na lata 2016-2022, zasad pozyskiwania dotacji oraz zasad oceny i wyboru operacji przez LGD. Na tym etapie realizowano przede wszystkim: mailing, zamieszczano informacje na stronie LGD, stronach gmin wchodzących w jego skład i portalu społecznościowym, zamieszczano ogłoszenia w siedzibach instytucji publicznych, wydawano biuletyn, opracowywano i dystrybuowano materiały promocyjne, organizowano spotkania informacyjno-konsultacyjne oraz bezpośrednio kontaktowano się z beneficjentami.

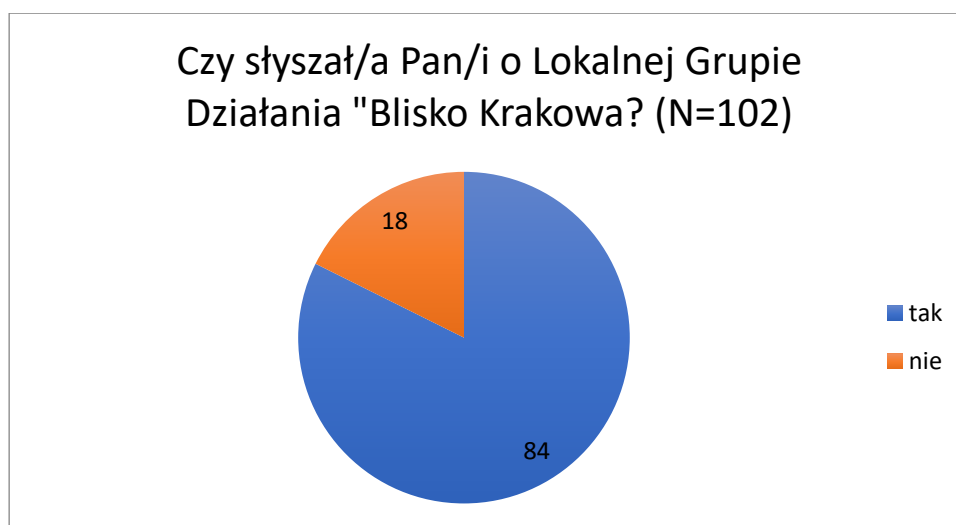
Kolejny etap obejmował prezentację projektów realizowanych i zrealizowanych w ramach PROW 2014-2020. W tym celu publikowano dobre praktyki, promowano działania na stronie LGD i stronach gmin wchodzących w jego skład, wykorzystywano portal społecznościowy, biuletyn LGD i prasę lokalną, prezentowano działalność LGD podczas wydarzeń i imprez okolicznościowych oraz opracowywano i dystrybuowano materiały promocyjne.

W ramach ostatniego etapu, obejmującego wspieranie beneficjentów w realizacji projektów oraz badanie opinii i satysfakcji beneficjentów z prowadzonego doradztwa realizowano spotkania informacyjne, szkolenia oraz doradztwo indywidualne w Biurze LGD oraz w gminach wchodzących w jego skład.

Plan komunikacji realizowany jest zgodnie z corocznie opracowywanymi harmonogramami realizacji. Zawiera dużo działań, z których nie wszystkie były możliwe do zrealizowania w czasie pandemii, np. ogłoszenia w instytucjach publicznych w trakcie lockdownu nie były zamieszczane ze względu na pracę zdalną ich pracowników i ograniczenia w dostępie petentów. Ponadto, spotkania informacyjno-szkoleniowe zostały rozszerzone o zdalną formę realizacji w postaci videokonferencji. Zmniejszono również wskaźnik dotyczący udziału w wydarzeniach i imprezach okolicznościowych ze względu na pandemię.

Skuteczność podejmowanych działań komunikacyjnych była stale monitorowana przez pracowników biura, co jednak nie dotyczyło wszystkich działań, np. mailingu. Pracownicy nie wskazali trudności w realizacji planu, pomimo mnogości działań w nim zaplanowanych. Wśród działań, które ich zdaniem należy kontynuować w przyszłości zespół Biura wskazał: wydarzenia i imprezy okolicznościowe, zamieszczanie informacji a stronie internetowej i portalu społecznościowym LGD i stronach gmin wchodzących jego skład, Biuletyn LGD, materiały promocyjne, spotkania informacyjno-edukacyjne.

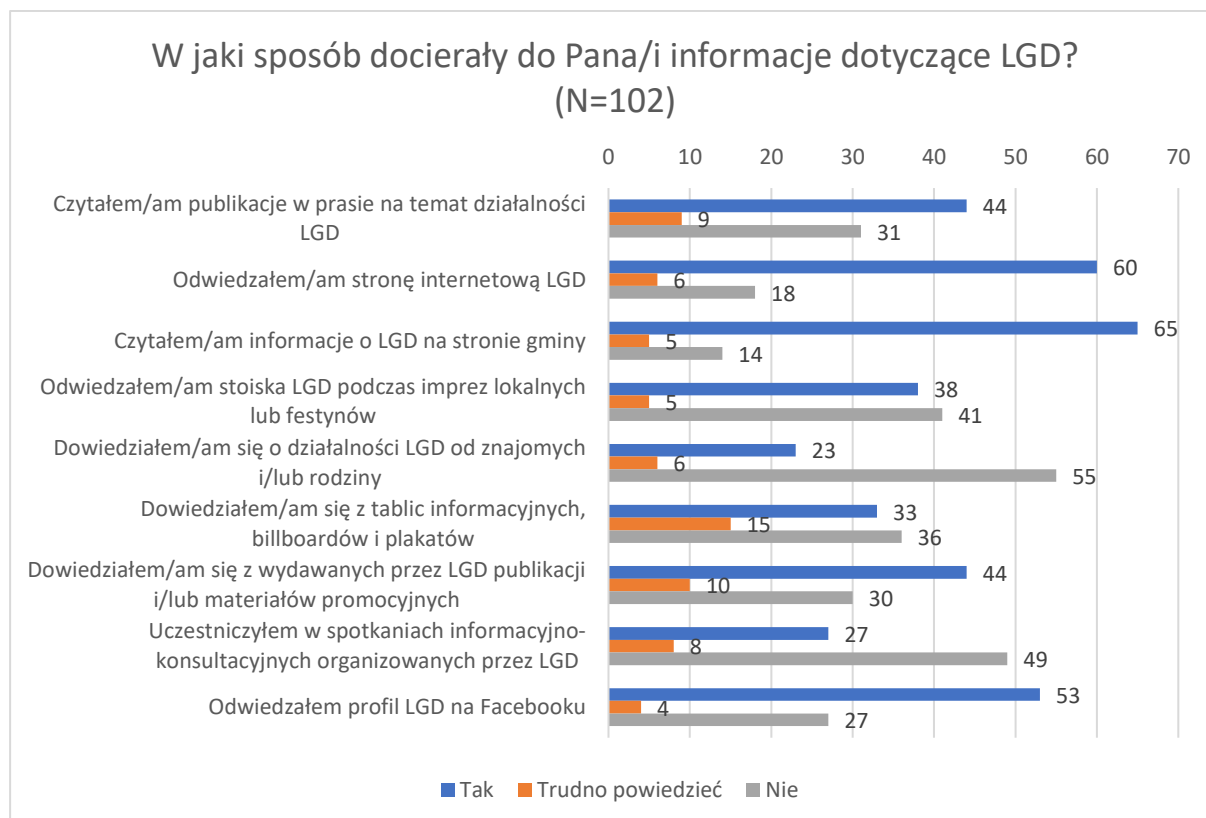
Wykres 10 Czy słyszał/a Pan/i o Lokalnej Grupie Działania „Blisko Krakowa”?

Źródło: Badania własne

Jak wskazuje powyższy wykres, działania komunikacyjne podejmowane przez LGD są skuteczne – 84 spośród 102 mieszkańców uczestniczących w badaniu słyszała o LGD „Blisko Krakowa”.

Wykres 11 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD?

Źródło: Badania własne

Mieszkańcy uczestniczących w badaniu pozyskiwali informacje na temat LGD i jej działalności z różnych źródeł. Stosunkowo najczęściej korzystali ze źródeł internetowych:

- strony internetowej gminy zrzeszonej w LGD – 65 uczestników,
- strony internetowej GD – 60 osób,
- portal społecznościowy LGD – 53 osoby.

Publikacje w prasie bądź inne publikacje czy materiały promocyjne wydawane przez LGD czytało 44 mieszkańców uczestniczących w badaniu, a stosika na imprezach lokalnych – 38 badanych. Najmniej uczestników badania dowiedziało się o działaniach podejmowanych przez LGD od znajomych i/lub rodziny – 23 osoby bądź ze spotkań informacyjno – konsultacyjnych organizowanych przez LGD.

Tabela 14 Doradztwo świadczone przez Biuro LGD

	Dane na każdy rok realizacji						RAZEM
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	68	105	29	15	6	15	238
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	47	14	1	10	8	18	98
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	31	1	5	0	2	0	39
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	146	120	35	25	16	33	375

Doradztwo oferowane przez LGD realizowane było w Biurze LGD oraz w gminach wchodzących w skład LGD. W latach 2016 – 2021 doradztwa udzielono 375 podmiotom, przy czym najwięcej z nich korzystało z porad w 2016 i 2017 roku – odpowiednio 146 i 120 podmiotów. Należy podkreślić, że najwięcej podmiotów skorzystało z poradnictwa indywidualnego realizowanego w Biurze LGD. Drugą najczęściej wykorzystywaną formą był kontakt telefoniczny – 98 podmiotów, a najrzadszą mailowy – 39 podmiotów.

W czasie pandemii pracownicy Biura również realizowali doradztwo bezpośrednie, jednak odbywało się to w wydzielonym pomieszczeniu, więc osoby spoza Biura nie miały kontaktu z pozostałymi jego pracownikami. Warto wspomnieć, że w trakcie doradztwa obecnych jest zawsze dwóch pracowników Biura, co pozwala na uniknięcie ewentualnych nieudomówień i nieporozumień z wnioskodawcą.

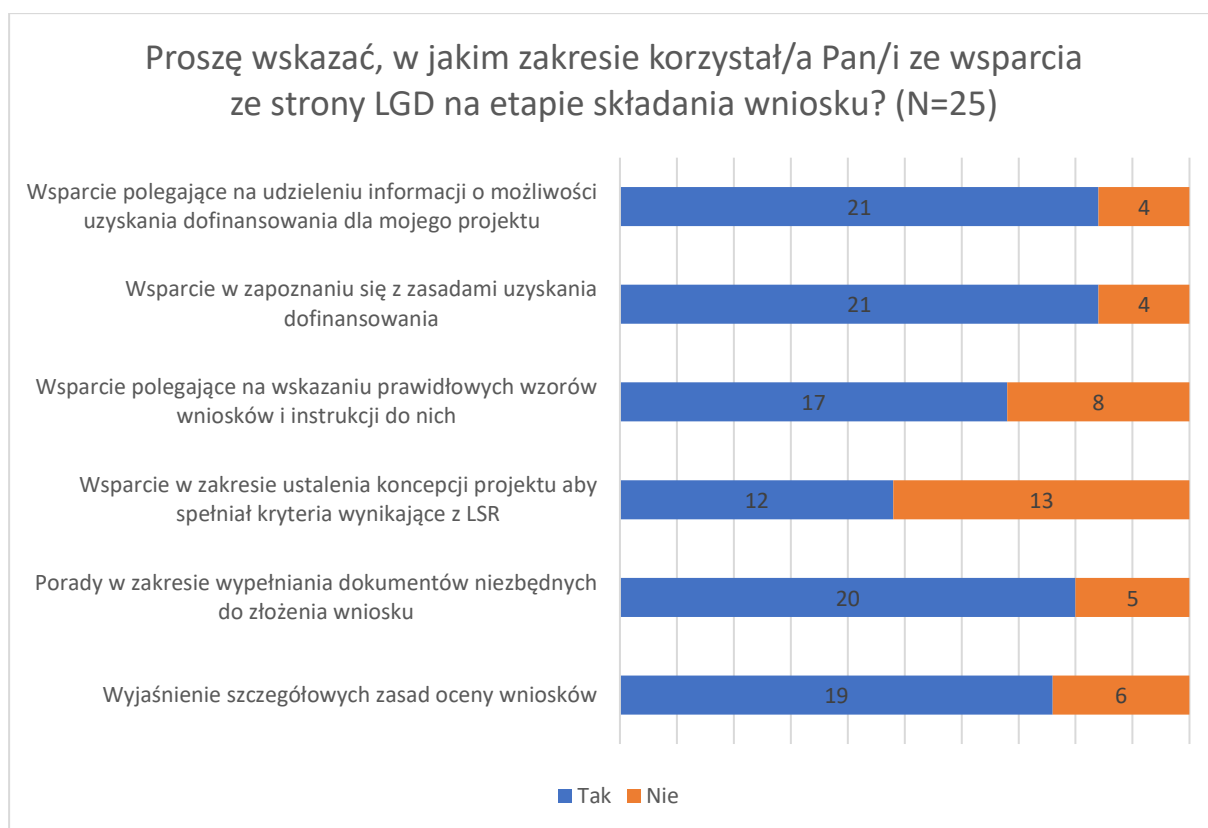
Tabela 15 Doradztwo świadczone przez Koordynatorów w gminach wchodzących w skład LGD

	Dane na każdy rok realizacji						RAZEM
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	31.12. 2020	31.05. 2021	
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa w biurze	0	61	23	12	0	4	100
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa udzielonych telefonicznie	0	47	20	10	16	13	106
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa mailowo/ przez Internet	0	17	8	2	5	1	33
Liczba podmiotów, którym udzielono indywidualnego doradztwa (suma wierszy powyżej)	0	125	51	24	21	18	239

Jeśli chodzi o doradztwo w gminach wchodzących w skład LGD, to realizowali je koordynatorzy gminni. W latach 2016 – 2021 skorzystało z niego 239 podmiotów, przy czym najwięcej z nich w 2017 r. – 125 podmiotów. Najczęstszą formą doradztwa udzielanego przez koordynatorów w gminach było poradnictwo telefoniczne i indywidualne doradztwo w biurze – odpowiednio 106 i 107 podmiotów. Podobnie, jak w przypadku doradztwa realizowanego przez zespół biura LGD, najrzadziej beneficjenci korzystali z doradztwa mailowego – 33 podmioty.

Spółeczność lokalna chętnie korzysta z doradztwa, w szczególności w zakresie przedsiębiorczości i otwarcia działalności. Korzystanie z doradztwa LGD nie jest dodatkowo punktowana w naborach, ale przekłada się na wyższą jakość złożonych wniosków.

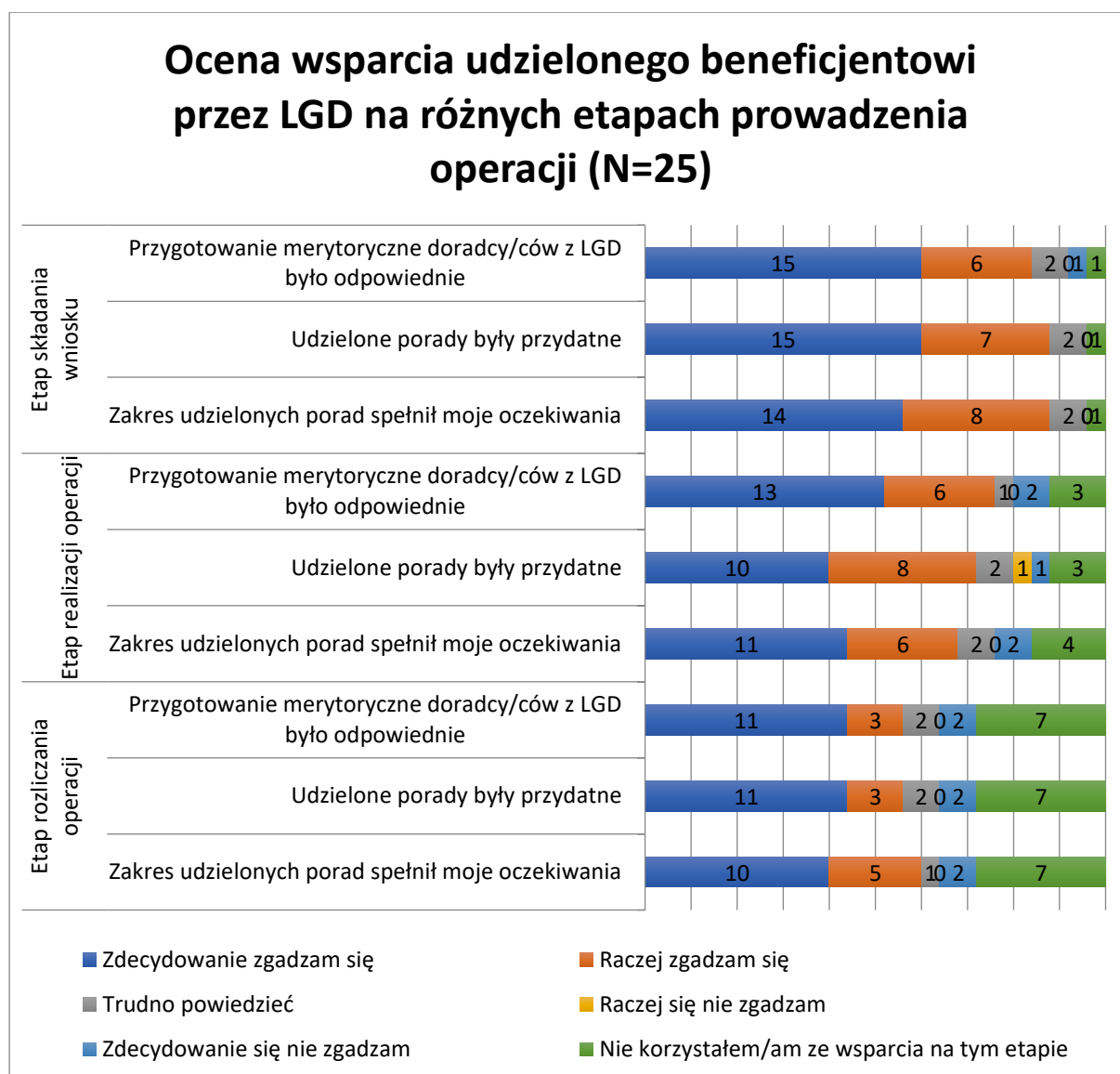
Wykres 12 Korzystanie ze wsparcia na etapie składania wniosku

Źródło: Badania własne

Beneficjenci chętnie korzystali ze wsparcia LGD na etapie składania wniosku. Najczęściej korzystali ze wsparcia polegającego na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla danego projektu oraz zapoznaniu z zasadami uzyskania dofinansowania - po 21 wnioskodawców uczestniczących w badaniu. Jedną osobą mniej skorzystała z porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku (20 osób), a dwie mniej skorzystały z wyjaśnienia szczegółowych zasad oceny wniosków (19 uczestników). Najmniej wnioskodawców uczestniczących w badaniu, 17 osób, skorzystało ze wsparcia w zakresie ustalenia koncepcji projektu, aby spełniał kryteria wynikające ze Strategii RLKS.

Wykres 13 Ocena wsparcia udzielanego przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.

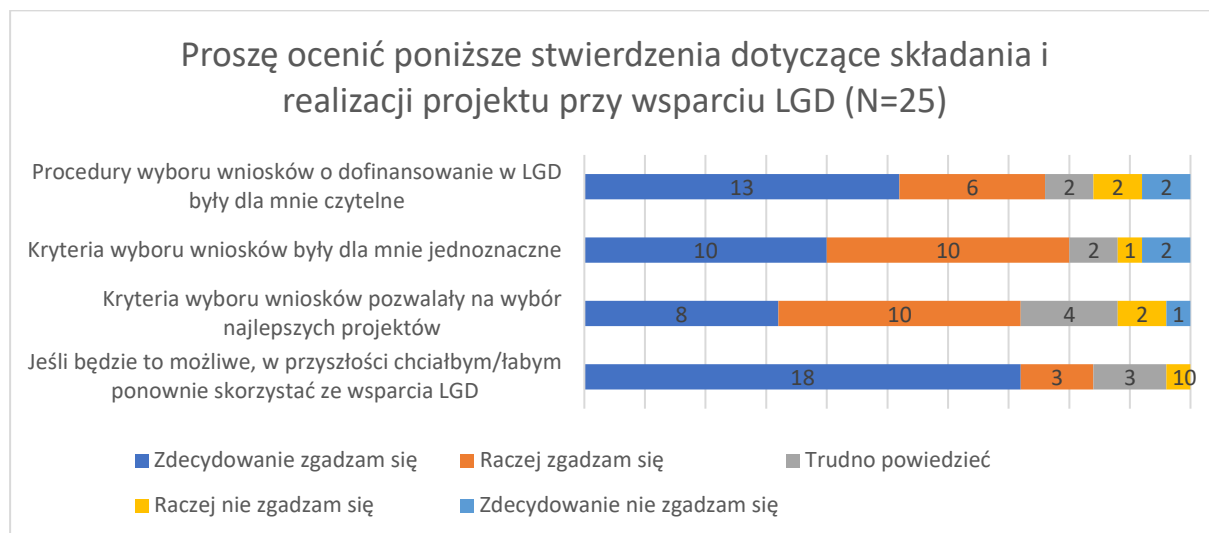
Źródło: Badania własne

Doradztwo realizowane przez LGD oceniane jest stosunkowo dobrze przez wnioskodawców, chociaż występują różnice w zależności od etapu prowadzenia operacji. Najlepiej oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu było wsparcie udzielane na etapie składania wniosku – 22 osoby uznały udzielone porady za przydatne i spełniające ich oczekiwania, a 21 osób uznało przygotowanie merytoryczne doradców za odpowiednie. Nieznacznie mniej osób pozytywnie oceniało doradztwo na etapie realizacji operacji:

- odpowiednie przygotowanie merytoryczne doradców – 19 osób,
- przydatność udzielonych porad – 18 badanych,
- zakres udzielonych porad spełniający oczekiwania – 17 uczestników badania.

Stosunkowo najmniej zadowoleni byli wnioskodawcy ze wsparcia LGD realizowanego na etapie rozliczania projektu – 14 badanych uznało za odpowiednie przygotowanie merytoryczne oraz przydatność udzielonych porad, a 15 osób wskazało, że zakres udzielonych porad spełnił ich oczekiwania.

Wykres 14 Ocena procedur i kryteriów wyboru wniosków.

Źródło: Badania własne

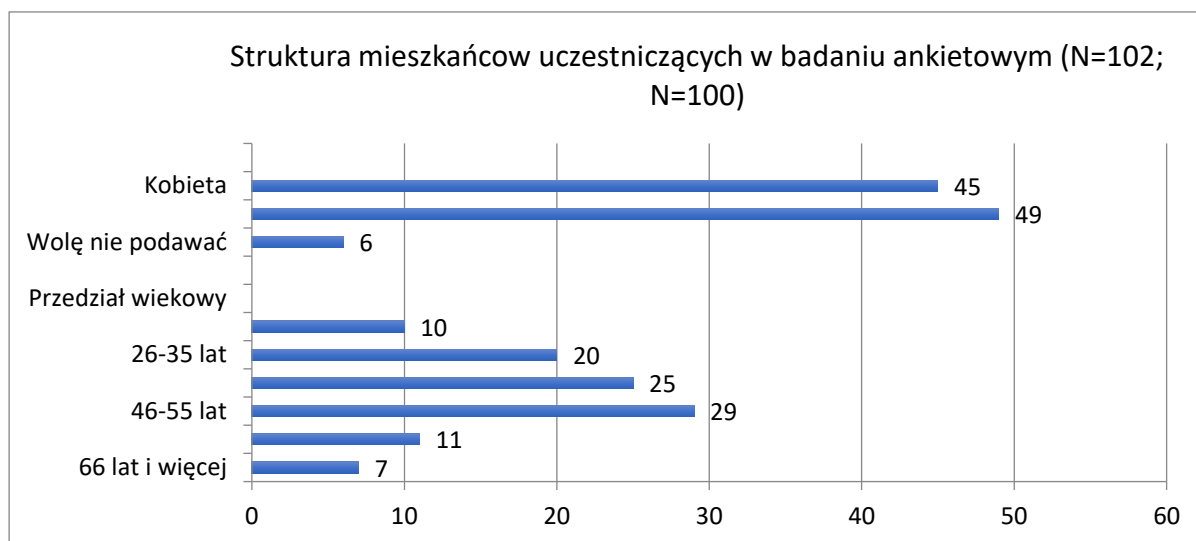
Pomimo różnic w ocenie wsparcia oferowanego przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji należy ocenić je pozytywnie – 21 spośród 25 wnioskodawców uczestniczących w badaniu ponownie skorzystałaby z doradztwa w przyszłości, jeśli byłoby to możliwe, 3 osobom trudno było się określić w tym zakresie, a tylko 1 uczestnik wskazał, że nie skorzystałaby z niego w przyszłości. Ponadto, większość wnioskodawców uczestniczących w badaniu wskazała, że kryteria wyboru projektów były jednoznaczne – 20 wskazań, procedury wyboru wniosków były czytelne – 19 wskazań oraz, że zastosowane kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów – 18 wskazań.

5.6. Zmiany na obszarze objętym RLKS w ocenie członków lokalnej społeczności

Działania zaplanowane w strategii RLKS mają służyć przede wszystkim lokalnej społeczności. Oceniając efekty realizacji nie można zatem pominąć głosu mieszkańców obszaru objętego tym dokumentem strategicznym. W ramach ewaluacji zewnętrznej zrealizowano badanie ankietowe, w którym udział wzięły 102 osoby, w tym 45 kobiet, 49 mężczyzn oraz 6 osób, które nie wskazały płci. Najliczniej reprezentowanymi grupami wiekowymi byli uczestnicy w wieku 46-55 lat – 29 osób, 36-45

lat – 25 osób oraz 26-35 lat – 20 osób. Kolejnych 11 badanych to osoby w wieku 56-65 lat, 10 badanych w wieku 18-25 lat i tylko 7 osób w wieku 66 lat i więcej.

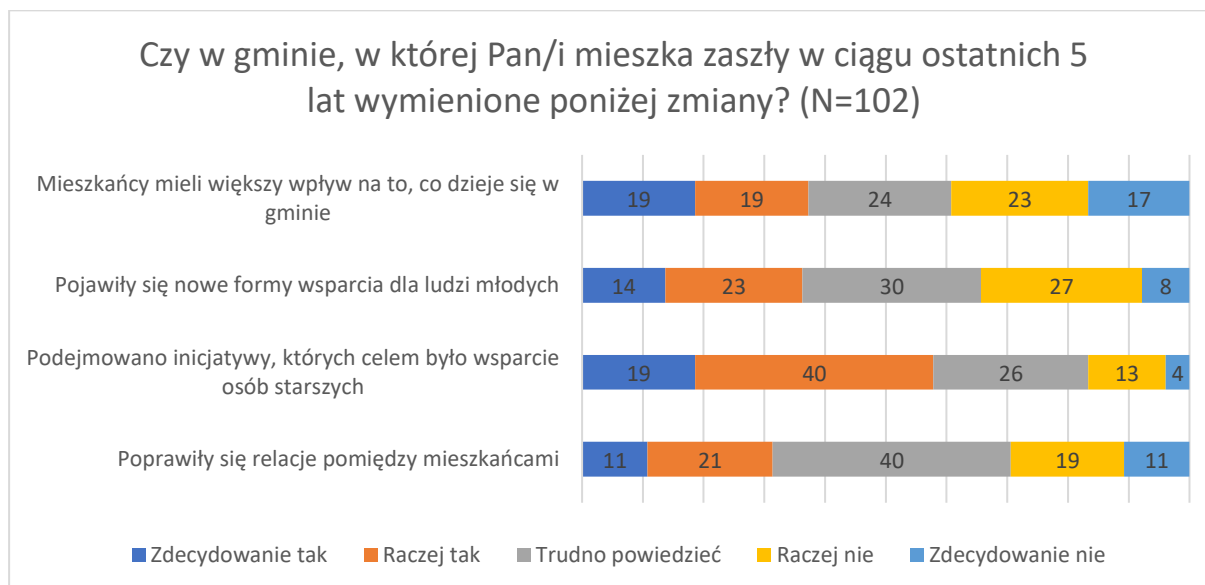
Wykres 15. Struktura demograficzna grupy mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym.

Źródło: Badanie własne.

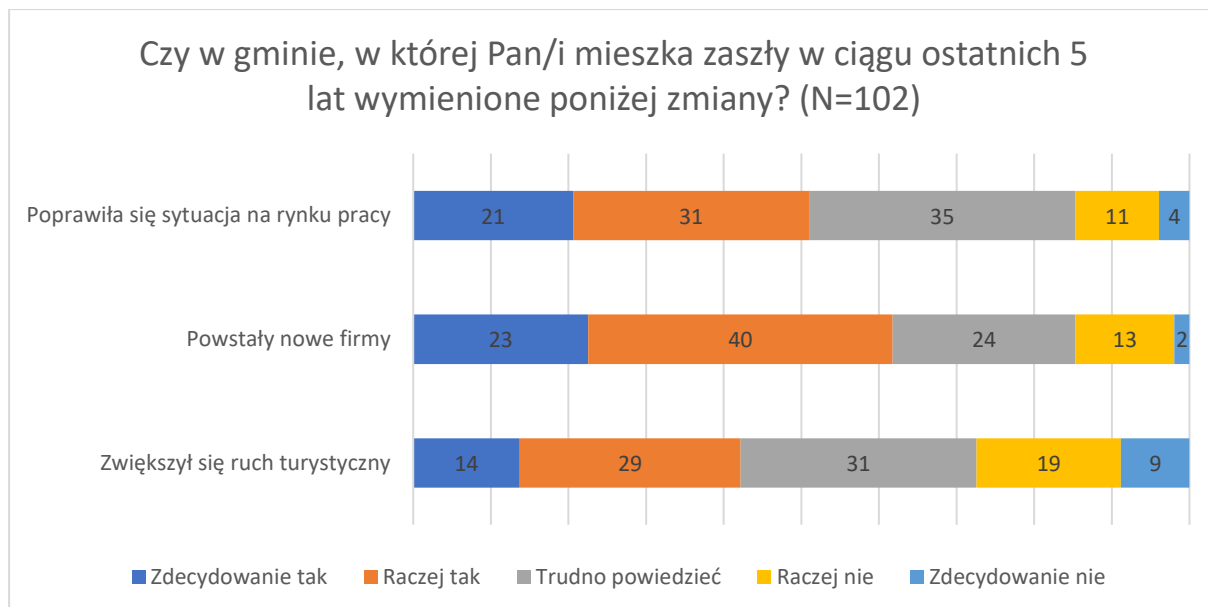
Podstawową kwestią w obszarze oceny efektów wdrażania Strategii RLKS jest dostrzeganie przez mieszkańców zmian, które zaszły na obszarze LGD. W obszarze aktywizacji mieszkańców, stosunkowo niewielu uczestników badania dostrzega zmiany – nieco więcej niż jedna trzecia wskazała na dostrzegalny większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie – 38 osób, pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego dla ludzi młodych – 37 osób i poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami – 32 osoby. Najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzega zmianę w zakresie podejmowania inicjatyw, których celem jest wsparcie osób starszych – 59 osób.

Wykres 16. Zmiany w gminie w ciągu ostatnich 5 lat.

Źródło: Badanie własne.

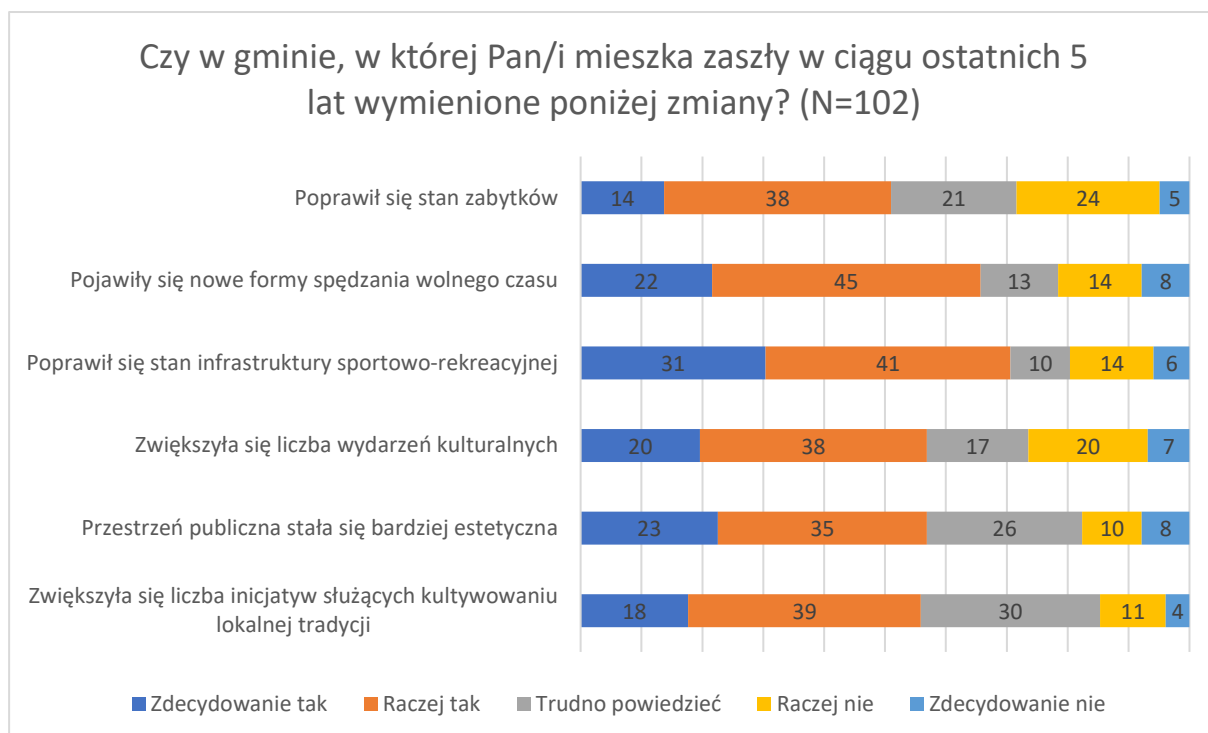
Wykres 17. Zmiany na rynku pracy w ciągu ostatnich 5 lat

Źródło: Badanie własne.

W obszarze przedsiębiorczości najbardziej dostrzegalną przez uczestników badania zmianą było powstanie nowych firm – wskazało na nie 63 uczestników. Nieco więcej niż połowa badanych mieszkańców dostrzegła poprawę sytuacji na rynku pracy – 52 osoby, a zwiększenie ruchu turystycznego zostało dostrzeżone przez 43 osoby.

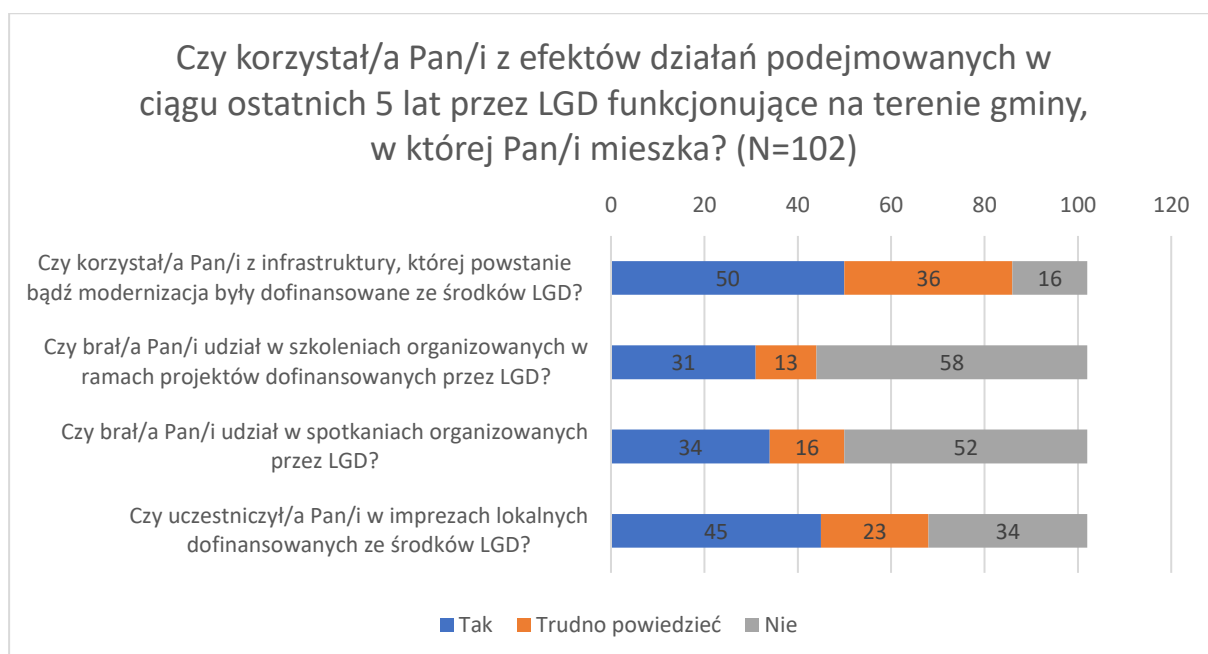
Wykres 18. Zmiany w obszarze kultury, sportu i rekreacji.

Źródło: Badanie własne.

W obszarze turystyki, kultury i rekreacji, najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło poprawę infrastruktury sortowo – rekreacyjnej – 72 osoby oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego – 67 osób. Zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych i elastyczności przestrzeni publicznej dostrzega 58 uczestników badania, a zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji – 57 badanych. Stosunkowo najmniej mieszkańców uczestniczących w badaniu – 52 osoby, dostrzega poprawę stanu zabytków.

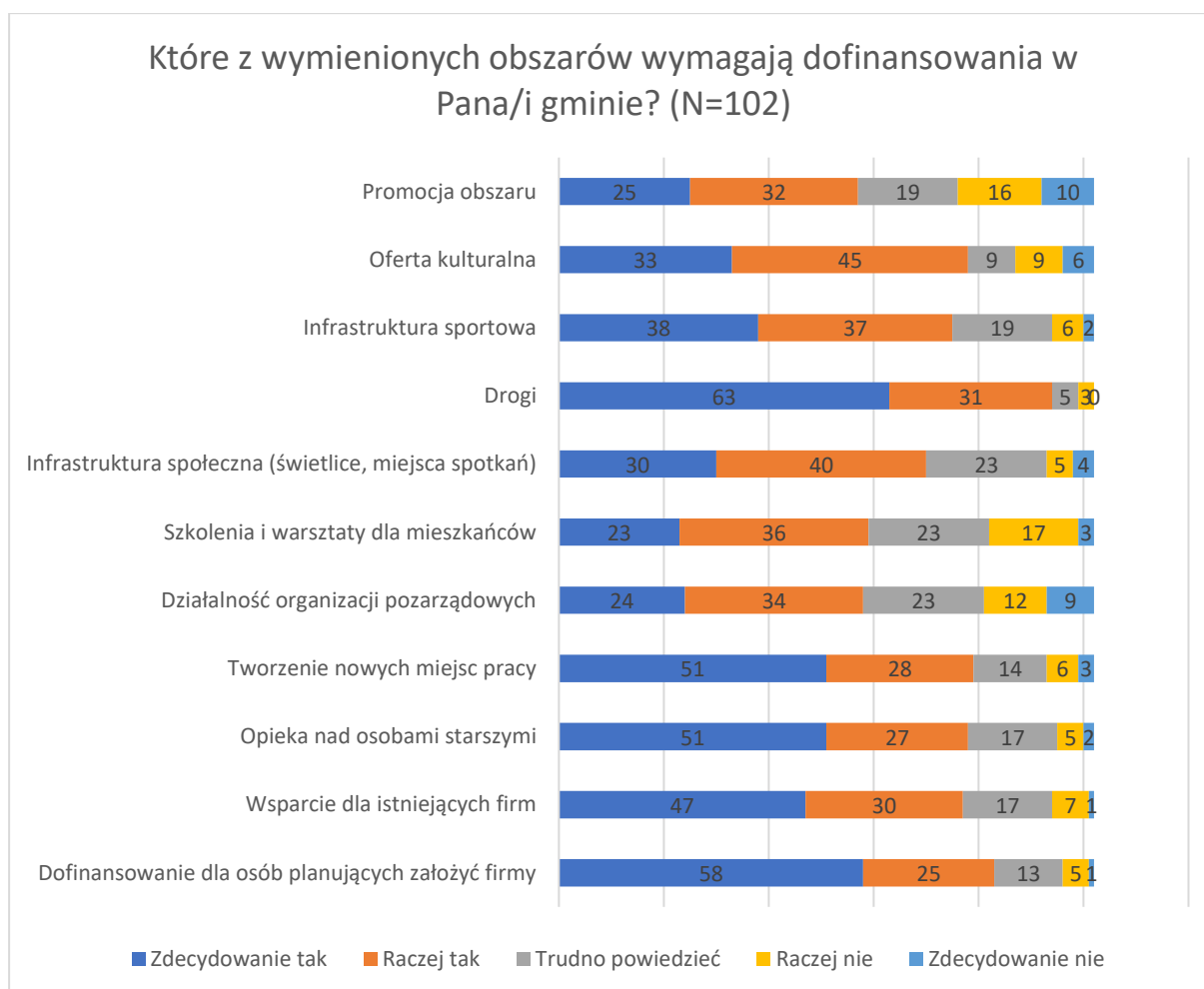
Wykres 19. Korzystanie z efektów działań LGD.

Źródło: Badanie własne.

Istotną z punktu widzenia celów badania ewaluacyjnego kwestią jest świadomość mieszkańców w zakresie efektów przedsięwzięć zrealizowanych w ramach Strategii RLKS. Najwięcej uczestników badania, wskazało na korzystanie z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD oraz uczestniczyła w imprezach organizowanych przez LGD – odpowiednio 50 oraz 45 spośród 102 mieszkańców uczestniczących w badaniu. Najmniej uczestników badania korzystało ze szkoleń organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD oraz w spotkaniach organizowanych przez LGD – odpowiednio 31 i 34 osób.

Wykres 20. Obszary wymagające dofinansowania w gminie.

Źródło: Badanie własne.

Mieszkańcy uczestniczący w badaniu mieli również szansę wypowiedzieć się na temat działań, które w ich ocenie powinny być dofinansowane w przyszłości. Powyższe dane potwierdzają trafność celów zdefiniowanych Strategii RLKS w szczególności w obszarze infrastruktury drogowej, na którą wskazało 94 uczestników badania oraz dofinansowania do otwierania działalności gospodarczej, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwijania istniejących firm, na które wskazało odpowiednio 83, 79 i 77 osób. Finansowanie w przyszłości operacji mających na celu rozwój opieki nad osobami starszymi oraz rozwój oferty kulturalnej jest istotny dla 78 osób, a rozwój infrastruktury sportowej i społecznej – odpowiednio dla 75 i 70 mieszkańców uczestniczących w badaniu. Najmniej uczestników badania wskazało potrzebę finansowania w przyszłości projektów obejmujących:

- szkolenia i warsztaty dla mieszkańców – 59 osób,
- działalność organizacji pozarządowych – 58 osób,
- promocję obszaru – 57 osób.

6. Odpowiedzi na pytania badawcze

Przeprowadzone badania obejmujące analizę danych zastanych, badania ankietowe oraz badania jakościowe pozwoliły na zgromadzenie szerokiego zestawu danych opisujących działalność LGD „Blisko Krakowa” w ramach wdrażania Strategii Rozwoju Lokalnego Kierowanego przez Społeczność. Wyniki badania omówione w rozdziale 5 pozwalają na udzielenie odpowiedzi na pytania badawcze zawarte w Wytycznych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi nr 3/5/10§7 w zakresie monitoringu i ewaluacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020.

6.1. Ocena wpływu na główny cel LSR

Przeprowadzone analizy wskazują, że operacje przeprowadzone w ramach wdrażania Strategii RLKS sprzyjają osiągnięciu założonych w niej celów, w szczególności celów szczegółowych. W strategii RLKS postawiono bardzo ambitny cel główny w brzmieniu „Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju obszaru Blisko Krakowa”, do którego miało prowadzić osiągnięcie 4 celów szczegółowych:

1. Poprawa jakości życia na obszarze Blisko Krakowa w oparciu o lokalne dziedzictwo i zasoby społeczno-gospodarcze.
2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej i wzrost zatrudnienia na obszarze Blisko Krakowa.
3. Kształtowanie tożsamości lokalnej w szczególności przez zachowanie i/lub ochronę dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru Blisko Krakowa, a także dbałość o ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.
4. Rozwój kompetencji, wiedzy i aktywności społeczności Blisko Krakowa na rzecz podniesienia jakości życia i zwiększenia jej udziału w realizacji LSR, poprzez działania realizowane przez Stowarzyszenie Blisko Krakowa.

W ramach celu 1. dotyczącego poprawy jakości życia na obszarze Blisko Krakowa w oparciu o lokalne dziedzictwo i zasoby społeczno-gospodarcze realizowano przedsięwzięcia dotyczące kreowania atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej (1.1), kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa" (1.2) oraz rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych (1.3).

W powyżej wskazanych obszarach mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegli poprawę infrastruktury sportowo – rekreacyjnej, pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego, zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych i elastyczności przestrzeni publicznej oraz zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji. Zwrócili również uwagę na podejmowanie inicjatyw, których celem jest wsparcie osób starszych oraz pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego dla ludzi młodych. Należy również podkreślić, że społeczność lokalna korzysta z efektów operacji realizowanych przez LGD lub z pomocą środków finansowych pozyskanych od LGD. Najwięcej uczestników badania, wskazało na korzystanie z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD oraz uczestniczyła w imprezach organizowanych przez LGD.

Jeśli chodzi natomiast o infrastrukturę drogową, to należy wskazać, że LGD osiągnęła już wskaźniki zaplanowane w Strategii RLKS, a społeczność lokalna oczekuje kontynuacji przedsięwzięć w zakresie infrastruktury drogowej w kolejnych latach – 94 mieszkańców uczestniczących w badaniu potwierdza konieczność dalszego inwestowania w ten obszar.

W ramach celu 2. dotyczącego rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej i wzrostu zatrudnienia na obszarze Blisko Krakowa realizowano operacje polegające na zakładaniu nowych działalności gospodarczych (2.1) oraz rozwijaniu istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych (2.2).

W tym obszarze przedsiębiorczości najbardziej dostrzegalną przez uczestników badania zmianą było powstanie nowych firm, a nieco więcej niż połowa badanych mieszkańców dostrzegła poprawę sytuacji na rynku pracy.

Cel 3. dotyczący kształtowania tożsamości lokalnej w szczególności przez zachowanie i/lub ochronę dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru Blisko Krakowa, a także dbałość o ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym realizowany poprzez 3 przedsięwzięcia:

- inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa (3.1),
- realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa (3.2),
- działania służące wzmocnieniu kapitału społecznego, w tym w zakresie ochrony środowiska i/lub wspieranie inicjatyw służących przeciwdziałaniu zmianom klimatu, a także zwiększeniu wewnętrznej spójności społecznej obszaru (3.3).

W powyższych obszarach najwięcej mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegło zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych i inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej. Połowa mieszkańców uczestniczących w badaniu dostrzegła również poprawę stanu zabytków, a nieco mniej niż połowa - zwiększenie ruchu turystycznego na obszarze LGD.

Z kolei w ramach celu 4. Rozwój kompetencji, wiedzy i aktywności społeczności Blisko Krakowa na rzecz podniesienia jakości życia i zwiększenia jej udziału w realizacji LSR, poprzez działania realizowane przez Stowarzyszenie Blisko Krakowa realizowano działania służące aktywizacji społeczności lokalnej (4.1), działania służące podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażaniu LSR (4.2) oraz działania w zakresie współpracy służącej rozwojowi obszaru (4.3).

W obszarze aktywizacji społeczności lokalnej nieco więcej niż jedna trzecia mieszkańców uczestniczących badaniu wskazała na dostrzegalny większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie, a nieco mniej niż jedna trzecia na poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami. W ramach działań służących podnoszeniu kompetencji, wiedzy i umiejętności osób zaangażowanych we wdrażanie Strategii RLKS realizowano szkolenia dla pracowników oraz organów LGD, osiągając wskaźniki na poziomie odpowiednio 352% i 57,41%. Natomiast w zakresie współpracy służącej rozwojowi obszaru LGD realizowała 2 projekty współpracy oraz inne działania poza RLKS, opisane w rozdziałach 5.3 i 5.4.

Trafność celów zdefiniowanych Strategii RLKS potwierdzają mieszkańcy uczestniczący w badaniu, w szczególności w obszarze infrastruktury drogowej oraz dofinansowania do otwierania działalności gospodarczej, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwijania istniejących firm. Finansowanie w przyszłości operacji mających na celu rozwój opieki nad osobami starszymi, rozwój oferty kulturalnej oraz rozwój infrastruktury sportowej i społecznej również są istotne dla mieszkańców. Najmniej, nieco ponad połowa uczestników badania wskazało potrzebę finansowania w przyszłości projektów obejmujących: szkolenia i warsztaty dla mieszkańców, działalność organizacji pozarządowych oraz promocję obszaru.

W kontekście celu głównego sformułowanego w Strategii RLKS warto w kolejnej perspektywie programowania położyć większy nacisk na sformułowanie celu w taki sposób, aby precyzyjniej odnosił się do celów szczegółowych i nie wykraczała poza kierunki w nich sformułowane. Zdefiniowany w ewaluowanej strategii cel główny w brzmieniu „Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju obszaru Blisko Krakowa” wydaje się być znacznie szerszy niż zaproponowane cele szczegółowe, co rodzi trudności w udowodnieniu jego osiągnięcia, albowiem odnosi się do bardzo szerokiego spectrum zjawisk w obszarze zrównoważonego rozwoju obszaru.

6.2. Ocena wpływu na kapitał społeczny

Jednym z kluczowych czynników determinujących skuteczność podejścia LEADER są zasoby wysokiej jakości kapitału społecznego w społeczności lokalnej. Pomimo wieloletniej debaty na temat definicji kapitału społecznego brak jest w dalszym ciągu zgody odnośnie jej ostatecznego kształtu.

Ze względu na cechy podejścia LEADER, najważniejszą dla prowadzonych rozważań będzie definicja odwołująca się do działań zbiorowych, kooperacji i sieci powiązań, zgodnie z którą kapitał społeczny to moralno-społeczna infrastruktura współdziałania i koordynacji zachowań ludzkich, odnosząca się do cech społecznej organizacji je ułatwiających, albowiem zwiększa zakres korzyści uzyskiwanych dzięki współpracy i wymianie społecznej i podnosi wydajność istniejących zasobów. Ponadto, buduje powiązania między ludźmi, nadaje im formalną i nieformalną organizację służącą stymulacji współpracy oraz skłania jednostkę do zachowania społecznie korzystnego. W tym podejściu kapitał społeczny składa się z 3 głównych elementów:

- wzorów współdziałania, społecznego uznania dla kooperacyjnych norm oraz wartości uzasadniających zachowania prospołeczne (np. dobro wspólne),
- sieci powiązań między jednostkami i grupami,
- aktywnych relacji między ludźmi: zaufania, zrozumienia, wspólnych wartości i wzorców zachowania.¹

Tak rozumiany rozwój kapitału społecznego następował w szczególności w ramach projektów współpracy realizowanych przez LGD w ramach Strategii RLKS: „Wyskocz za Kraków” oraz „Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem”, które rozwijały współpracę na poziomie lokalnym i międzynarodowym w zakresie rozwoju turystyki i promocji produktów lokalnych.

Natomiast w obszarze aktywizacji mieszkańców stosunkowo niewielu uczestników badania dostrzegło zmiany w tym zakresie – mniej niż połowa wskazała na dostrzegalny większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie, a mniej niż jedna trzecia na poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami, pomimo, iż dominującą grupą wskazaną jako odbiorcy realizowanych przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu projektów był ogół mieszkańców gminy/obszaru LGD.

Zważywszy na powyższe w kolejnym okresie programowania istotne jest położenie większego nacisku na działania kształtujące postawy obywatelskie w społeczności lokalnej, budujące poczucie sprawczości mieszkańców oraz angażujące ich w większym stopniu w programowanie i realizację przedsięwzięć.

6.3. Przedsiębiorczość

Działania w obszarze przedsiębiorczości realizowane były w ramach celu 2. Rozwój lokalnej przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej i wzrost zatrudnienia na obszarze Blisko Krakowa, w ramach którego realizowano przedsięwzięcia polegające na zakładaniu nowych działalności gospodarczych (2.1) oraz rozwijaniu istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych (2.2). Nabory prowadzone w ramach tych przedsięwzięć cieszyły się największym zainteresowaniem społeczności

¹ Herbst, M. (red) *Kapitał ludzki i kapitał społeczny a rozwój regionalny*, Warszawa 2007, Wy. Scholar

lokalnej i przyniosły 115 wniosków w naborze na rozwijanie istniejących, w tym innowacyjnych, działalności gospodarczych oraz 66 wniosków na zakładanie nowych działalności gospodarczych. Co istotne mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegli zmiany w tym obszarze - powstanie nowych firm oraz poprawę sytuacji na rynku pracy.

Zmiana sytuacji na rynku pracy dostrzegalna jest w statystykach prowadzonych przez GUS:

- wzrost liczby pracujących we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD w ciągu ostatnich 5 lat,
- spadek odsetka osób bezrobotnych na obszarze wszystkich gmin zrzeszonych w LGD,
- systematyczny wzrost liczby zarejestrowanych podmiotów na przestrzeni lat we wszystkich gminach wchodzących w skład LGD,
- wzrost liczby osób prowadzących działalność na przestrzeni lat we wszystkich gminach z obszaru LGD.

Zważywszy na działania podejmowane w obszarze rozwoju przedsiębiorczości i rynku pracy przez LGD można wnioskować, że przyczyniły się one do poprawy sytuacji w tym zakresie na obszarze LGD.

Przedsięwzięcia rozwijające przedsiębiorczość i oddziałujące na lokalny rynek pracy warto kontynuować w kolejnym okresie programowania, co jest zbieżne z oczekiwaniami mieszkańców – większość uczestników badania popiera kontynuację finansowania działań w zakresie otwierania działalności gospodarczej, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwijania istniejących firm, na które wskazało odpowiednio 83, 79 i 77 osób.

6.4. Turystyka i dziedzictwo kulturowe

Działania w obszarze turystyki, rekreacji i dziedzictwa kulturowego realizowane były w ramach celu szczegółowego 1. Poprawa jakości życia na obszarze Blisko Krakowa w oparciu o lokalne dziedzictwo i zasoby społeczno-gospodarcze i 3. Kształtowanie tożsamości lokalnej w szczególności przez zachowanie i/lub ochronę dziedzictwa historycznego i kulturowego obszaru Blisko Krakowa, a także dbałość o ochronę środowiska i przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.

W ramach celu 1. realizowano przedsięwzięcia dotyczące kreowania atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej (1.1) oraz kształtowanie oferty lub promocja dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa z wykorzystaniem marki "Skarby Blisko Krakowa" (1.2). Natomiast w celu 3. realizowano 2 przedsięwzięcia w tym zakresie:

- inwestycje służące zachowaniu lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa (3.1),

- realizacja inicjatyw związanych z pielęgnowaniem oraz zachowaniem lokalnego dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa (3.2).

Warto podkreślić, że kreowanie atrakcyjnych przestrzeni spędzania czasu wolnego poprzez budowę, przebudowę i/lub wyposażenie ogólnodostępnej niekomercyjnej infrastruktury turystycznej, rekreacyjnej lub kulturalnej było jednym z przedsięwzięć cieszących się największym zainteresowaniem w ramach naborów prowadzonych przez LGD. Zaowocowało złożeniem 60 wniosków, z których 49 wybrano do dofinansowania i podpisano 30 umów.

Ponadto, rozwojowi turystyki, rekreacji i zachowaniu dziedzictwa kulturowego sprzyjały projekty współpracy realizowane przez LGD w ramach Strategii RLKS oraz przedsięwzięcia podejmowane poza strategią:

- projekt współpracy pn. „Wyskocz za Kraków” , którego celem był rozwój oferty turystycznej poprzez wypracowanie Oferty Zintegrowanych Programów Turystycznych,
- projekt współpracy „Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem”, którego celem jest rozwój branży/ryнку produktów lokalnych, regionalnych, tradycyjnych pochodzących z terenu województwa Małopolskiego poprzez zbudowanie wspólnego wizerunku oraz stworzenie sieci dystrybucji produktów,
- zabawa „Odkrywaj Skarby Blisko Krakowa” obejmująca warsztaty o tematyce związanej z promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i wybranych form rekreacji,
- projekt „3. Rekreacyjny Rajd Rowerowy Blisko Krakowa”, którego głównym celem było stworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego w ramach rozwoju turystyki na terenach podmiejskich oraz podniesienie poziomu wiedzy uczestników wydarzenia w zakresie krajoznawstwa.

Działania podejmowane przez LGD przyniosły rezultaty - mieszkańcy uczestniczący w badaniu dostrzegli zmiany, jakie zaszły w tym obszarze na terenie LGD:

- poprawę infrastruktury sportowo – rekreacyjnej – 72 osoby,
- pojawienie się nowych form spędzania czasu wolnego – 67 osób,
- zwiększenie liczby wydarzeń kulturalnych - 58 uczestników badania,
- zwiększenie liczby inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji – 57 badanych,
- poprawę stanu zabytków – 52 osoby,
- zwiększenie ruchu turystycznego - 43 osoby.

Zważywszy na fakt, że obszar LGD „Blisko Krakowa” może pochwalić się wieloma materialnymi i niematerialnymi zasobami istotnymi z perspektywy rozwoju turystyki i rekreacji, na które zwrócono uwagę w Strategii: wysoka atrakcyjność krajobrazowa oraz rekreacyjno-turystyczna, cenne przyrodniczo obszary leśne, rezerваты oraz pomniki przyrody, zabytki kultury materialnej

świeckiej i religijnej, a także obiekty rękodzieła rzemieślniczego, kultywowanie tradycji, folklor, twórczość ludowa, rzemiosło, imprezy cykliczne, wspólna marka „Skarby Blisko Krakowa”, warto w kolejnym okresie programowania kontynuować działania w obszarze turystyki, rekreacji i promocji dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju infrastruktury noclegowej, która na obszarze LGD jest słabo rozwinięta, a mogłaby stanowić dobrą alternatywę dla oferty Krakowa.

6.5. Grupy defaworyzowane

Analizy przeprowadzone na potrzeby opracowania strategii RLKS pozwoliły na określenie następujących grup defaworyzowanych, czyli grup osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, do których należy przede wszystkim skierować działania związane z kształtowaniem i promocją postaw przedsiębiorczych, komercjalizacją usług oferty czasu wolnego, a także rozwojem infrastruktury użyteczności publicznej. Do grup tych zaliczono:

- Osoby bezrobotne w wieku 55+,
- Osoby bezrobotne do 30 roku życia,
- Osoby długotrwale bezrobotne,
- Osoby korzystające z pomocy społecznej z powodu ubóstwa,
- Osoby z niepełnosprawnościami,
- Kobiety powracające na rynek pracy.

Ponadto, odbiorcami działań realizowanych w ramach Strategii są następujące grupy docelowe:

- przedstawiciele trzeciego sektora: organizacje pozarządowe, OSP, grupy nieformalne, w tym Koła Gospodyń Wiejskich, zespoły regionalne i ludowe,
- samorządy gminne: mieszkańcy oraz władze publiczne i instytucje publiczne,
- przedsiębiorcy i podmioty gospodarcze, lokalni wytwórcy.

Przeprowadzone analizy pozwalają stwierdzić, że realizowane przez LGD działania przyczyniają się do poprawy sytuacji grup defaworyzowanych, w szczególności osób bezrobotnych i powracających na rynek pracy. Służyły temu przedsięwzięcia realizowane w ramach celu 2. dotyczącego rozwoju lokalnej przedsiębiorczości, w tym innowacyjnej i wzrostu zatrudnienia na obszarze Blisko Krakowa – operacje polegające na zakładaniu nowych działalności gospodarczych (2.1) oraz rozwijaniu istniejących, w tym innowacyjnych działalności gospodarczych (2.2). Przyczyniły się do powstania nowych firm oraz poprawy sytuacji na rynku pracy, co potwierdzają mieszkańcy obszaru uczestniczący w badaniu. Ponadto, działania realizowane w ramach projektu „Wyskocz za Kraków” angażowały również osoby bezrobotne.

W kolejnym okresie programowania warto zastanowić się nad zdefiniowaniem wskaźników bezpośrednio odnoszących się do wsparcia grup defaworyzowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć. Dzięki temu możliwy będzie bieżący monitoring ich sytuacji,

6.6. Innowacyjność

Jeśli chodzi o innowacyjność, to została ona zdefiniowana w Strategii RLKS na potrzeby przedsięwzięć realizowanych przez LGD „Blisko Krakowa” w ramach celów szczegółowych 1-3 i stanowiła kryterium oceny operacji. W ramach celów 1 i 3 zakładano premiowanie innowacyjności w ramach oceny projektów, rozumianej jako *wdrożenie nowego na danym obszarze lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych*. Natomiast w ramach celu 2. zdefiniowano innowacyjność, jako *„wdrożenie znaczącego udoskonalenia lub wprowadzenie nowego produktu, usługi, procesu oferowanego lub realizowanego przez wnioskodawcę, wynikające z analizy potrzeb klientów i wpływające na wzrost konkurencyjności przedsiębiorstwa”*.

Ponadto, innowacyjne były rozwiązania i produkty wypracowane w ramach projektu współpracy pn. „Wyskocz za Kraków, realizowanego przez LGD - 5 tras turystycznych na obszarze gmin będących członkami obu stowarzyszeń realizujących projekt, aplikacja mobilna z naniesionym, nowym produktem oraz mapy w wersji papierowej. Spełniają one kryterium innowacyjności zdefiniowane w ramach celów 1 i 3.

6.7. Projekty współpracy

W ramach Strategii RLKS Lokalna Grupa Działania „Blisko Krakowa” zaplanowała realizację 2 projektów współpracy. Pierwszy projekt pn. „Wyskocz za Kraków” realizowany był w okresie od 24.02.2018 r. do 31.01.2020 r., a jego celem był rozwój oferty turystycznej poprzez wypracowanie Oferty Zintegrowanych Programów Turystycznych. Efektem projektu był nowy produkt turystyczny obejmujący 5 tras turystycznych na obszarze gmin będących członkami obu stowarzyszeń, zebranych w aplikacji mobilnej oraz w formie mapy w wersji papierowej.

Drugim projektem współpracy zaplanowanym w Strategii jest projekt międzynarodowy pn. „Smak na Małopolski Produkt czyli Biznes ze smakiem”, którego celem jest rozwój branży/ryнку produktów lokalnych, regionalnych, tradycyjnych pochodzących z terenu województwa Małopolskiego poprzez zbudowanie wspólnego wizerunku oraz stworzenie sieci dystrybucji produktów.

Ponadto, LGD realizowała również działania poza Strategią – 2 z 3 wpisywały się w działania

zaplanowane w ramach strategii: zabawa „Odkryj Skarby Blisko Krakowa” oraz „3. Rekreacyjny Rajd Rowerowy Blisko Krakowa”. Zabawa „Odkrywaj Skarby Blisko Krakowa” od 2017 zrealizowana została pięciokrotnie i obejmowała wydarzenia związane z promocją lokalnego dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i wybranych form rekreacji. Natomiast „3. Rekreacyjny Rajd Rowerowy Blisko Krakowa” miał na celu stworzenie atrakcyjnej oferty spędzania czasu wolnego w ramach rozwoju turystyki na terenach podmiejskich oraz podniesienie poziomu wiedzy uczestników wydarzenia w zakresie krajoznawstwa. Organizacja wydarzenia wpisała się w trwającą wówczas kampanię społeczno-promocyjną „Małopolska na rowery”.

Wskazane powyżej projekty współpracy i działania poza Strategią wpisują się w założenia Strategii RLKS realizowanej przez LGD Blisko Krakowa. Na zdecydowanie pozytywną ocenę zasługuje fakt, że w projektach współpracy próbuje uwzględnić się działania na rzecz osób z grup defaworyzowanych. Jedynym działaniem wykraczającym niejako poza kierunki zdefiniowane w Strategii RLKS był realizowany od 2017 r. projekt dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w ramach Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego dotyczący odnawialnych źródeł energii (OZE).

6.8. Ocena funkcjonowania LGD

Zespół Biura LGD jest niewielki – składa się z 4 pracowników: kierownik Biura, pracownik ds. administracji i projektu, pracownik ds. aktywizacji i promocji oraz koordynator współpracy i rozwoju. Ukonstytuował się po około 3-4 latach znacznej fluktuacji kadry. Współpraca pomiędzy pracownikami oraz z Zarządem i Radą LGD układa się bardzo dobrze, nie występują znaczące problemy, nie ma konfliktów.

Podział obowiązków wśród pracowników jest przejrzysty i stały, za wyjątkiem okresów trwania naborów, kiedy wszyscy pracownicy są zaangażowani w działania służące sprawnemu przeprowadzeniu naboru, ocenie wniosków i przygotowaniu dokumentacji celem jego finalizacji. Jest to też jedno z najbardziej czasochłonnych zadań w pracy zespołu - najwięcej czasu pracy zajmuje ocena złożonych w naborach wniosków, doradztwo, zwłaszcza w sytuacji podania naboru do publicznej wiadomości (wówczas jest dużo telefonów), spotkania z wnioskodawcami, opracowanie niezbędnej dokumentacji oraz realizacja planu komunikacji. Poza realizacją ww zadań pracownicy uczestniczą w szkoleniach oraz je prowadzą – w latach 2016 – 2020 zrealizowano 10 szkoleń dla pracowników LGD oraz 6 szkoleń dla członków organów LGD.

Działania komunikacyjne realizowane są przez LGD na bieżąco i z dużą systematycznością. Zespół prowadzi również monitoring podejmowanych działań, który pozwala na określenie postępu w realizacji planu komunikacji. Należy podkreślić, że dobór działań komunikacyjnych uzależniony był

od etapu realizacji Strategii i celu, którym miały służyć. Przy realizacji działań komunikacyjnych zespół LGD wykorzystywały różnorodne metody i kanały dotarcia do odbiorców: mailing, strony internetowe LGD i gmin wchodzących w skład LGD, biuletyn LGD, prasa, spotkania informacyjno – edukacyjne, materiały informacyjne, doradztwo w biurze LGD i gminach oraz szkolenia dla wnioskodawców – beneficjentów wsparcia LGD. Działania kierowane były do szerokiego grona odbiorców istotnych z punktu widzenia realizacji Strategii: przedsiębiorców, samorządów gminnych, przedstawicieli grup defaworyzowanych, lokalnych podmiotach gospodarczych i lokalnych wytwórców oraz mieszkańców obszaru LGD.

Działania komunikacyjne zostały dobrze zaplanowane - mieszkańcy uczestniczących w badaniu pozyskiwali informacje na temat LGD i jej działalności z różnych źródeł. Stosunkowo najczęściej korzystali ze źródeł internetowych: strony internetowej gminy zrzeszonej w LGD, strony internetowej LGD, portalu społecznościowego LGD. Najmniej uczestników badania dowiedziało się o działaniach podejmowanych przez LGD od znajomych i/lub rodziny bądź ze spotkań informacyjno – konsultacyjnych organizowanych przez LGD.

Podobnie wygląda sytuacja jeśli chodzi o źródła informacji o naborach najczęściej wskazywane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu – tutaj również dominują źródła internetowe: strona LGD, strona gminy oraz portal społecznościowy LGD. Stosunkowo wielu wnioskodawców o prowadzonych naborach dowiedziało się od rodziny i/lub znajomych, poprzez udział w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD lub za pośrednictwem publikacji lub materiałów informacyjnych wydawanych przez LGD. Najmniej osób czerpało informacje o działalności LGD za pośrednictwem tablic informacyjnych, billboardów i plakatów oraz poprzez odwiedzinę stoiska LGD na imprezach lokalnych bądź za pośrednictwem publikacji w prasie na temat LGD.

Pomimo, iż dobór kanałów komunikacyjnych należy ocenić pozytywnie, co potwierdzają wnioskodawcy uczestniczący w badaniu – 18 spośród 25 uczestników badania uznało, że LGD w wystarczającym stopniu informuje o możliwości pozyskania środków, w kolejnym okresie programowania należy przeanalizować pracochłonność i kosztochłonność działań, które zostały najrzadziej wskazane przez uczestników badania. Jest to szczególnie istotne ze względu na niewielki zespół biura LGD, który zajmuje się realizacją planu komunikacji oraz wielu innych działań gwarantujących osiągnięcie celów zaprojektowanych w Strategii RLKS.

Kolejnym elementarnym zadaniem realizowanym przez zespół Biura LGD jest świadczenie doradztwa na rzecz społeczności lokalnej. LGD „Blisko Krakowa” realizowała doradztwo zarówno w Biurze LGD, jak i w gminach wchodzących w skład LGD. W latach 2016 – 2021 udzielono doradztwa 375 podmiotom w Biurze LGD oraz 239 podmiotom w gminach zrzeszonych w LGD. Społeczność

lokalna chętnie korzysta z doradztwa, w szczególności w zakresie przedsiębiorczości i otwarcia działalności.

Doradztwo realizowane przez LGD oceniane jest stosunkowo dobrze przez wnioskodawców, chociaż występują różnice w zależności od etapu prowadzenia operacji. Najlepiej oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu było wsparcie udzielane na etapie składania wniosku, nieznacznie mniej osób pozytywnie oceniało doradztwo na etapie realizacji operacji, a stosunkowo najmniej zadowoleni byli wnioskodawcy ze wsparcia LGD realizowanego na etapie rozliczania projektu. Pomimo tych różnic 21 spośród 25 wnioskodawców uczestniczących w badaniu ponownie skorzystałoby z doradztwa w przyszłości, jeśli byłoby to możliwe. Ponadto, większość wnioskodawców uczestniczących w badaniu wskazała, że kryteria wyboru projektów były jednoznaczne – 20 wskazań, procedury wyboru wniosków były czytelne – 19 wskazań oraz, że zastosowane kryteria pozwalały na wybór najlepszych projektów – 18 wskazań.

Na koniec należy również wspomnieć, że pandemia COVID nie wpłynęła znacząco na pracę Biura LGD. Na początku pandemii zespół pracował zdalnie (przez około tydzień) oraz w sytuacji zdiagnozowania koronawirusa u któregoś z pracowników Biura, zespół również przechodził na pracę zdalną.

6.9. Ocena procesu wdrażania

Postęp rzeczowy realizacji Strategii RLKS jest średniozaawansowany – rozpoczęto realizację większości wskaźników, przy czym w ramach realizacji 1 spośród 23 wskaźników nie zostały dotychczas podpisane umowy (3.1.2. Liczba obiektów dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa objętych wsparciem), a dla 6 wskaźników nie została dotychczas wypłacona pomoc. Wartość docelową osiągnięto dla 5 wskaźników w zakresie podpisania umów, w tym 3 wskaźniki ponad zakładaną wartość, przy czym w zakresie wypłaty środków zrealizowano 3 z nich.

Postęp rzeczowy w zakresie podpisanych umów jest bardziej zaawansowany niż postęp w zakresie wypłaconych środków. Budżet jest realizowany w ramach 8 spośród 11 przedsięwzięć, a został zrealizowany w ramach jednego przedsięwzięcia - 1.3 Rozwój infrastruktury drogowej poprawiającej dostępność obiektów użyteczności publicznej - budowa lub przebudowa publicznych dróg gminnych lub powiatowych. Wykonanie poniżej 10% zakładanego planu odnotowano na 2 przedsięwzięciach, a w ramach 3 przedsięwzięć nie rozpoczęto jeszcze wypłacania środków.

Budżet został optymalnie zaprojektowany. W ocenie zespołu LGD wysokość środków na poszczególne przedsięwzięcia była adekwatna do potrzeb zdiagnozowanych i zaprojektowanych w ramach poszczególnych przedsięwzięć. Do końca maja 2021 r. Budżet nie był zmieniany, za wyjątkiem przesunięć pomiędzy przedsięwzięciami, ale wysokość budżetu pozostała bez zmian. LGD

nie otrzymała bonusów, ale zawnioskowała o dodatkowe środki i uzyskała warunkową akceptację Urzędu Marszałkowskiego. Zostaną one przeznaczone na podejmowanie działalności gospodarczej w obligatoryjnej wysokości minimum 35% oraz na infrastrukturę niekomercyjną: turystyczną, rekreacyjną i kulturalną.

Należy wskazać, że pandemia wpłynęła na postęp rzeczowy i finansowy realizacji Strategii, który jest uzależniony od tego pierwszego – opóźnienia w postępie rzeczowym są przyczyną opóźnień w realizacji budżetu. Opóźnienia wynikały z wydłużenia procedur oceny operacji, w tym składania uzupełnień przez wnioskodawców, problemów z uzyskaniem odpowiednich opinii, bądź dokumentów urzędowych, pozwoleń, w przypadku inwestycji, czy też trudności w zakupie bądź sprowadzeniu odpowiednich maszyn z zagranicy. Wnioskodawcy obawiali się również zatrudniać pracowników ze względu na obowiązujący wówczas okres trwałości zatrudnienia.

6.10. Wartość dodana podejścia LEADER

Jak czytamy na stronie Europejskiej Sieci na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich² oryginalnym zamysłem podejścia LEADER *było zaangażowanie energii i zasobów ludzi oraz miejscowych organizacji jako podmiotów rozwoju, a nie jego beneficjentów, by w ten sposób umożliwić im wkład w przyszły rozwój obszarów wiejskich poprzez tworzenie zależnych od obszaru partnerstw w postaci Lokalnych Grup Działania (LGD) zrzeszających podmioty publiczne, prywatne i społeczne. (...) Akronim "LEADER" pochodzi od francuskiego zwrotu "Liaison Entre Actions de Développement de l'Économie Rurale", co oznacza "powiązania między działaniami na rzecz rozwoju gospodarki obszarów wiejskich".*

W kontekście powyższego należy stwierdzić, że działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy lokalnymi aktorami, stymulowały komunikację oraz budowanie współpracy. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia dotyczące rozwoju przedsiębiorczości. Zespół skutecznie buduje relacje w społeczności lokalnej, co potwierdzają beneficjenci wsparcia – ponad połowa z nich po zakończeniu wsparcia nadal utrzymuje kontakty telefoniczne bądź bezpośrednio z LGD. Fakt ten pozwala pozytywnie ocenić działalność animacyjną LGD i umiejętność podtrzymywania relacji z partnerami.

² https://enrd.ec.europa.eu/leader-clld/leader-toolkit/leaderclld-explained_pl

7. Wnioski i rekomendacje

1. Przeprowadzone analizy wskazują, że operacje przeprowadzone w ramach wdrażania Strategii RLKS sprzyjają osiągnięciu założonych w niej celów, w szczególności celów szczegółowych. W kontekście celu głównego sformułowanego w Strategii RLKS warto w kolejnej perspektywie programowania położyć większy nacisk na sformułowanie celu w taki sposób, aby precyzyjniej odnosił się do celów szczegółowych i nie wykraczała poza kierunki w nich sformułowane. Zdefiniowany w ewaluowanej strategii cel główny w brzmieniu „Zwiększenie udziału społeczności lokalnej w realizacji polityki zrównoważonego rozwoju obszaru Blisko Krakowa” wydaje się być znacznie szerszy niż zaproponowane cele szczegółowe, co rodzi trudności w udowodnieniu jego osiągnięcia, albowiem odnosi się do bardzo szerokiego spectrum zjawisk w obszarze zrównoważonego rozwoju obszaru.
2. Rozwój kapitału społecznego następował w szczególności w ramach projektów współpracy realizowanych przez LGD, które rozwijały współpracę na poziomie lokalnym i międzynarodowym w zakresie rozwoju turystyki i promocji produktów lokalnych. Natomiast w obszarze aktywizacji mieszkańców stosunkowo niewielu uczestników badania dostrzegło zmiany w tym zakresie – mniej niż połowa wskazała na dostrzegalny większy wpływ mieszkańców na to, co dzieje się w gminie, a mniej niż jedna trzecia na poprawę relacji pomiędzy mieszkańcami. W kolejnym okresie programowania istotne jest położenie większego nacisku na działania kształtujące postawy obywatelskie w społeczności lokalnej, budujące poczucie sprawczości mieszkańców oraz angażujące ich w większym stopniu w programowanie i realizację przedsięwzięć.
3. Działania w obszarze przedsiębiorczości przyczyniły się do poprawy sytuacji na lokalnym rynku pracy. Abory na przedsięwzięcia realizowane w tym obszarze cieszyły się największym zainteresowaniem. Przedsięwzięcia rozwijające przedsiębiorczość i oddziałujące na lokalny rynek pracy warto kontynuować w kolejnym okresie programowania, co jest zbieżne z oczekiwaniami mieszkańców – większość uczestników badania popiera kontynuację finansowania działań w zakresie otwierania działalności gospodarczej, tworzenia nowych miejsc pracy i rozwijania istniejących firm, na które wskazało odpowiednio 83, 79 i 77 osób.
4. Zważywszy na fakt, że obszar LGD „Blisko Krakowa” może pochwalić się wieloma materialnymi i niematerialnymi zasobami istotnymi z perspektywy rozwoju turystyki i rekreacji, na które zwrócono uwagę w Strategii: wysoka atrakcyjność krajobrazowa oraz rekreacyjno-turystyczna, cenne przyrodniczo obszary leśne, rezerваты oraz pomniki przyrody, zabytki kultury materialnej świeckiej i religijnej, a także obiekty rękodzieła rzemieślniczego, kultywowanie tradycji, folklor, twórczość ludowa, rzemiosło, imprezy cykliczne, wspólna marka „Skarby Blisko Krakowa”, warto w kolejnym okresie programowania kontynuować działania w obszarze turystyki, rekreacji

i promocji dziedzictwa kulturowego oraz rozwoju infrastruktury noclegowej, która na obszarze LGD jest słabo rozwinięta, a mogłaby stanowić dobrą alternatywę dla oferty Krakowa.

5. LGD stosowała kryterium innowacyjności przy ocenie operacji podejmowanych w ramach celów szczegółowych 1-3 oraz realizowała projekt współpracy pn. „Wyskocz za Kraków, w ramach którego wypracowano innowacyjne rozwiązania i produkty.
6. W ramach Strategii RLKS Lokalna Grupa Działania „Blisko Krakowa” zaplanowała realizację 2 projektów współpracy. Projekty współpracy i działania poza Strategią wpisują się w założenia Strategii RLKS realizowanej przez LGD Blisko Krakowa. Na zdecydowanie pozytywną ocenę zasługuje fakt, że w projektach współpracy próbuje uwzględniać się działania na rzecz osób z grup defaworyzowanych. Jedynym działaniem wykraczającym niejako poza kierunki zdefiniowane w Strategii RLKS był realizowany od 2017 r. projekt dofinansowany z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 w ramach Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego dotyczący odnawialnych źródeł energii (OZE).
7. Pomimo, iż dobór kanałów komunikacyjnych należy ocenić pozytywnie, co potwierdzają wnioskodawcy uczestniczący w badaniu – 18 spośród 25 uczestników badania uznało, że LGD w wystarczającym stopniu informuje o możliwości pozyskania środków, w kolejnym okresie programowania należy przeanalizować pracochłonność i kosztochłonność działań, które zostały najrzadziej wskazane przez uczestników badania. Jest to szczególnie istotne ze względu na niewielki zespół biura LGD, który zajmuje się realizacją planu komunikacji oraz wielu innych działań gwarantujących osiągnięcie celów zaprojektowanych w Strategii RLKS.
8. Doradztwo realizowane przez LGD oceniane jest stosunkowo dobrze przez wnioskodawców, chociaż występują różnice w zależności od etapu prowadzenia operacji. Najlepiej oceniane przez wnioskodawców uczestniczących w badaniu było wsparcie udzielane na etapie składania wniosku. Pomimo różnic, 21 spośród 25 wnioskodawców uczestniczących w badaniu ponownie skorzystałoby z doradztwa w przyszłości, jeśli byłoby to możliwe.
9. Postęp rzeczowy realizacji Strategii RLKS jest średniozaawansowany – rozpoczęto realizację większości wskaźników, przy czym w ramach realizacji 1 spośród 23 wskaźników nie zostały dotychczas podpisane umowy (3.1.2. Liczba obiektów dziedzictwa obszaru Blisko Krakowa objętych wsparciem), a dla 6 wskaźników nie została dotychczas wypłacona pomoc. Wartość docelową osiągnięto dla 5 wskaźników w zakresie podpisania umów, w tym 3 wskaźniki ponad zakładaną wartość, przy czym w zakresie wypłaty środków zrealizowano 3 z nich.
10. Postęp rzeczowy w zakresie podpisanych umów jest bardziej zaawansowany niż postęp w zakresie wypłaconych środków. Budżet jest realizowany w ramach 8 spośród 11 przedsięwzięć, a został zrealizowany w ramach jednego przedsięwzięcia.

11. Pandemia wpłynęła na postęp rzeczowy i finansowy realizacji Strategii, który jest uzależniony od tego pierwszego – opóźnienia w postępie rzeczowym są przyczyną opóźnień w realizacji budżetu. Opóźnienia wynikały z wydłużenia procedur oceny operacji, w tym składania uzupełnień przez wnioskodawców, problemów z uzyskaniem odpowiednich opinii, bądź dokumentów urzędowych, pozwoleń, w przypadku inwestycji, czy też trudności w zakupie bądź sprowadzeniu odpowiednich maszyn z zagranicy. Wnioskodawcy obawiali się również zatrudniać pracowników ze względu na obowiązujący wówczas okres trwałości zatrudnienia.
12. działania LGD przyczyniły się do poprawy komunikacji pomiędzy lokalnymi aktorami, stymulowały komunikację oraz budowanie współpracy. Sprzyjają temu w szczególności realizowane projekty współpracy oraz przedsięwzięcia dotyczące rozwoju przedsiębiorczości. Zespół skutecznie buduje relacje w społeczności lokalnej.

8. Spis tabel i wykresów

8.1. Spis tabel

Tabela 1. Ludność w gminach wchodzących w skład LGD.	16
Tabela 2. Gminy wchodzące w skład LGD na tle wszystkich małopolskich gmin.	19
Tabela 3. Pracujący w gminach wchodzących w skład LGD.	20
Tabela 4. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności według płci.	21
Tabela 5. Ludność gmin w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym.	24
Tabela 6. Saldo migracji w gminach wchodzących w skład LGD.	25
Tabela 7. Turystyczne obiekty noclegowe w gminach.	28
Tabela 8. Historia naborów.	32
Tabela 9. Rzeczowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).....	41
Tabela 10. Finansowa realizacja celów oraz przedsięwzięć w LSR (stan na 31.05.2021 r.).	47
Tabela 11 Szkolenia pracowników LGD w okresie od 1.01.2016 r. do 31.05.2021 r.....	53
Tabela 12 Szkolenia dla członków organów LGD w okresie od 1.01.2016 r do 31.05.2021 r.	54
Tabela 13 Realizacja planu komunikacji.....	56
Tabela 14 Doradztwo świadczone przez Biuro LGD.....	60
Tabela 15 Doradztwo świadczone przez Koordynatorów w gminach wchodzących w skład LGD.....	61

8.2. Spis wykresów

Wykres 1. Wskaźnik G dla gmin wchodzących w skład LGD.	17
Wykres 2. Wydatki gmin na 1 mieszkańca.	18
Wykres 3. Podmioty gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w wieku produkcyjnym.....	22
Wykres 4 Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą na 10 tys. mieszkańców.....	23
Wykres 5. Beneficjenci środowiskowej pomocy społecznej.	26
Wykres 6 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w LGD?.....	38
Wykres 7 Czy LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków?.....	39
Wykres 8 Dlaczego zdecydował/a się Pan/i na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD?	39
Wykres 9 Kto był głównym odbiorcą efektów Pana/i projektu?.....	40
Wykres 10 Czy słyszał/a Pan/i o Lokalnej Grupie Działania „Blisko Krakowa”?.....	59
Wykres 11 W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące LGD?.....	59
Wykres 12 Korzystanie ze wsparcia na etapie składania wniosku	62
Wykres 13 Ocena wsparcia udzielanego przez LGD na różnych etapach prowadzenia operacji.....	63
Wykres 14 Ocena procedur i kryteriów wyboru wniosków.	64
Wykres 15. Struktura demograficzna grupy mieszkańców uczestniczących w badaniu ankietowym..	65
Wykres 16. Zmiany w gminie w ciągu ostatnich 5 lat.	65
Wykres 17. Zmiany na rynku pracy w ciągu ostatnich 5 lat	66
Wykres 18. Zmiany w obszarze kultury, sportu i rekreacji.	66
Wykres 19. Korzystanie z efektów działań LGD.....	67
Wykres 20. Obszary wymagające dofinansowania w gminie.....	68

9. Aneksy tworzone w toku realizacji badania.

Ankieta dla mieszkańców obszaru LGD Blisko Krakowa

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej efektów funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Blisko Krakowa. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety trwa 10 minut.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania Blisko Krakowa

1. Czy w gminie, w której Pan/i mieszka zaszły w ciągu ostatnich 5 lat wymienione poniżej zmiany?
Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Mieszkańcy mieli większy wpływ na to, co dzieje się w gminie	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiła się sytuacja na rynku pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Powstały nowe firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy wsparcia dla ludzi młodych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Podejmowano inicjatywy, których celem było wsparcie osób starszych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba inicjatyw służących kultywowaniu lokalnej tradycji	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawiły się relacje pomiędzy mieszkańcami	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększył się ruch turystyczny	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Poprawił się stan zabytków	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Pojawiły się nowe formy spędzania wolnego czasu	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Poprawił się stan infrastruktury sportowo-rekreacyjnej	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Zwiększyła się liczba wydarzeń kulturalnych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Przestrzeń publiczna stała się bardziej estetyczna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

2. Proszę wyobrazić sobie, że ma Pan/i możliwość decydowania o podziale środków finansowych w gminie, w której Pan/i mieszka. Które z wymienionych obszarów wymagają dofinansowania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Promocja obszaru	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Oferta kulturalna	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura sportowa	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Drogi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Infrastruktura społeczna (świetlice, miejsca spotkań)	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Szkolenia i warsztaty dla mieszkańców	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Działalność organizacji pozarządowych	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

Tworzenie nowych miejsc pracy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Opieka nad osobami starszymi	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Wsparcie dla istniejących firm	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie
Dofinansowanie dla osób planujących założyć firmy	Zdecydowanie tak	Raczej tak	Trudno powiedzieć	Raczej nie	Zdecydowanie nie

3. Czy słyszał Pan/i o Lokalnej Grupie Działania Blisko Krakowa? Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Tak → Proszę przejść do pytania nr 4.
b) Nie → Proszę przejść do pytania nr 5.

4. W jaki sposób docierały do Pana/i informacje dotyczące Lokalnej Grupy Działania Blisko Krakowa. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub materiałów promocyjnych	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Uczestniczyłem w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

5. Czy korzystał/a Pan/i z efektów działań podejmowanych w ciągu ostatnich 5 lat przez LGD działające na terenie gminy, w której Pan/i mieszka? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czy korzystał/a Pan/i z infrastruktury, której powstanie bądź modernizacja były dofinansowane ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w szkoleniach organizowanych w ramach projektów dofinansowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy brał/a Pan/i udział w spotkaniach organizowanych przez LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czy uczestniczył/a Pan/i w imprezach lokalnych dofinansowanych ze środków LGD?	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

6. Proszę wskazać, w którym przedziale wiekowym się Pan/i mieści. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) 18-25 lat
- b) 26-35 lat
- c) 36-45 lat
- d) 46-55 lat
- e) 56-65 lat
- f) 66 lat lub więcej

7. Proszę podać swoją płeć. Proszę wybrać 1 odpowiedź.

- a) Kobieta
- b) Mężczyzna
- c) Wolę nie podawać.

Ankieta dla beneficjentów LGD Blisko Krakowa

Prosimy o wypełnienie krótkiej ankiety dotyczącej funkcjonowania Lokalnej Grupy Działania Blisko Krakowa. Ankieta jest anonimowa, co znaczy, że nie gromadzimy żadnych danych, które mogą pozwolić na identyfikację osób ją wypełniających. Wypełnienie ankiety nie powinno zająć więcej niż 10 minut.

Ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która jest lub była realizatorem projektu wspartego przez Lokalną Grupę Działania (np. polegającego na założeniu działalności gospodarczej). W przypadku, gdy beneficjentami wsparcia był podmiot (Urząd Gminy, Ośrodek Kultury, Organizacja Pozarządowa, OSP, KGW), ankieta powinna zostać wypełniona przez osobę, która w ramach danego podmiotu była bezpośrednio zaangażowana w realizację dofinansowanego projektu.

Z góry dziękujemy za pomoc!

Lokalna Grupa Działania Blisko Krakowa

W jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniem „moja gmina jest dobrym miejscem do życia, w którym mogę realizować wszystkie swoje podstawowe potrzeby”? (proszę zaznaczyć 1 odpowiedź)

- a) Zdecydowanie zgadzam się
- b) Raczej zgadzam się
- c) Trudno powiedzieć
- d) Raczej nie zgadzam się
- e) Zdecydowanie nie zgadzam się

W jaki sposób docierały do Pana/i informacje o naborze wniosków w Lokalnej Grupie Działania?

Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Czytałem/am publikacje w prasie na temat działalności LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stronę internetową LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytałem/am informacje o LGD na stronie gminy	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am stoiska LGD podczas imprez lokalnych lub festynów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się o działalności LGD od znajomych i/lub rodziny	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z tablic informacyjnych, billboardów i plakatów	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Dowiedziałem/am się z wydawanych przez LGD publikacji i/lub	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

materiałów promocyjnych			
Uczestniczyłem/am w spotkaniach informacyjno-konsultacyjnych organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Odwiedzałem/am profil LGD na Facebooku	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Dlaczego zdecydował/a się Pan/i (lub podmiot reprezentowany przez Pana/ią) na złożenie wniosku o przyznanie pomocy finansowej do LGD? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje główny powód złożenia wniosku do LGD.

- Było to jedyne dostępne źródło finansowania mojego projektu
- Nie otrzymałem/am dofinansowania z innych środków/innego programu
- Chciałem/am skorzystać z nadarzającej się okazji otrzymania środków
- Zostałem/am zachęcany/a do złożenia wniosku przez LGD
- Na moją decyzję wpłynęła możliwość skorzystania z doradztwa w biurze LGD

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie składania wniosku? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Proszę wskazać, w jakim zakresie korzystał/a Pan/i ze wsparcia ze strony LGD na etapie składania wniosku? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Wsparcie polegające na udzieleniu informacji o możliwości uzyskania dofinansowania dla mojego projektu	Tak	Nie
Wsparcie w zapoznaniu się z zasadami uzyskania dofinansowania	Tak	Nie
Wsparcie polegające na wskazaniu prawidłowych wzorów wniosków i	Tak	Nie

instrukcji do nich		
Wsparcie w zakresie ustalenia koncepcji projektu aby spełniał kryteria wynikające z LSR	Tak	Nie
Porady w zakresie wypełniania dokumentów niezbędnych do złożenia wniosku	Tak	Nie
Wyjaśnienie szczegółowych zasad oceny wniosków	Tak	Nie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie realizacji projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Jak ocenia Pan/i wsparcie udzielane przez LGD na etapie rozliczenia projektu? Proszę ocenić w jakim stopniu zgadza się Pan/i ze stwierdzeniami opisującymi wsparcie na tym etapie. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Zakres udzielonych porad spełnił moje oczekiwania	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Udzielone porady były przydatne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Przygotowanie merytoryczne doradcy/ców z LGD było odpowiednie	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy obecnie pozostaje Pan/i w kontakcie z LGD? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Uczestniczę w spotkaniach organizowanych przez LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się telefonicznie z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Czytam komunikaty na stronie internetowej LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Mam osobisty kontakt z przedstawicielami LGD	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Kontaktuję się w inny sposób	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Nie mam z LGD żadnego kontaktu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Czy brał/a Pan/i lub organizacja którą Pan/i reprezentuje udział w tworzeniu LSR? Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź.

- a) Tak
- b) Trudno powiedzieć
- c) Nie

Kto był głównym odbiorcą efektów Pani/a projektu/ projektów? Proszę wybrać jedną odpowiedź, która najlepiej opisuje Pana/i projekt.

- a) Ja i moja rodzina
- b) Moja organizacja
- c) Ogół mieszkańców gminy/ obszaru LGD
- d) Turyści
- e) Przedsiębiorstwa
- f) Inne

Proszę ocenić poniższe stwierdzenia dotyczące składania i realizacji projektu przy wsparciu LGD.
Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.

Procedury wyboru wniosków o dofinansowanie w LGD były dla mnie czytelne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków były dla mnie jednoznaczne	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Kryteria wyboru wniosków pozwalały na wybór najlepszych projektów	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
LGD w wystarczającym stopniu informowała o możliwości pozyskania środków	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie
Jeśli będzie to możliwe, w przyszłości chciałbym/łabym ponownie skorzystać ze wsparcia LGD	Zdecydowanie zgadzam się	Raczej zgadzam się	Trudno powiedzieć	Raczej się nie zgadzam	Zdecydowanie się nie zgadzam	Nie korzystałem/am ze wsparcia na tym etapie

Czy na etapie przygotowania, realizacji lub rozliczania projektu pojawiły się jakieś problemy wpływające negatywnie na jego przebieg bądź rezultaty?

- a) Tak → *Proszę odpowiedzieć na następane pytanie.*
 b) Nie → ***Dziękujemy za wypełnienie ankiety!***

Jakie to były problemy? *Na pytanie odpowiadają tylko osoby, które w poprzednim pytaniu wybrały odpowiedź „Tak”. Proszę zaznaczyć 1 odpowiedź w każdym wierszu tabeli.*

Problemy bezpośrednio związane z przedmiotem projektu (np. problemy wynikające z branży w której działa przedsiębiorca, odbiorcami działań NGO lub uzgodnieniami dotyczącymi przebiegu tras rowerowych w projekcie gminnym)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy finansowe (np. z wypłatą dofinansowania, kredytem na realizację zadania, zmiennością cen w czasie realizacji zadania względem wpisanych we wniosku)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy formalno-prawne	Tak	Trudno powiedzieć	Nie

Problemy personalne (np. z pracownikami, członkami/ partnerami itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy z terminową realizacją harmonogramu (opóźnienia itp.)	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Trudność w dostępie do informacji na temat składania, realizacji lub rozliczenia projektu	Tak	Trudno powiedzieć	Nie
Problemy wynikające z wprowadzenia w Polsce stanu pandemii	Tak	Trudno powiedzieć	Nie